

ΠΕΛΕΚΑΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΘΕΟΣΟΦΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ

Ὡσπερ Πελεκάν, τετρωμένος τὴν πλευ-
ράν σου, Λόγε, σοὺς θανόντας παῖδας ἐ-
ζώωσας, ἐπιστάξας ζωτικούς αὐτοῖς κρουνοὺς.

Ἄπο τὸν ὄρθρο τοῦ Μ. Σαββάτου.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΧΕΙΜΩΝΙΑΤΙΚΑ

Δημήτρη Θεοδωρίδη	Τ'άστερι (ποίημα)	1
'Από τόν "Ορθρο		
τῶν Χριστουγέννων	Δεῦτε ἴδωμεν πιστοί	2
Τσάρλς Λεντμπήτερ	'Η Γέννηση τοῦ Χριστοῦ	3
Δημήτρη Θεοδωρίδη	'Αγια νυχτιά (ποίημα)	4
Πιέρ Τεγιάρ ντέ Σαρντέν	'Η προστοιμασία	5
Πιέρ Μπουρταμπούρ	'Η γέννηση τοῦ Λυτρωτῆ	5
'Ανάντα Κ. Κοομαρασβάμυ	Πατέρας, Μάνα, Γιός	6
'Ιάκη Σατήρχου	Τό πρόσωπο τοῦ κόσμου (ποίημα)	7
Γιοχάννες Τάουλερ	'Ο Πρώδης καί τό Παιδί	8
Νικηφόρου Βρεττάκου	Τό παιδί μέ τά σπύργα (ποίημα)	8
Δημήτρη Θεοδωρίδη	Γέλιο καί κλάμα (ποίημα)	8
Γ. Δροσίνη	Γενάρη ἡλιοβασίλεμα (ποίημα)	9
Δημ. Νομικοῦ	'Η Βάπτισις	9
Ι. Π. Κουτσοχέρα	'Ἦτανε τρανή ἡ στιγμή (στίχοι)	10
Γκαστόν-'Ανρύ 'Οφρέρ	'Ο συμβολισμός τοῦ 'Ιορδάνη	11

ΑΝΑΜΕΣΑ ΟΥΡΑΝΟΥ ΚΑΙ ΓΗΣ

'Αλις Α. Μπαίηλυ	'Ανάμεσα οὐρανοῦ καί γῆς	12
Σαράντου Παυλέα	Μεσότοιχος (ποίημα)	12
Φρ. Νίτσε	Γιοφύρι	13
Δημήτρη Θεοδωρίδη	Μές στόν καθρέφτη τοῦ συμβολισμοῦ κοιτόντας	13
Χάν Σουγίν	'Απ'τή σκόνη ὡς τ'άστερια	14
Ντιμίταρ Μεφόντιεφ	'Ανάμεσα γῆς κι οὐρανοῦ (ποίημα)	14

ΕΝΑΡΞΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ 1964-1965

'Αγλ. Ζάννου	'Ερευνητής τῆς Ζωῆς
--------------	---------------------

ΜΥΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

Δημήτρη Θεοδωρίδη	Σκέψεις ὄνειρου	21
'Αντρέ Συναρές	Τό χαμόγελο τοῦ Πρόσπερου	28
Οὐίλλιαμ Σαίξπηρ	Στά ξωτικά (στίχοι)	30
Οὐίλλιαμ Σαίξπηρ	Μά ζεῖ κανεῖς ἢ νά μή ζεῖ (στίχοι)	31
Οὐίλλιαμ Σαίξπηρ	'Ο 'Οβριός	32
Οὐίλλιαμ Σαίξπηρ	Σκέψεις	32
Ραμπιντρανάθ Ταγκόρ	'Ο Κάρνα καί ἡ Γούντι (δραματική παραβολή)	32
Δημήτρη Θεοδωρίδη	Μή φανερές ἀλήθειες	37
Φρίτγιοφ Σύν	Χαμένη φεγγαβολιά (Ινδικός μύθος)	38
'Εντουάρ Συρέ	'Η ἱερή χορεύτρια καί τό Ινδικό θέατρο	39
Τάκη Μπαρλά	'Η Γέννηση στήν τέχνη	43

* 'Η συνέχεια τῶν περιεχομένων στή μέσα σελίδα τοῦ πίσω ἐξώφυλλου).

ΠΕΛΕΚΑΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΘΕΟΣΟΦΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ

ΧΑΡ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ 26 (ΙΣΟΓΕΙΟΝ) ΑΘΗΝΑΙ

Διευθύνεται ὑπὸ Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς

Ἑπεύθυνος Συντάξεως Ἄγλ. Ζάννου Χαρ. Τρικούπη 26

Ἑπεύθυνος Τυπογραφείου Ν. Παναγόπουλος Ἄγ. Κωνσταντίνου 14

Διανέμεται Δωρεάν — Ἐκδίδεται ἀνά τριμηνίαν

Ἄριθ. Δελτίου 25 Χειμῶνας 1964 - 1965

Ἰοκτ. — Ἰούν. Κάθε Τρίτη καὶ Παρασκευὴ ὁμιλίαι ἀπὸ τῆς 8 μ. μ. Τὰ γραφεῖα ἀνοιχτὰ 7 — 9 μ. μ.

Στῆς καλοκαιριὰτικες διακοπές (Ἰούν. — Ἰοκτ.) τὰ γραφεῖα ἀνοιχτὰ κάθε Τρίτη 7.30 — 9 μ. μ.

Ὁ ΠΕΛΕΚΑΝ εὔχεται στοὺς ἀγαπητοὺς ἀναγνῶστες του τὸ εἰρηνικὸ τὸ φῶς τοῦ μεσουυχτιοῦ ὄλο καὶ πῖο λαμπερὰ νὰ φωτίζη τὴν πορεία τῆς ψυχῆς τους πρὸς τὴν αὐγή.

ΧΕΙΜῶΝΙΑΤΙΚΑ

Α' Τ' ΑΣΤΕΡΙ

Λέει μιά φωνή:

"Εἶναι ἀσκεφιά καὶ φαῦλος παραλογισμὸς νὰ ἐλπίζεις
στή λύτρωση, στό τέρμα κάποτες νὰ φτάσεις
ὁδοιπορόντας πάνω στό στρατί τοῦ χρόνου
στόν κύκλο πάνω τοῦ ἑαυτοῦ σου γυρωφέροντας αἰώνια.

Στάσου λιγάκι, κουρασμένε στρατοκόπε,
καὶ κοίταξε νὰ δεῖς,
ἀγνάντεφε τό μέσα σου οὐρανὸ
καὶ κοίταξε νὰ βρεῖς
τό ἀστέρι σου ὁδηγὸ
πάνω στό ἀδιάστατο τό κέντρο τοῦ ἑαυτοῦ σου,
κι ὄχι στήν περιφέρεια καὶ στόν ὅποιο ὀρίζοντα
τοῦ ἀνύπαρκτου, πτό χῶρο, ἑαυτοῦ σου.

Ἦταν Χριστοῦγεννα.

Δημήτρης Θεοδωρίδης

Ἄπό τούς "Ἀντίλαλους τῆς καρδιάς" τῆς συλλογῆς "Ἀντίλαλοι"

Σημείωση. Ὁ Ἀἰνστάϊν λέει πῶς σύμφωνα μέ τὴ θεωρία ἧς σχετικότητας ἂν κάποτες ἐξαφανιστοῦν ὅλα τὰ ὑλικά πράγματα πού βρισκονται μέσα στό σύμπαν, μαζί μ' αὐτὰ θὰ ἐξαφανιστοῦν ἐπίσης καὶ ὁ χρόνος καὶ ὁ χῶρος. (Ἄπό τό "Ἀἰνστάϊν" τοῦ Φ. Φράνκ).

Σάντρο Μποττιτσέλλι (1447-1510) Η ΓΕΝΝΗΣΗ

Β' ΔΕΥΤΕ ΙΔΩΜΕΝ ΠΙΣΤΟΙ

Δεῦτε ἴδωμεν, πιστοί, ποῦ ἐγεννήθη ὁ Χριστός·
ἀκολουθήσωμεν αὐτῷ ἐνθα ὁδεύει ὁ ἀστήρ.

Ἐκ τῶν "Ορθο τῶν Χριστουγέννων

Γ' Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΣΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

.. Τό χριστικό στοιχείο βρίσκεται μέσ στον καθένα μας. Μπορεϊ νά ξυπνήσει -ξυπνάει καί τώρα σ'έμας. Γι όσο μεγαλώνει νιώθουμε τήν ἀληθινή τήν ἀδερφοσύνη τών ἀνθρώπων, γιατί νιώθουμε τήν Πατρότητα τοῦ Θεοῦ. Ἀρχίζουμε νά μαθαίνουμε πώς ἡ συνείδησή μας ἡ χωριστή εἶναι ἀυταπάτη καί τίποτα ἄλλο. Πώς εἴμαστε μέσα Του. Πρῶτα πρῶτα πώς εἴμαστε ἕνα μ' ὅλους ὅσοι Τόν γνωρίζουμε καί Τόν ἀγαπᾶνε. Κ' ἔπειτα σάν ἀπλαθεῖ πιό πολύ τό χριστικό στοιχείο νιώθουμε πώς εἴμαστε ἕνα μ' ὅλους τούς ἀνθρώπους, τό ξέρουμε δέν τό ξέρουμε. Δέν εἶναι κι ἀκατόρθωτο νά σφάσουμε σέ τούτη τή θαυμαστή συνείδηση, νά νιώσουμε μέσα μας τό Χριστό. Γιατί γίνεται αὐτό σέ μερικούς. Φεγγοβολήματα τῆς λαμπερῆς δόξας τοῦ χριστικοῦ στοιχείου φανερώνονται φορές φορές. Ἀστραψιές θαυμαστῆς γαλήνης κι ἀνάστασης. Κ' ἔτσι, ἄς εἶναι καί γιά λίγες στιγμές, ξέρουμε. Καί κεῖνοι πού τούς ἤρθανε τέτοια λαμπυρίσματα διαβατικά δέν τά ξεχνᾶνε ποτέ. Ὅση καί νά μᾶς πιάσει ἀργότερα ἀμφιβολία κι ἀβεβαιότητα, ἀκόμα καί θλίψη κι ἀπελπισιά, ἔχουμε γνωρίσει. Κ' ἔτσι μέσα μας ξέρουμε καί τώρα. Κι αὐτή μας τή βεβαιότητα τίποτα δέν τήν κλονίζει.

Εἶν' ἀλήθεια πώς οἱ περισσότεροι πού γιά μιὰ στιγμή τήν ἀγγίζουμε τούτη τή δόξα τήν ἀγγίζουν ἐσύνειδα, δίχως νά ξέρουμε τί εἶναι, δίχως νά νιώθουμε τήν ἔνταση τῆς λάμψης της, δίχως νά βλέπουμε πού μπορεϊ νά τούς ὀδηγήσει. Ξέρουμε πώς ἔχουμε στιγμής ἔκστασης, στιγμής πού τούς ἔρχεται ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ μέ τρόπο πού ποτέ τους δέν τόν φανταστήκανε πρωύτερα. Κάποια μεγαλύτωση ἔνταση εὐδαιμονίας τούς ἀγγίζει, πού εἶναι πολύ πάνω ἀπό τά ἐπίγεια. Ὅσο προχωροῦμε θά μᾶς ἔρχεται τούτη ἡ βεβαιότητα πιό συχνά καί πιό πλέρια καί θά μᾶς μένει πιό πολύ, ὥσπου στό τέλος αὐτή ἡ ἀνώτερη συνείδηση θά ναι δικιά μας γιά πάντα ὁ Χριστός μέσα μας κ' ἐμεῖς μέσα Του...

Πώς νά ξέρουμε ἂν εἴμαστε στό δρόμο πρός αὐτή τή δοξασμένη τήν τελείωση; Τί μποροῦμε νά κάνουμε γιά νά φέρουμε πιό κοντά μας αὐτή τήν ὑπέρτατη μακαριότητα; Για νά γεννηθεῖ ὁ Χριστός μέσα καρδιές μας μέσα, πρέπει νά ζήσουμε τή ζωή τοῦ Χριστοῦ. Πρέπει νά φανερώσουμε τό πνεῦμα Του στους γύρω μας. Καί τό πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ εἶναι πρῶτα ἀπ' ὅλα ἀγάπη κι ἀδερφοσύνη. Εἶναι βέβαιον πώς ὁ ἀνθρώπος πού μέσα του μεγαλώνει τό πνεῦμα τό χριστικό θά ἔχει ἀγάπη, καλοσύνη, ἀνεχτικότητα, κατανόηση, γενικά αὐτοῦ τῆς ιδιότητος πού μή βρίσκοντας λέξη καλύτερη τήν ὀνομάζουμε μεγαλοσύνη. Λέμε γιά τόν ἀνθρώπο πώς εἶναι μεγάλος ἄμα ἔχει

πλατιά ανοχή, καρδιά ανοιχτή για όλους, μεγαλειό στο χαρακτήρα.
Κι αυτές Ίσα Ίσα οι αρετές είναι αποτέλεσμα πού φέρνει η ανάπτυξη του χριστικού στοιχείου.

Τσάρλς Λεντμπήτερ (Charles Leadbetter, 1847-1934), Άγγλος θεόσοφος και αποκρυφιστής). 'Από τό "Π' απόκρυψη πλευρά των χριστιανικών τελετών). Μετάφραση Μαρίας Οικονόμου

Δ' ΑΓΙΑ ΝΥΧΤΙΑ

Τούτη τήν άγια τή νυχτιά
ή γῆ μας έχει άπανεμιά.

Κάνει φαρμακωμένη παγωνιά
κι όλα κρουστάλλισαν,
τά χώρατα, τά δέντρα, τά κορμιά...
κι αυτές ακόμα οι άπιστες φυχές.

'Ολόγυμνά 'ναι τά κλαριά
κι είν'τά σπουργίτια νηστικά
μές στίς φωλιές τους τίς όγρές.

'Από τό κρουσταλλένιο χιόνι
όλα έχουνε σαβανθεϊ βαριά.

Μές στή νυχτιά, πού λές καί δέν τελειώνει,
του ἡλίου τά πόδια μούδιασαν, θαρρεϊς,
κι αργοπορεϊ νά βγεϊ,
τή ζεστασιά νά φέρει τή γλυκιά
στά παγωμένα του παιδιά.

Εΐν'έποχή

όπου τά μύρια τά σπειριά τῆς γῆς
δνειρα κάνουνε γλυκά πίστης άγνῆς
για μοσκομυρουδιές άνθιων τῆς άνοιξης,
για κάρπισμα κι έκπλήρωση τῆς Ζωῆς.

Εΐν'έποχή

πού ὁ στοχασμός
στήν άγκαλιά του παίρνει τήν καρδιά
κι οι δύο μαζί
μές στήν άστρόφεγγη τή σιγαλιά
δνειρα κάνουν Γέννησης Χριστοῦ,
μές στή φτωχιά τή φάτνη τή δικιά τους,
δνειρα Ειρήνης πά στή γῆ παγκόσμιας,
δνειρα άθάνατης 'Αγάπης 'Υπερκόσμιας.

Δημήτρης Θεοδορίδης

'Από τίς "Εποχές" τῆς συλλογῆς "Αντίλαλοι"

Ε' Η ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ

Δέν εἶν' ἀδειανές ἀπ' τό Χριστό οἱ τεράστιες οἱ διάρκειες οἱ πρῖν ἀπ' τά Χριστούγεννα τά πρῶτα. Τίς διαπέρασε ἡ δυνατή του πνοή. Ἡ ἀντάρα τῆς σύλληψῆς του κουνάει τίς μάζες τίς κοσμικές καί διευθύνει τά πρῶτα ρεύματα τῆς βιόσφαιρας. Ἡ ἐτοιμασία γιά τή γέννησή του κάνει γοργότερη τήν πρόοδο τοῦ ὀρμέφυτου, κάνει ν' ἀνοίξει τό μπουμπούκι τῆς σκέψῆς στή Γῆ. "Λμυαλα ἄς μή σκαν - ταλιζόμαστε γιά τίς προσμονές τίς ἀτέλειωτες πούχει ἐπιβάλλει ὁ Μεσσίας. Δέ χρειάζοτανε λιγότερο ἀπό τό τρομαχτικό κι ἀνώνυμο κοιλοπόνημα τοῦ πρωτόγονου τοῦ Ἀνθρώπου κι ἀπ' τήν αἰγυπτιακή τήν ὁμορφιά τή μακρόχρονη κι ἀπ' τοῦ Ἰσραήλ τήν ἀνήσυχη τήν ἀπαντοχή κι ἀπ' τό μύρο πούστάξε λίγο λίγο ἀπ' τούς ἀνατολίτικους μυστικισμούς κι ἀπ' τίς φινέτσες τῆς σοφίας τῶν Ἑλλήνων τίς χίλιες δυό γιά ν' ἀνοίξει τό λουλούδι στό κοτσάνι τοῦ Ἰεσοῦ." Ὁ - λες ἐτοῦτες οἱ ἐτοιμασίες ἦτανε κοσμολογικά, βιολογικά χρειαζόμενες γιά νά πατήσει τό πόδι του ὁ Χριστός στή θεατρική σκηνή τήν ἀνθρώπινη. Κι ὅλη ἐτούτη τή δουλειά τήν ἔβαλε μπρός τῆς φυχῆς του τό ξύπνημα τό ἐνεργό καί δημιουργό, ἀφοῦ αὐτή ἡ ἀνθρώπινη φυχή διαλέχτηκε γιά νά ζωοποιήσει τό Σύμπαν. Ὅταν ὁ Χριστός παρουσιάστηκε στῆς Παναγιάς τήν ἀγκαλιά, εἶχε πιά ξεσηκώσει τόν κόσμο.

Πιέρ Τεγιάρ ντέ Σαρντέν (Pierre Teilhard de Chardin) σύγ - χρονός μας γάλλος στοχαστής καί καθολικός κληρικός. Ἀπό τόν "Ὑμνο τοῦ Σύμπαντος". Μετάφρ. Μαρ. Οἰκονόμου.

Ζ' Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΛΥΤΡΩΤΗ

Ὁ Γκάντι παίρνει τά βιβλία του, διαβάζει στήν τύχη. Βλέπει νά ξετυλίγεται μπρός του ἡ παράξενη ἱστορία τοῦ Βούδδα.

"Στόν πλουσιώτατο πριγκιπικόν οἶκο τῶν Σάκνα, ἀνάμεσα στόν Γάγγη καί στό Νεπάλ, στόν Ἰσκιο τῶν Ἰμαλαῖων, ζούσανε ὁ πρίγκιπας, Σουντοντάνα καί ἡ γυναίκα του, ἡ Μάγια Ντέβι"...

Κάποιαν ἡμέρα ἡ Μάγια εἶδε ἕνα ὄνειρο καί τρεῖς βραχμάνοι τρέξαν στό πλευρό της.

"Πρέπει νά χαρῆς, Μάγια, γιά τ' ὄνειρό σου, εἶναι τρανό μαντάτο. Ἀπό σένα θά γεννηθῆ γιός πού θά βασιλέφει στίς φυχές, γιατί τό βασιλείο του δέ θ' ἀνήκει σέ τούτη τή γῆ. Ὁ γιός σου θά εἶναι ἕνας Φωτισμένος πού θά νικήσει μέ τήν ἀγάπη, ὄχι μέ τά ὄπλα. Θά φύγη ἀπό τό σπίτι του καί θά ἐγκαταλείψῃ τά ἐγκόσμια. Θά κρίσῃ τήν ἀμάθεια πού σκεπάζει τή γῆ..."

Ὁ Γκάντι ὑψώνει τά μάτια, ἀνοίγει μιὰ χριστιανική Ἁγία Γραφή, διαβάζει τόν Εὐαγγελισμό. "Ὅστε λοιπόν, ἀναρωτιέται, ἡ ἀλήθεια βρίσκεται παντοῦ στίς ἴδιες καταστάσεις, μέ τίς ἴδιες λέξεις, σάν ἕνα γιγαντιαῖο κάτοπτρο;"

Κι' ἐξακολουθεῖ τό διάβασμα, ἐνῶ οἱ παχειές βροχές κυλοῦν μέσ

στίς νυχτιές του Νατάλ.

- Η Μάγια γέννησε ένα παιδί τόσο όμορφο που τα πουλιά ήρθαν να τό ιδούν. 'Αλλά ο Άγιος 'Ασίτα, που ασκήτευε μέσ στα δάση & κουσεν ύμνους στα ουράνια. Κι' οί φωνές του μίλησαν για τή γέννηση ενός παιδιοῦ που θάσωζε τόν κόσμο".

'Ο Γκάντι ξανάνοιξε τή χοντρήν 'Αγία Γραφή τῶν Χριστιανῶν καί διάβασε:

- 'Αφοῦ δέ ἐγεννήθη ὁ 'Ιησοῦς ἐν Βηθλεέμ τῆς 'Ιουδαίας ἐπί τῶν ἡμερῶν Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἰδοῦ μάγοι ἀπό ἀνατολῶν ἦλθον εἰς Ἱεροσόλυμα λέγοντες: "Ποῦ εἶναι ὁ γεννηθεῖς βασιλεύς τῶν 'Ιουδαίων. Ὅτι εἶδομεν τόν ἀστέρα αὐτοῦ ἐν τῇ 'Ανατολῇ καί ἠλθομεν ἵνα προσκυνήσωμεν αὐτόν...".

'Ο Γκάντι χαμογέλασε καί πάλι καί συνέχισε τό βίο του Βούδδα:

- Δίχως στιγμή νά χάση ὁ Άγιος 'Ασίτα τράβηξε κατά τήν Κα - πιλαβαστοῦ ἀκολουθώντας τό δρόμο που τούδειχναν τά πουλιά. Κι' ἐκεῖ ἔμαθε πώς στήν οἰκογένειά τῶν Γκοτάμα γεννήθηκεν ἕνα παιδί. Κατόπιν, σάν παρουσιάστηκε στόν πρίγκιπα Σουντοντάνα, ὁ 'Ασίτα εἶπε: "Χαρήτε. Οἱ θεοί θά παρατήσουν τά ἱερά τους για νά ἰδοῦν τοῦτο τό παιδί. Ὅλοι οἱ οἰωνοί λένε πώς θά σώση τόν κόσμο. Ὁ γιός σας γεννήθηκε για τό καλό κάθε πλάσματος ζωντανοῦ. Θά ἀπλώση πάνω σ' ὄλους τή συμπόνια του καί θά σβύση τίς φλόγες τοῦ πό - νου καί τῆς ἀπόγνωσης. Ἦρθε σέ τοῦτο τόν κόσμο για νά σώση τούς φτωχοῦς, τούς δυστυχισμένους, τούς ἀπελπισμένους..."

Πιέρ Μπουρταμπούρ (Pierre Bourtembourg). 'Από τό "Γκάντι, ὁ 'Αγιος τῶν 'Ινδιῶν". Μετάφρ. Α.Α.Σ. 'Αναδημοσιεύεται ἀπό τήν ἔσημερίδα "Καθημερινή".

Ζ' ΠΑΤΕΡΑΣ, ΜΑΝΑ, ΓΙΟΣ

Οἱ ἀλληλένδετες ἀρχές, ὁ Οὐρανός κ' ἡ Γῆ, ὁ Ἥλιος κ' ἡ Σελήνη, ὁ ἄντρας κ' ἡ γυναίκα ἦταν ἀρχικά ἕνα. Ὀντολογικά ἡ σύνδεσή τους εἶναι λειτουργία ζωτική. Δημιουργεῖ μιά τρίτη ἀρχή, που εἶναι "κατ' εἰκόνα" τῆς πρώτης καί που ἔχει τή φύση τῆς δεύτερης. Ὅπως ἀπό τή σύνδεση τοῦ Νοητικοῦ (Μάνας=νοῦς, λόγος, ἐλήθεια) μέ τή Φωνή (Βάχ=λόγος, φωνή, ἀσθηση, δόξα) γεννιέται ἡ ἔννοια, ἔτσι κ' ἡ σύνδεση τ' Οὐρανοῦ καί τῆς Γῆς ξυπνάει τό "Βρέφος", τή Φωτιά. Κ' ἡ γέννησή του τό χωρίζει τό "Βρέφος" ἀπ' τούς "γεννήτορες" του καί γεμίζει μέ φῶς τό ἐνδιάμεσο διάστημα. "Ἴδια καί στό μικρόκοσμο ἀνάβει μέσ στήν κοιλότητα τῆς καρδιάς, εἶναι τό φῶς της. Λάμπει μέσ στήν κοιλιά τῆς μάνας του κ' ἔχει πλέρια στήν κατοχή του ὅλες τίς δυνάμεις του. Μόλις γεννιέται, περνάει τούς Ἐπτά Κόσμους, ἀνυψώνεται για νά διαβεῖ τήν πύλη τοῦ Ἥλιου, ὅπως ὁ καπνός τοῦ βωμοῦ ἡ τῆς κεντρικῆς ἐστίας, εἴτε τῆς ἐξωτερικῆς εἴτε τῆς ἐσωτερικῆς μας, ἀνυψώνεται για νά διαβεῖ τό Μάτι τοῦ Θόλου. Αὐτός ὁ "Ἄγκνι εἶναι τότες ὁ μαντατοφόρος τοῦ Θεοῦ, ὁ κάτοικος τῆς κάθε ἀνθρώπινης κατοικίας εἴτε χριστῆς εἴτε σω -

ματικῆς, ἡ φωτεινὴ καὶ πνευματικὴ ἀρχὴ ζωῆς. Μεταδίνει τό ἄρωμα τῆς προσφορᾶς πού καίγεται ἀπό δῶ κάτω καί φτάνει ἴσαμε τόν κόσμον τόν πέρα ἀπό τό θόλον τ' οὐρανοῦ. Ἐκεῖ πέρα ἄλλος δρόμος δέν εἶναι ἀπό τό Δρόμον τῶν Θεῶν. Αὐτόνε πρέπει νά τραβῆξει κά-
θε ὄντοτητα πού θέλει νά φτάσει στήν πέρα τήν ἄκρη τοῦ Ποταμοῦ τῆς Ζωῆς, τοῦ τεράστιου καί φωτεινοῦ, πού χωρίζει τή γήινη τήν ἀκροποταμιᾶ ἀπ' τήν οὐράνια.

Ἄπαντα Κ. Κοομαρασβάμυ, ἰνδός στοχαστής. Ἀπό τό βιβλίου του
"Ἰνδουϊσμός καί βουδδισμός"

Μετάφρ. Μαρ. Οἰκονόμου

Η' ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Κρατῶ μιά πέννα καί ζωγραφίζω
τό πρόσωπο τοῦ κόσμου γελαστό.
Ἀνάμεσα στίς γραμμές γλιστροῦν τά δάκρυα.
Τά σβήνω. Μά πάλι ἐκεῖνα ἔρχονται
ἀπό χιλιάδες μάτια. Τά μαζεύω
στήν καρδιά μου, μά πῶς νά χωρέσει
τόσος σπαραγμός. Ἀρχίζω
σέ ἄλλο χαρτί νά γράφω. Ἐνωπρέχουν
δάκρυα μαζί καί ἰδρώτας καί τόσον μοιάζουν
πού νά χωρίσουν πιά δέν γίνεται.
Ἀλλάζω μολύβια καί χαρτιά, μά πάλι
ὁ ἰδρώτας καί τά δάκρυα ὀλοένα. Θέλω
νά σχεδιάσω ἕνα χαμόγελο, ἕνα
βλέμμα χαρᾶς, μιά ἠλιαχτίδα
στό ἐχθρικό τοπεῖο τοῦ χειμῶνα. Θέλω
ἕνα πράσινο κλαρί, νά δώσω
ἀντίδωρο σ' αὐτούς πού περιμένουν.
Ποῦ θᾶβρω, Θεέ μου, μιά φωνή καινούργια
ψυμί γιά τά παιδιά καί τά σπουργίτια;
Ὅσες φορές ἦρθε τό φῶς, σάν ἀστραπή
αἵματα εἶδα ὠκεανούς καί πάνω
στά αἵματα κραυγές νά ταξιδεύουν.

Κύριε,
κράτησε σταθερά τό χέρι μου πού τρέμει
κι' ἄνοιξε μιά σταλιά τόν οὐρανό νά ξεχυθεῖ
ὁ ἥλιος πάνω στίς πληγές καί νά ξεπλύνει
τά δάκρυα, τό αἶμα, τίς ρυτίδες
ἀπό τήν ἄγρια μορφή τοῦ κόσμου.
Ἡ ἀγάπη δέν μοῦμαθε νά ζωγραφίζω
ἄλλο ἀπ' τό δικό της πρόσωπο.

Τάκης Σωτηῆρχος

Ἀπό τή συλλογή "Μετοικεσία". Ἀθήνα, 1963

Θ' Ο ΗΡΩΔΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΙΔΙ

Ὁ Ἡρώδης, πού κατάρεξε τό Παιδί κ' ἤθελε νά τό σκοτώσει, εἶν' ἡ εἰκόνα τοῦ κόσμου, πού καί τώρα θέλει νά τό σκοτώσει αὐτό τό Παιδί μέσ στον εὐλαβικό τόν ἄνθρωπο. Καί πού πρέπει ἀπ' αὐτόν νά ξεφύγει κανένας, εἶναι ἀνάγκη νά ξεφύγει, ἂν θέλει νά τό κρατήσει ζωντανό μέσα του τό Παιδί. Καί τό Παιδί εἶναι τοῦ κάθε ἀνθρώπου ἡ ψυχή ἡ φωτισμένη πού πιστεύει.

Γιοχάννες Τάουλερ (Johannes Tauler, 1300 - 1361,
γερμανός μυστικός. Μετάφραση Μαρίας Οἰκονόμου

Ι' ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΜΕ ΤΑ ΣΠΙΡΤΑ

Τό παιδί της μεγάλωσε, ἔκλεισε σήμερα
τά ἔξη του χρόνια. Τό χτένισε ὄμορφα.
Δέν θάχει πιά ἀνάγκη, Περνᾷ καί τό βλέπει.
Στή γωνιά τῆς πλατείας στέκει σάν ἄντρας.
Ἀπ' τά πέντε κουτιά τά σπύρτα ἔχει κιόλας
πουλήσει τά τέσσερα.

Παίζει ὁ χειμώνας
στά δέκα του δάχτυλα. Γίνεται νύχτα.
Κοιτάζει ἡ μητέρα του δεξιά της, ζεβᾷ της.
Ἀπάνω καί κάτω. Σκοτάδι.

"Ἄν μπορούσεν ἀνάβοντας τό παιδί μου ἓνα σπύρτο
νά φωτίσει τόν κόσμο.

Νικηφόρος Βρεττάκος

ΙΑ' ΓΕΛΙΟ ΚΑΙ ΚΛΑΜΑ

Κλαίγει
στό λόγγο
ἡ λυγιά.

Γελάει
στό τζάκι
ἡ φωτιά.

Καρδιά μου
κλάψε
τῆ λυγιά.

Καρδιά μου
μοιάσε
τῆ φωτιά.

Δημήτρης Θεοδωρίδης 1 / 12 / 60

ΙΒ' ΤΟΥ ΓΕΝΑΡΗ ΗΛΙΟΒΑΣΙΛΕΜΑ

Τοῦ Γενάρη ἡλιοβασίλεμα
γαλανό, καθάριο λάμπει
στολισμένο μέ τά χρώματα
μιᾶς μαγιάτικης ἀύγης.

Πρώιμη "Ἀνοιξη γιορτάζουνε
σ' ἄλλους κόσμους ἄλλοι κάμποι;
Τ' Οὐρανοῦ τά ρόδ' ἀνθίσανε
πρὶν ἀνθίσουνε τῆς γῆς;

Γ. Δροσίνη
'Από τά "Φωτερά σκοτάδια"

ΙΓ' Η ΒΑΠΤΙΣΙΣ

Ἡ δευτέρα μῆσις ἀναπαρίσταται συμβολικῶς εἰς τὰς χριστιανικὰς γραφὰς διὰ τοῦ βαπτίσματος τοῦ Χριστοῦ.

Δι' αὐτῆς ὁ ἄνθρωπος, βυθιζόμενος εἰς τὰ νάματα τῆς ἀνθρωπίνης θλίψεως, λαμβάνει πλήρη συνείδησιν ἑαυτοῦ ὡς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν ὁποῖον ὁ πατήρ ἐκδηλοῦται, ἐξωτερικεῦεται, φανερῶνεται. Αἰσθάνεται τὴν ζωὴν τῆς Μονάδος, τοῦ ἐπουρανοῦ δηλονότι Πατρός, νὰ διαχύνεται εἰς τὴν συνείδησίν του καὶ κατανοεῖ τότε ὅτι δέν ταυτίζεται μόνον μέ τοὺς ἀνθρώπους ἀλλὰ συγχρόνως καὶ μέ τὸν Πατέρα του τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. "Ὅτι ζῆ ἐπὶ τῆς γῆς διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τό θέλημα τοῦ Πατρός καὶ νὰ ἀποτελέσῃ τὴν αἰσθητὴν ἐκδήλωσίν Του. Γίνεται ὁ ἱερεὺς τοῦ μυστηρίου τό ὁποῖον καλεῖται Θεός. Εἰσεχώρησε ὀπισθεν τῆς Ὁραίας Πύλης καὶ ἐπανῆλθε μέ τὴν θεῖαν φωτοστεφάνην τῆς ἀκτινοβολούσης δόξης τὴν ἀντανκλωσαν τό ἀνέσπερον φῶς τοῦ θεοῦ ἱεροῦ.

Τότε ἀρχίζει τό ἔργον τῆς ἀγάπης, ἡ ὁποία ἐκδηλοῦται ἀπὸ τὴν ἀκάθεκτον προθυμίαν πρὸς βοήθειαν, παρηγορίαν καὶ ἀνακούφισιν τῶν πτωχῶν, τῶν ἐγκαταλελειμμένων, τῶν ἀπηλπισμένων.

Ἡ ἀκτινοβολοῦσα σοφία τὴν ὁποίαν τότε ὁ ἄνθρωπος ἐκπροσωπεῖ, ἡ καλωσύνη καὶ ἡ ἀγάπη τὴν ὁποίαν διαχύνει καταυγάζουν καὶ θεομαίνουν τοὺς χειμαζομένους εἰς τὰ σκότη τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς πλάνης καὶ φέρουν εἰς αὐτοὺς μαζί μέ τὴν παρηγορίαν, τὴν χαρμτὴν ἐλπίδα μιᾶς καλύτερας ζωῆς.

Δημ. Νομικός

'Από τὴν διάλεξιν "Αἱ μῆσις τοῦ 'Ιησοῦ", πού περιέχεται
στό βιβλίον "Θεοσοφικαὶ μελέται"

Καί ἰδοὺ ἀνεώχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί (Ματθ. γ' 16)
Η ΒΑΠΤΙΣΗ

βυζαντινὴ εἰκόνα τοῦ ΙΓ' αἰῶνα
ἀπὸ τῆν Ἀγία Αἰκατερίνη τοῦ Σινά

ΙΔ' ΗΤΑΝΕ ΤΡΑΝΗ Η ΣΤΙΓΜΗ

Ἦτανε τρανή ἡ στιγμή
τοῦ Ἰορδάνη,
τοῦ Ἰωάννη τοῦ Προδρόμου
καί τῆς γῆς
καί τῶν ἀνθρώπων
ἡ ὀλιγόλεπτη στιγμή
πού ἐβαφτίστηκεν ὁ Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος.

Ἦτανε τρανή καί μεγαλόχαρη
τοῦ Ἰορδάνη, τοῦ Ἰωάννη ἡ ἡμέρα.

Τά νερά τοῦ ποταμοῦ

τώρα δέν κυλοῦσαν, ἐφτερούγιζαν.
Φτερουγοῦσαν οἱ ὄχθες,
ὁ βυθός, ὁ κορμός,
τοῦ νεροῦ οἱ λευκές φτεροῦγες.
Σμάρια σμάρια τὰ νερά,
περιστέρια κ' ἐφτερούγιζαν,
γύρω ἀπ' τή λευκή περιστερά.
Κ' ὕστερα ἀπλωναν κοπαδιαστά
στήν ἀνατολή,
στή δύση,
στό βοριά
καί στό νοτιά,
σέ ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντα.

Κι ὡς φτεροκοποῦσαν κι ἀπλωναν
οἱ λευκές - κατάλευκες φτεροῦγες
ἔκρουαν τίς εἰρηνικές
κι ἀπαλές χορδές τοῦ ἀνέμου,
ἄρπας ἀναδίνονταν ρυθμοί,
φθόγγοι καί ἤχοι
καί σκοποὶ νέοι.

Ἄρμονία
εἰρηνική κι ἀνάερη,
ἐνορρηστρωμένη στό πεντάγραμμο
τῆς καινούργιας βίβλου τῶν ἀνθρώπων,
τῆς Δ ι α θ ἡ κ η ς τ ῆ ς Κ α ι ν ῆ ς.

Ι. Π. Κουτσοχέρας

'Από τό "Ἰορδάνης ὁ ἀείροος"

ἸΕ' ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΙΟΡΔΑΝΗ

Ὁ Ι. Κουτσοχέρας εἶναι ὁ πρῶτος, πιστεύω, πού μέσα στήν παγκόσμια λογοτεχνία χρησιμοποίησε τόν Ἰορδάνη ποταμό. Πρῶτα πρῶτα σά σύμβολο ἑνός λαοῦ πού πορεύεται πρὸς τό πεπρωμένο του καί ἐπί πλέον σά σύμβολο μιᾶς μακρᾶς πορείας τῆς ἀνθρωπότητας πρὸς τήν Ἐπίσητη γνῶση. Σύμβολο ἀκόμα ἑνός εἴδους ὁσμώσεως τῆς θιβλικῆς γῆς καί τῆς γῆς τοῦ Εὐαγγελίου, ἑνός παρελθόντος καί ἑνός μέλλοντος πού περικλείουν τόν αἰώνιο κύκλο τοῦ χρόνου καί τῆς ζωῆς, ὅπου ὁ ἄνθρωπος πάντα ἀναζητᾶει νά προσπεράσει τή μοίρα του γιά νά τή φέρει κοντά σέ μιᾶ τελειότητα πού πάντα τοῦ ξεφεύγει.

Γκαστόν - Ἄνρϋ Ἄφρέρ (Gaston - Henry Aufrère
Signor de Si 1959 καί 1960

ΑΝΑΜΕΣΑ ΟΥΡΑΝΟΥ ΚΑΙ ΓΗΣ

Α' ΑΝΑΜΕΣΑ ΟΥΡΑΝΟΥ ΚΑΙ ΓΗΣ

Ὁ ἄνθρωπος στέκει καταμεσίς τοῦ δρόμου ἀνάμεσα οὐρανοῦ καί γῆς, μέ τά πόδια βαθιά βουτηγμένα στή λάσπη τῆς ὑλικῆς ζωῆς καί μέ τό κεφάλι στόν οὐρανό. Τίς πιά πολλές φορές ἔχει τά μάτια σφαλιστά καί δέ βλέπει τήν ὁμορφιά τοῦ δράματισμοῦ. Ἡ τάχει ἀνοιχτά τά μάτια του μά καρφωμένα στή λάσπη καί στό βοῦρκο πού τοῦ σκεπάζουνε τά πόδια. Μά δά τά μάτια σηκώνει ψηλά μιά στιγμή μούλα καί δεῖ τόν κόσμο τῆς πραγματικότητος καί τῶν πνευματικῶν ἀξιών, ἀρχινάει ἡ σπαραγμένη καί ταραγμένη ζωή τοῦ ἀνθρώπου πού τόν ἔχει συνεπάρει ἡ λαχτάρα νά φτάσει.

"Ἄλις Α. Μπαίλυ (Alice A. Bailey). Ἀπό τήν "Πραγματεία γιά τίς ἀχτίνες". Μετάφραση Μαρίας Οικονόμου.

Β' ΜΕΣΟΤΟΙΧΟΣ

Εἶμαι ἓνας ἄνθρωπος, ἓνας μεσότοιχος,
οὔτε θεός, οὔτε δαίμονας,
στό μεταξύ τους βρισκομαι, γι' αὐτό καί τούς δύο τούς φοβᾶμαι,
καί προτιμῶ τήν αἴσθησι καί ἄς μέ τυραννεῖ,
μαθαίνω κι ὅσο περισσότερο μαθαίνω σιωπῶ.
Νά τρικυμίζεται ὁ ἔλατος καί νά σπαίρνει ξέρεϊ,
ὁ χρόνος θάβει τόν καημό,
θάβει ἡ ὁσμή τούς σκοτωμένους σέ φαράγγι,
θάβω κι ἐγώ λίγο θάρρος, λίγη χαρά
νά τά φωνάζω ὅταν τά ἔχω ἀνάγκη.

Τί εἶναι ἓνα μικρούλι ἔντομο ἔμπρός στό "Ἀπειρο;
Τί εἶμαι ἐγώ ἔμπρός στό "Ἀπειρο;
Τί εἶναι ἡ Γῆ πού κατοικῶ ἔμπρός στό "Ἀπειρο;
Γιορτή μπορεῖ νά γίνεϊ ὁ κόσμος;
Ὁ θάνατος μᾶς μετακινεῖ στό Σύμπαν,
συναντιόμαστε σάν καρᾶβια στή θάλασσα καί δέ γνωριζόμαστε,
γιατί μπαίνουμε διαρκῶς σέ σύνθεσι καινούρια,
καλέ μου φίλε, ὦ ἄνθρωπε, μιά συσκευή τοῦ Πόνου πρέπει νά 'σαι.

Στό βάθος κάθε σκέψης μας ὑπάρχει ἓνα θέλω πάντα,
πού νά γκρεμίσω αὐτό τό θέλω;
Χέρι μοῦ γνέφει μακρινό τοῦ βοριά ἡ ἀλίσσᾶνη,
τρικυμία τοῦ δέντρου καί τοῦ κύματος ἄς πιαστοῦμε,
εἴμαστε ἀδέρφια.

Τά σπίτια μας εἶναι ἀπλωμένα κατά τόν οὐρανό,
στερεά κι εὐθραυστα ὅπως ὄγκοι πάγου,
σβηστά κάρβουνα τά σπίτια μας

καταντικρύ στό πέλαγος τῶν κόσμων,
μέ τίς ἐλπίδες μας νά καταλήγουν ἐκεῖ ὅπου καταλήγει
τῶν πλοίων ὁ καπνός.

Χτίσαμε τά σπίτια μας ἐναντίον τοῦ κεραινοῦ,
τὴν ἀκοινώνητη περάσαμε θάλασσα,
πλέουμε στὸν ἀέρα,
ταξιδεύουμε ὡς τ' ἄστρα,
τί μεταβάλαμε ὅμως ἀπ' ὅλα ὅσα βλέπουμε;
τί ἀλλάξαμε τοῦ κόσμου;
τί κερδίσαμε πού ζήσαμε, ὦ φίλοι;
μέσα σ' αὐτόν τόν μεσότοιχο
σᾶς ἐρωτῶ, εἴστε εὐτυχισμένοι;

Στενάζει ἡ θάλασσα στό παράθυρό μου,
στενάζει κι ἡ φυχή μου,
μακρινός εἶμαι ἀντίλαλος, τοῦ Θεοῦ ἕνας ἦχος εἶμαι.
Στενάζει ἡ θάλασσα στό παράθυρό μου μαζί μέ τὴν φυχή μου.

Σαράντος Παυλέας

Γ' ΓΙΟΦΥΡΙ

Στόν ἄνθρωπο τ' ἀληθινά μεγάλο εἶναι τ' ὅτι γεννιέται νά 'ναι
τό γιοφύρι κι ὄχι τό τέρμα.

Φρίντριχ Νίτσε (Friedrich Nietzsche, 1844-1900)
'Από τό "Αὐτά 'πε ὁ Ζαρατούστρας". Μετάφραση Δημήτρη Θεοδοωρίδη

Δ' ΜΕΣ ΣΤΟΝ ΚΑΘΡΕΦΤΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΥ ΚΟΙΤΟΝΤΑΣ

Ταῦτα εἰπὼν ἔπτυσε χαμαί καί ἐποίησε πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος
καί ἐπέχρισε τόν πηλὸν ἐπὶ τούς ὀφθαλμούς τοῦ τυφλοῦ καί εἶπεν
αὐτῷ. Ὑπαγε, νίφαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ, ὃ ἐρμνεύε -
ται ἀπεσταλμένος. ἀπῆλθεν οὖν καί ἐνίφαστο καί ἤλθε βλέπων.

Κατὰ Ἰωάννην κεφ. θ' ἐδάφ. 5-8

Θαρρῶ πὺς ὅπως ἔγινε μέ τόν τυφλό τοῦ Εὐαγγελίου τό ἴδιο
μπορεῖ νά γίνεи καί μέ τά μάτια τῆς φυχῆς τοῦ κάθε σαρκικοῦ ἄν-
θρώπου.

Εἶναι μπορετό ν' ἀνοιχτοῦν καί νά δοῦν τό φῶς μονάχα σάν ἀλετ-
φοῦν μέ τὴ λάσπη τῆς πείρας τῆς γήινης ὑπαρξῆς μας.

Τὴ λάσπη αὐτὴ κάθε στιγμή τὴν ἐτοιμάζει ἡ Ζωὴ γιὰ χάρη μας
σμίγοντας τό θαματοεργό σάλιο τῆς μέ τό χῶμα τοῦ θυμικοῦ -αἰσθη-
σιακοῦ κόσμου μας.

Μά χρειάζεται καί κάτι ἄλλο ἀκόμα. Τά λερωμένα ἀπὸ τὴ λάσπη
μάτια μας χρειάζεται ἀκόμα νά πλυθοῦν ἀπὸ μᾶς καλά μέσα στῆς χά-
ρης τᾶ νερά, κείνης τῆς κολυμβήθρας τοῦ Σιλωάμ πού θά μπορούσα-
με ἐμεῖς νά τὴν καλέσουμε Ἀγάπη.

Δημήτρη Θεοδοωρίδη

Ε΄ ΑΠ΄ ΤΗ ΣΚΟΝΗ ΩΣ Τ΄ ΑΣΤΕΡΙΑ

Ὁ ἄνθρωπος θέλει πάντα ν' ἀγωνίζεται γιὰ νά κατακτήσει τόν κόσμον, γιὰ νά ἐπιβάλλει τή θέληση τοῦ ἀνθρώπου στ' ὄνομα τοῦ θεοῦ του. Μὲ παντιέρες καί ξεφωνητά, λεγεῶνες καί σταυρούς, ἀη-τούς καί ἡλίους, πολεμικές κραυγές συναγερωῦ καί αἷμα. Ἔχει τὰ πόδια στὴ σκόνη, τὸ κεφάλι στ' ἀστέρια.

Χάν Σουγίν, σύγχρονή μας κινέζα μυθιστοριογράφος. Ἄπό τὸ μυθιστόρημα "Πολλαπλὴ λάμψη". Μετάφραση Μαρίας Οἰκονόμου.

Ζ΄ ΑΝΑΜΕΣΑ ΓΗΣ ΚΙ ΟΥΡΑΝΟΥ

Ὁ Οὐρανός μὲ τὰ μυριάδες μάτια του
μᾶς βλέπει. Φίλησέ με!

Ἡ γῆ αἰνιγματικὰ σωπαίνει.

Καί περιμένει τὸ δικό σου τ' ὄνομα.

Γιὰ νά βροντήσῃ μὲ μυριάδες πόρτες.

Καί μὲ μυριάδες στόματα ν' ἀποκριθεῖ.

Πετά: μᾶς κράζει τ' οὐρανοῦ τὸ κάλεσμα.

Ἡ γῆ μᾶς κάνει νά θυμόμαστε πῶς εἴμαστε ἄνθρωποι.

Σ' αἰώνιο πάλαιμα

οὐρανός καί γῆ.

Μά ἡ σύγκρουση γοργὰ τελειώνει.

Πετᾶ ὁ μετεωρίτης κι ἀφανίζεται

τὴν ὥρα πού τονε τραβάει ἡ γῆ.

Τάχα μᾶς μέλλεται καί μᾶς μιά τέτοια πτήση

πού θά ἐγκαταλείψουμε τόν οὐρανό;

Γιατί σωπαίνουμε;

Τί περιμένουμε κοιτάζοντας τὰ πόδια μας;

Καταμεσίς στὴ νύχτα.

Καταμεσίς τοῦ δρόμου.

Κι ἀπάνωθ' ἡμᾶς τὸ φεγγάρι πελιδνό.

Κ' ἡ πολιτεία πού μᾶς κοιτᾶ μὲ βλέμμα πύρινο

στὴν ἄβυσσο μπροστά.

Καί μεῖς προτοῦ ν' ἀναφλεγοῦμε

στεκόμαστε στὴν ἄκρη τοῦ γκρεμοῦ.

Σ' αὐτὴ τὴν ὥρα τὴν ἀνεπανάληπτη.

Ἀνάμεσα γῆς κι οὐρανοῦ.

Ντιμίταρ Μετόντιεφ, σύγχρονός μας βούλγαρος ποιητής καί πεζογράφος (γεννημένος τὸ 1922). Ἀπόδοση Μελισσάνθης.

Στις 20 του 'Οκτώβρη Ξαναρχίσανε οι εργασίες τῆς ●. ΕΝ. μέ τήν ὀμιλία τῆς ἀδ. Διαχειρ. 'Αγλ. Ζάννου πού δημοσιεύεται παρακάτω.

ΕΡΕΥΝΗΤΗΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Μέ πόση χαρά σᾶς Ξαναβλέπω ὅλους ἐδῶ. Μέ πόση χαρά ἀρχίζομε καί πάλι τίς εργασίες μας.

Τίς εργασίες μας πού πρέπει ὅλο καί νά προχωροῦνε πιά πολύ, ὅλο καί ν' ἀνοίγουνε καινούργιους δρόμους, ὅλο καί ν' ἀνεβαίνουν πιά ψηλά στό μεγάλο Βουνό τῆς Ζωῆς. Εἴμαστε οἱ ὀρειβάτες τῆς Ζωῆς, φτιάχνομε τό δικό μας τό δρόμο καί ξεριζώνομε τ' ἀγκάθια καί βγάζομε τίς πέτρες γιά νά μπορέσει ὁ δρόμος μας νά γίνεи πιά ἀνοιχτός, πιά ἐλεύθερος. Πόσα καί πόσα ἀγκάθια, πόσοι θεώρατοι βράχοι βρῖσκονται μπροστά μας. Καί τ' ἀγκάθια κ' οἱ βράχοι εἶναι τά ἐμπόδιά μας, τά προβλήματα μας, ὅλες οἱ ἀμέτρητες δυσκολίες πού μᾶς φράζουν τό δρόμο. Εὐτυχισμένος ἐκεῖνος πού μέ χέρι στιβαρό βγάξει θαρρετά τά ἐμπόδια πού στέκουνε μπροστά του. Εὐτυχισμένος ὁ γενναῖος ἀγωνιστής τῆς ζωῆς πού δέν τρομάζει μπρός στίς δυσκολίες, μπρός στούς ἀγῶνες, μά ἴσα ἴσα ἀντλεῖ ἀπ' αὐτά νέα δύναμη, νέο θάρρος. Γιατί ὁ ἀγῶνας τοῦ δίνει τήν ἔξαρση, τή μέθη τῆς πράξης, τή σοφία τῆς πείρας. Ὁ ἀγῶνας εἶναι ἡ μεγάλη δοκιμασία τοῦ ἀνθρώπου. Δοκιμάζεται αὐτός πού ἀγωνίζεται. Καί μόνο αὐτός ξέρεи νά ζεῖ. Μόνο αὐτός πού δέν στέκει ποτέ, πού δέν μουχλιάζει μέσ στήν ἀκίνησία, στήν ἀδράνεια, πού πάντα προσπαθεῖ, πού δέν φοβᾶται τήν ἀποτυχία, ἀλλά βλέπει μπροστά του τό ὄραμα τῆς Ἐλευθερίας, τῆς Νίκης, μόνο αὐτός νιώθει τή χαρά τῆς ζωῆς.

'Αλλά πρῶτα ἀπ' ὅλα αὐτός πού ἀγωνίζεται γιά τήν Ἐλευθερία, γιά τήν Ἀλήθεια (κ' ἡ Ἀλήθεια Ἐλευθερία εἶναι) πρέπει πρῶτα ν' ἀγωνιστεῖ μέσα στόν ἴδιο τόν ἑαυτό του. Πρέπει νά προσπαθεῖ νά βγάλει ἀπό μέσα του ὅ,τι εἶναι φεύτικο, πλανερό, ἄσχημο. Νά βγάλει τή σκλαβιά, τήν προκατάληψη, κάθε παλιά σκουριασμένη ἰδέα, κάθε σκέψη πού δέν ἀνταποκρίνεται στή σημερινή ζωντανή, παλλόμενη Πραγματικότητα. Ὁ ἀληθινός ἐρευνητής τῆς ζωῆς πρέπει πρῶτα ἀπ' ὅλα νά ζεῖ στό τώρα, νά διαλύσει τήν ἀναφομοίωτη πείρα τοῦ παρελθόντος καί τίς πλανερές ἐλπίδες γιά τό μέλλον. Νά μή σκλαβώνεται σέ θεωρίες καί ν' ἀνακαλύψει αὐτό πού εἶναι πραγματικά δικό του, τή δικιά του ζωντανή σκέψη - αἴσθημα, τή δικιά του ζωή. Γιατί τό ἀναφομοίωτο εἶναι ξένο σῶμα γιά τόν ψυχικό μας κόσμο, εἶναι νεκρό γιά μᾶς. Μόνο ὅ,τι ἔχομε ζήσει εἶναι πραγματικά δικό μας. Ὅ,τι εἶναι δικό μας, ἡ σκέψη μας, κάθε μας ἐκδήλωση, εἴτε ὀρατή εἴτε ἀόρατη, εἶναι ζωή τοῦ ἑαυτοῦ μας.

Δυστυχῶς οἱ πῖο πολλοὶ ἀπὸ μᾶς ἔχομε τὴν τάση νὰ παπαγαλί-
ζομε τοὺς ἄλλους, ν' ἀκολουθοῦμε τυφλὰ τὶς μεγάλες ἀθθεντίες,
χωρὶς ἐμεῖς οἱ ἴδιοι ν' ἀφομοιώνομε τὰ λόγια τους μέσα μας καὶ
νὰ τὰ κάνομε ζωντανὰ δικά μας, Ζοῦμε στὴν ἀδράνεια, στὴν ἀρνη-
τικὴ παθητικότητα, στὴ νωθρότητα τῆς σκέψης. Μὰ ζωντανός δέν
εἶναι ἐκεῖνος πού παπαγαλίζει τὰ λόγια τῶν ἄλλων. Εἶναι σκλα-
βωμένος στίς ξένες ιδέες, στίς ξένες θεωρίες. Κι ὁ ὑποταγμένος
σκλάβος πού δέ νιώθει καν τὴ σκλαβιά του δέν μπορεῖ ποτέ νὰ ἐρ-
χαστεῖ γιὰ τὴν Ἐλευθερία.

"Ἄς δοῦμε θαρρετὰ μέσα μας κι ἕς μὴ φοβηθοῦμε ν' ἀντικρούσου-
με τὴν ὠμὴ πραγματικότητα, τό πόσο κανέννας μας δέν ζεῖ τὴ δι-
κιά του τὴν προσωπικὴ ἀλήθεια. Καί πόσο πῖο μακριὰ βρίσκεται ἡ
ἀπρόσωπη Ἀλήθεια, αὐτὴ πού εἶναι ὁ σκοπός τῆς Θεοσοφίας. Ὁ κά-
θε θεόσοφος λέγει πὺς φάχνει νὰ βρεῖ τὴν Ἀλήθεια. Τάχα εἶναι
βέβαιο πὺς εἶναι εἰλικρινῆς μέ τόν ἑαυτό του; Ἴσως νὰ πιστεύ-
ει παθητικά μιὰ θεωρητικὴ Ἀλήθεια. Ἀκούει ἄλλους νὰ μιλᾶνε
γιὰ τοὺς κρυμμένους Νόμους τῆς Ζωῆς, γιὰ τὶς "λανθάνουσες δυ-
νάμεις" πού βρίσκονται καί μέσα στὴ Φύση καί μέσα σ' αὐτόν τόν
ἴδιο. Νομίζει πὺς ἔτσι εὐκόλα μπορεῖ νὰ τὶς ξυπνήσει μέ θεωρί-
ες καί τεχνητὰ μέσα. Συγκεντρώνεται στὰ διάφορα αἰθερικά καί
ἀστρικά κέντρα του, στὰ λεγόμενα μέ τὴν Ἰνδικὴ λέξη "τσάνκρας",
ἀλλὰ ἔχει τὰ μάτια του κλειστά στὴν πραγματικότητα τοῦ ἴδιου
τοῦ ἑαυτοῦ του. Στὴ δικιά του ὑποκειμενικὴ Ἀλήθεια. "Ἐχει τ'
αὐτιά του κλειστά στό ἀδιάκοπο κάλεσμα τῆς Ζωῆς.

Ποιός εἶναι λοιπόν αὐτός ὁ ἴδιος, αὐτός πού ποθεῖ, πού θέ-
λει, πού σκέπτεται, πού ἀγαπᾷ; Ποιό εἶναι τό βᾶ-
θος τοῦ εἶναι του; Αὐτό πού ἀληθινὰ ζεῖ μέσα του, πού δέν εἶ-
ναι νεκρό, ἀναφομοίωτο, ξένο; Τί εἶναι αὐτό πού ἕνα ἕνα παρα-
λαμβάνει τὰ ξένα καί ἢ τ' ἀφομοιώνει, τὰ κάνει δικά του, ἢ τὰ
κρατάει σάν ξένες οὐσίες ἢ τὰ πετάει μακριὰ του; Μὰ ἔχει τό
θάρος νὰ πετάξει ὅλες τὶς παλιές του σκουριασμένες ιδέες κι
ὅ,τι εἶναι ξένο στόν ἀληθινό ἑαυτό του; Αὐτόν τόν ἀληθινό ἑαυ-
τό μας πρέπει πρῶτα νὰ βροῦμε. Αὐτός εἶναι ἡ δικιά μας ἡ Ἀλή-
θεια, ἡ Πραγματικότητα πού ζεῖ ζωντανὰ μέσα μας. Κι ἂν δέν τὴ
βροῦμε πρῶτα αὐτὴ, δέν θά μπορέσουμε ποτέ καμμιάν ἄλλη νὰ βροῦ-
με στ' ἀλήθεια. Νὰ δοῦμε πρῶτα ἀπ' ὅλα τί εἶναι δικό μας καί τί
ξένο. Καί γιατί ἀπ' τὰ ξένα πού μᾶς ἐρχονται τό ἕνα μᾶς ἀρέσει
καί τό παίρνομε καί τ' ἀφομοιώνομε, καί τό ἄλλο δέν μᾶς ἀρέσει
καί τό διώχομε μακριὰ; Τί εἶναι αὐτό μέσα στό κέντρο τοῦ ἑαυ-
τοῦ μας πού κάνει τὴν ἐκλογή; Καί γιατί τὴν κάνει; Τί εἶναι αὐ-
τό πού λέγει θέλω καί δέν θέλω; Ποιὰ εἶναι αὐτὴ ἡ θέληση, αὐτὴ
ἡ κινητήρια ἔκθεση πού μᾶς σπρώχνει ὁλοένα μέσα στὴ ζωὴ; Αὐτὴ
τὴν ἐπιθυμία, αὐτὴ τὴ θέληση (καί θέληση εἶναι ἐπιθυμία μέ νοῦ
μαζί) νὰ δοῦμε ὅσο μποροῦμε πῖο ξάστερα καί νὰ τὴν καθαρίσουμε
ἀπὸ κάθε ξένο στοιχεῖο καί νὰ τὴ ζοῦμε γυμνή, ὀλοκάθαρα, ὀλό -

τελα δική μας. Νά τήν ἐλευθερώσουμε ἀπ'τίς ἀναθυμιάσεις, ἀπ'τόν ἐξωτερικό καπνό καί νά τήν κάνομε ν'ἀστράφει καθαρή, φλογερή. Ἡ καθαρή θέληση εἶναι ἡ ἴδια ἡ Φλόγα τῆς Ζωῆς πού ζεῖ πάντα μέσα μας, ἡ ἴδια ἡ Θεϊότητα. Μά σήμερα δέν τήν ξέρομε. Σήμερα ξέρομε μονάχα αὐτή τήν παραμορφωμένη ἐγκεντρική θέληση, πούναί γεμάτη αὐταπάτες, περιορισμούς, σκλαβωμένη μέσα στά πάθη, μέσα στήν ἀ-
γνοια.

Ἡ πρώτη ἐργασία πού ἔχομε νά κάνομε προτοῦ νά προσπαθήσουμε ν'ἀνεβοῦμε στίς ἀπάτητες κορφές εἶναι νά πατήσουμε γερά στό ἐδῶ καί στό τώρα, νά νιώσουμε τήν καυτή πραγματικότητα πού ζεῖ μέσα μας καί γύρω μας παντοῦ. Κι ὅσο ἡ θέληση καθαρίζεται τόσο κ' ἐλευθερώνει ὅλη τή θαυμαστή δυναμικότητα πού κρύβει μέσα της. Ἐἶναι ἀφάνταστη ἡ δύναμη τῆς ἐλευθερωμένης καθαρῆς θέλησης. Αὐτή εἶναι ἡ πίστη πού εἶπε ὁ Ἰησοῦς στίς ἀποστόλους καί ὅρη μπορεῖ νά μετακινήσει. Γιατί ἡ πίστη εἶναι ἡ ζωντανή βεβαιότητα. Εἶναι ἡ φλόγα τῆς θέλησης, πού δέν ἀμφιταλαντεύεται, δέν δειλιάζει, πού ξέρει νά ὑλοποιεῖ τά γεγονότα, τό ἀόρατο νά τό κάνει ὄρατό, τό φαινομενικά ἀκατόρθωτο κατορθωτό. "Ὅ,τι θέλεις μπορεῖς", εἶπε κάποιος μέγας Διδάσκαλος. Φυσικά ἐννοεῖ τήν καθαρή ἐλευθερή θέληση, ὄχι τή σκλάβια τῆς ἐγκεντρικῆς ἐπιθυμίας, πού μπορεῖ νά καταλήξει στή Μαύρη Μαγεία.

Αὐτή τή δύναμη τῆς θέλησης πρέπει πολύ βαθειά νά τή σκεφθοῦμε καί νά μή φανταζόμαστε ποτέ πώς εἴμαστε ἀνήμπορα, ἀδύναμα πλάσματα πού σκορπιοῦνται ἐδῶ κ'ἐκεῖ στό φύσημα τοῦ ἐγέρα. Ὅσο βλέπομε πῶς καθαρά μέσα μας, τόσο τά φεύτικα, τά ξένα στοιχεῖα φεύγουνε, τόσο οἱ δυνάμεις μας ἐλευθερώνονται, τόσο ἀπό σκλάβοι τῆς μοίρας μας γινόμαστε οἱ κύριοί της.

Ὅλοι μας ἔχομε ἀκούσει γιά τόν Νόμο τοῦ Κάρμα. Ξέρομε πώς ἐμεῖς ὑφάναμε, μέσ'ἀπ'τούς αἰῶνες, κλωστή μέ κλωστή, τό δίχτυ τῆς εἰμαρμένης μας. Ἀλλά πόσο λίγο ἔχομε καταλάβει ἀληθινά τό νόημα αὐτῆς τῆς διδασκαλίας. Σκύβομε παθητικά, μοιρολατρικά τό κεφάλι καί μέ δάκρυα δεχόμαστε τά χτυπήματα τῆς μοίρας ἢ ἐπαναστατοῦμε, θυμώνομε, τά βάζομε μέ τόν ἀδυσώπητο Θεό, πού μᾶς ἐστειλε ὅλην αὐτή τή συμφορά. Καί δέν ξέρομε πώς ὅσο ὁ ἑαυτός μας ἀλλάζει τόσο καί τό Κάρμα μας κι αὐτό ἀλλάζει. Τό Κάρμα εἶναι ἀναπόσπαστο ἀπ'τόν ἑαυτό μας. "Μά τί φταῖμε", λέμε, "σήμερα εἶμαστε καλοί, σήμερα δέν κάναμε κανένα μεγάλο ἀμάρτημα, γιατί νά βασανίζομαστε τόσο πολύ"; Μά ἂν σκύφουμε βαθειά μέσα μας θ'ἀκούσουμε τόν μακρινό μισοσβυσμένο ἀντίλαλο τοῦ παρελθόντος νά λέει: "Ζῶ ἀκόμα. Τό παρελθόν δέν ἔχει πεθάνει...." Θά σᾶς φανεῖ φοβερό αὐτό πού λέγω τώρα, θά σκεφθεῖτε πώς εἶναι κάτι ἔξω ἀπ' τήν πραγματικότητα καί θά πεῖτε: "Μπορεῖ κάποτε, σέ κάποια παλιά ζωῆ νά σκότωσα ἢ νά ἔκανα κάποια ἄλλη πολύ σιληρή πράξη, νά πρῶδωσα, νά μουν κουφός στό βόγγο τῶν ἀνθρώπων καί γι'αὐτό σήμερα νά ὑποφέρω ἔτσι, Μά σήμερα δέν ἔκανα τίποτε ἀπό ὅλα αὐτά. Σήμερα σέ

τί πορῶ νά φταίω;" "Ναί, σήμερα πορῶ νά μήν κάναμε ἐγκλήμα-
τα. Ἄς δοῦμε ὅμως θαρρετά στό βάθος τοῦ ἑαυτοῦ μας κι ἄς ἀκού-
σουμε τόν ἀπόμακρο ἀντίλαλο. Τάχα καμμιά, ἀπόλυτα καμμιά, ἔστω
καί στό ἐλάχιστο, καμμιά σκληρή σκέψη ἢ ἐπιθυμία, καμμιά ἀπονία,
καμμιά ἀδιαφορία γιά τόν πόνο τοῦ ἄλλου δέν μᾶς δένει μέ τό πα-
ρελθόν; Εἴμαστε τελείως ἄσχετοι μ'αὐτό; "Ὅσο καί τό ἐλάχιστο
ἀπ' ὅλα αὐτά καί μέσα στ' ἄγνωστα τά βάθη τοῦ ὑποσυνειδητοῦ μας
ὑπάρχει, τόσο καί τό Κάρμα θά ἐξακολουθεῖ νά ὑπάρχει. "Ὅσο ἐ-
λευθερωνόμαστε, τόσο καί τό Κάρμα χάνει ὀλοένα τή δύναμη του,
τήν ἐπίδρασή του καί σβύνει σιγά σιγά. Ὁ ρυθμός ἐξαρτιέται ἀ-
πό πολλούς παράγοντες. Στον ἀόρατο κόσμο ὁ γνωστός μας χρόνος
δέν ὑπάρχει. Οἱ κύκλοι στριφογυρίζουνε. Ὁ ἕνας ἀρχίζει, ὁ ἄλ-
λος τελειώνει. Ὁ χρόνος εἶναι σχετικός. Κι ἀπ' τή δική μας τή
θέληση καί προσπάθεια ἐξαρτιέται τό νά συντομεύει ὄλο καί πιό
πολύ καί τό ἀβριο νά τό κάνομε σήμερα καί τό βαρῦ φορτίο τοῦ
Κάρμα μέ τή νοημοσύνη μας, μέ τήν ἀγάπη μας ὄλο καί πιό γρήγο-
ρα νά διαλυθεῖ. Ἐρχονται τά κύματα τοῦ Κάρμα καί σπᾶνε πάνω
στό βράχο τοῦ Φωτός.

Γι' αὐτό ἡ θέλησή μας, ἡ νοημοσύνη μας, ἡ προσπάθειά μας ἔ-
χουν τόσο μεγάλη σημασία καί ποροῦν νά μεταμορφώσουν τή ζωή
μας ὀλόκληρη.

"Καί εἶπε καί ἐγένετο". Μέ τή θέληση δημιουργήθηκε ὁ κόσμος.
Κι ὅπως εἶπαμε, ἡ θέληση εἶναι ἡ ἐνεργητική δύναμη τῆς πίστεως.
Τῆς πίστεως στίς δυνάμεις τῆς ζωῆς. Δέν εἶναι ἡ παθητική, ἡ ἄβου-
λη πίστη πού τά περιμένει ὄλα ἀπ' ἔξω, ἀπ' τή λεγόμενη ἐξωτερική
θεϊκή βοήθεια, ἀλλά εἶναι αὐτή ἡ ἐνεργητική, ἡ δημιουργική, ἡ
τεράστια δύναμη τοῦ Λόγου πού ἔπλασε τά πάντα καί πού βρῖσκε -
ται στ' ἄγνωστα βάθη τοῦ εἶναι μας.

"Ἐτσι λοιπόν ἄς σκύψουμε θαρρετά ν' ἀκούσουμε τόν μακρινό ἀν-
τίλαλο καί πίσω ἀπ' τόν ἀντίλαλο ν' ἀκούσουμε τήν ἴδια τή φωνή
τοῦ Θεοῦ νά μᾶς λέγει: "Σῶστε με, ἐλευθερῶστε με. Σπάστε πιά
τίς ἀλυσίδες τοῦ ψεύτικου ἐγώ σας".

Σήμερα πιό πολύ ἀπό ποτέ ἔχει ἀνάγκη ἡ ἀνθρωπότητα ἀπ' τό σο-
φό ἀρχαῖο ρητό: "Γνώθι σαυτόν". Κι ὅπως γράφει ἡ μεγάλη θεόσο-
φος Κάθριν Τίνγκλυ, μιά ἀπ' τίς καλύτερες μαθήτριες τῆς Μπλαβάτ-
σκυ: "Αὐτή τή διδασκαλία ἡ Θεοσοφία πρέπει νά τή χαράξει μέσα
σέ κάθε ἀνθρώπινη ζωή". Καί πιό πολύ ἀκόμα ὁ σημερινός Ἰνδός
σοφός Κρισναμούρτι λέγει καί ξαναλέγει πῶς πρῶτα ἀπ' ὅλα πρέπει
νά γνωρίσουμε τόν ἑαυτό μας καί νά μήν ἀκολουθοῦμε στά τυφλά
τίς ξένες ἀθεντίες. Αὐτό εἶναι τό πρῶτο μας βῆμα. Τί νά προσ-
παθοῦμε γιά ὄλα τ' ἄλλα, τί νά θέλομε ξαφνικά νά βρεθοῦμε στήν
κορυφή τοῦ Βουνοῦ, ἀφοῦ δέν ἔχομε πατήσει ἀκόμα τούς πρόποδες
του; Τί νά θέλομε νά φτάσουμε στό ἄμορφο, στό ἀπρόσωπο, ἀφοῦ
ἀκόμα δέν ξέρομε τή δικιά μας πραγματική μορφή, τό δικό μας τό
πρόσωπο; Πῶς νά λέμε πῶς θέλομε νά χάσουμε τό ἐγώ μας, νά λέμε
τά μεγάλα λόγια γιά τή διάλυση τῆς προσωπικότητος κ.λ.π. ὅταν

ακόμα δέν ξέρομε ποιά εἶναι αὐτή ἡ προσωπικότητά μας; Καί λέμε καί ξαναλέμε τά παχειά λόγια πῶς ὁ νοῦς εἶναι ὁ φονιάς τῆς πραγματικότητας καί πρέπει νά πεθάνει ἡ σκέψη γιά νά γεννηθεῖ τό κάτι ἄλλο μέσα μας, ὅταν ἀκόμα δέν ξέρομε τήν ἴδια μας τή σκέψη, δέν ξέρομε τί θέλομε, τί ζητοῦμε, τί κυνηγοῦμε. Πῶς θά ξεπεράσουμε τή σκέψη καί θά φτάσουμε σ' αὐτό τό "ἄλλο", στήν ὑπερκόσμια ἐνόραση, στή Μιθράνα, ὅταν ἔχομε νωθρότητα στή σκέψη, ὅταν δέν ξέρομε τὸν ἀληθινό μας νοῦ τὸν καθαρισμένο ἀπ' ὅλα τὰ ἀναφομοίωτα στοιχεῖα κ' εἴμαστε γεμάτοι ἀπό καλοῦπια; Ὅταν δέν ξέρομε ποιές εἶναι οἱ ἀναρίθμητες προκαταλήψεις μας, οἱ ἀναρίθμητες δεισιδαιμονίες μας, οἱ ἀναρίθμητες ἀνοησίες μας; Πρέπει συνέχαια νά τῆ γυμνάζομε τή σκέψη κι ὄχι νά τήν ἀφήνομε ν' ἀδρανεῖ. Εἶναι ἡ μεγαλομανία κι ὁ ἐγκεντριζμός τοῦ ἀνθρώπου νά θέλει νά φαντάζεται πῶς κοντεύει νά φτάσει στό τέρμα, νά αὐτοϊκανοποιεῖται, πῶς κοντεύει νά γίνεи ὑπεράνθρωπος ὅταν ἀκόμα οὔτε ἀληθινός ἀνθρωπος (μ' ὅλη τή σημασία τῆς λέξης) δέν ἔχει γίνεи.

Ὁ ἀνθρωπος πρέπει νά γίνεи ἄξιος οἰκοδόμος τοῦ ἑαυτοῦ του κι ὀλοένα νά χτίζει στερεά καί σωστά. Νά γίνομε σάν τό γλύπτη πού γιά νά φτιάξει τό ἄγαλμά του, γιά νά τοῦ δώσει τήν ὠραία του μορφή, πόσα καί πόσα κομμάτια πέτρα πετάει μακριά. Δηλαδή ὅλα τ' ἀναφομοίωτα τὰ περιττά στοιχεῖα.

Νά γίνομε θαρραλεοὶ ἐρευνητές τοῦ ἑαυτοῦ μας καί τῆς ζωῆς ὀλόκληρης κι ἄς μὴν τρομάξομε γιά ὅ,τι κι ἂν δοῦμε. Μὴ δειλιάσουμε γιά ὅ,τι ἄσχημο κι ἂν ἀντικρύσουμε καί μέσα μας καί ἔξω ἀπό μᾶς. "Μὴν ἐποστρέφομε τό πρόσωπό ἀπ' τήν πυορροῦσα πληγή". Ἄν μᾶς ἀηδιάζει τό πύον πῶς θ' ἀνοίξομε τό ἀπόστημα, πῶς θά καθαρίσουμε τήν πληγή; Τό καθαρὸ μάτι, ἡ διαύγεια τοῦ νοῦ, εἶναι τό κοφτερό νυστέρι πού ἀνοίγει τήν πληγή. Μὴ μᾶς πιάσει ἀπελπισία οὔτε γιά τὰ δικά μας λάθη οὔτε γιά τὰ λάθη τοῦ πιό ἀγαπημένου μας ἐδελφοῦ, ἀλλὰ νά νιώθομε χαρά γιὰ τὴν ἐργαζόμεστε γιά τήν Τελειότητα, γιά τήν Ἀγάπη. Κ' ἡ χαρά αὐτή ἄς εἶναι ὁ φάρος τῆς ζωῆς μας. Καί μονάχα τότε τὰ τωρινὰ μας τὰ μικρά, τ' ἀνήμπορα φτερούγια θά μπερέσουν νά μεγαλώσουνε, ν' ἀνοίξουνε, νά γίνουνε φτεροῦγες δυνατές.

Ὁ ἐνθουσιασμός, ἡ χαρά, ἡ ἀγάπη, ἄς φωτίσουν τὸν ἑαυτό μας ὀλόκληρο κι ἄς μᾶς κάνουν νά μπορέσουμε ἀληθινὰ νά ἐργαστοῦμε γιά τὴ Θεοσοφία, γιά τήν Ἀνθρωπότητα. Νά γίνομε ἕνας ἀληθινός πυρήνας Παγκόσμιας Ἀδελφότητας. Ὁ πυρήνας εἶναι τό κουκούτσι, τό ζωντανὸ κουκούτσι, πούναι γεμάτο ἀπ' τὴ δύναμη τῆς ζωῆς καί πού θά βγάλει μιά μέρα τό μεγάλο τό δέντρο. Τό κουκούτσι, ὅταν εἶναι ξερό, νεκρό, ποτέ δέν θά φυτρώσει. Καί τό κουκούτσι αὐτό τό ζωντανὸ μονάχα μέσ στή ζωντάνια τῆς καρδιάς μας τίς ρίζες του θά βγάλει.

Θά ξαναπῶ μερικά λόγια τῆς Τίνγκλυ: "Ἐπάρχει μέσα στή Θεοσοφία μιά αἰσιοδοξία τόσο μαγική καί τόσο ἐμπνευστική καί τόσο

θαυμάσια πού ἄν μπορούσα θ' ἀντάλλαζα τόν κόσμο όλόκληρο γιά τίς ὑπέροχες ιδέες της. "Ἄν σήμερα μέσα στίς ἐργασίες τῶν Ἐθνῶν μας εἶχαμε τό φῶς αὐτῆς τῆς ἐμπνευστικῆς παλλόμενης φιλοσοφίας, θά βρῖσκαμε μιά ἐσωτερική κι ἀνώτερη ἐκδήλωση τῆς Ἀδελφότητος. Ἡ δύναμή της θ' ἄγγιζε καί θά ζωντάνευε καί τά πιό ἀδιάφορα μυαλά. Θά ἔφερνε τήν πνοή τῆς ζωῆς σ' ἐκείνους πού φορτωμένοι ἀπ' τό Κάρμα τους εἶναι τώρα σάν μισοπεθαμένοι. Ναί, ἔτσι εἶναι κ' οἱ ἄνθρωποι καί τά ἔθνη. Κι ὁ κόσμος ἔχει ἀνάγκη ν' ἀνέβει πάνω ἀπ' ὅλα αὐτά".

... Ἡ Θεοσοφία εἶναι πρῶτα αἰετῆς ἡ δύναμη πού ἀνασηκώνει. Ἄν ἡ ἀνθρωπότητα μπορούσε νά τό καταλάβει καί νά τό ζήσει, ὁ -λόκληρη ἡ ἀνθρώπινη φυλή θά ἐλευθερωνόταν. Ἐνα σταθερό θεμέλιο νοητικῆς καί πνευματικῆς ἐλευθερίας θά καθιερωνόταν κ' οἱ σημερινές ἀπειλές κ' οἱ τρομερές καταστάσεις θά ἐξαφανίζονταν. Κάτω ἀπ' τή σκέπη τῆς Θεοσοφίας, γιά ὅποιον τήν ἔχει ἐφαρμόσει καί τήν ἔχει ζήσει, θάταν τόσο μεγάλη ἡ χαρά τῆς ζωῆς πού ἐκεῖνοι πού συμμερίστηκαν τίς εὐεργεσίες της μπορούν νά σβύσουν ἀπ' τή μνήμη τους ἀκόμα καί τά λάθη τά περασμένα καί νά προχωρήσουν μπροστά δίχως φόβο, γεμάτοι ἐλπίδα".

"Ἐτσι νιώθει ὁ ἄνθρωπος πού ζεῖ τή Θεοσοφία, πού ἡ Θεοσοφία δέν τοῦ εἶναι πιά μιά ξένη θεωρία, μά πού εἶναι γι' αὐτόν ζωντανή πράξη. Γιατί ἀληθινός θεόσοφος εἶναι μονάχα ἐκεῖνος πού ἐφαρμόζει τή Θεοσοφία στήν καθημερινή του ζωή. Ἐκεῖνος πού ξέρει νά ζεῖ τήν ἀγάπη, τήν Παγκόσμια Ἀδελφότητα, πούναί ὁ βασικός σκοπός τῆς Θεοσοφίας.

Καί τώρα ἄς μιλήσουμε γιά τίς φετεινές ἐργασίες τῶν Στοῶν μας. Ὅπως κάθε χρόνο, ἡ κάθε μιά ἀπ' τίς τέσσερις Στοές μας, θά συνεδριάζει κάθε δεκαπέντε μέρες στίς 7,45' μ.μ. Ἡ Στοά Πλάτων τήν πρώτη καί τήν τρίτη Τρίτη κάθε μήνα μέ ὀμιλίες τοῦ προέδρου της ἀδ. Κώστα Ξύνδα καθώς καί ἄλλων ὀμιλητῶν. Ἡ Στοά Ἀραντέϊλ τή δεύτερη καί τήν τέταρτη Τρίτη μέ ὀμιλίες τοῦ ἀδ. Τάσου Βαλαδώρου. Καί φέτος θά ἐξακολουθήσει συνέχεια τό θέμα πού εἶχε ἀρχίσει πέρσι: "Μεταμυσικές ἀπόψεις τῆς Θεῆς Λειτουργίας". Ἡ Στοά Μπέζαντ θά συνεδριάζει κάθε πρώτη καί τρίτη Παρασκευή μέ μελέτη, ὅπως καί πέρσι, τοῦ Ἰρρισαμούρι (θά διαβάσω πρῶτα ἀπό παλαιότερες ὀμιλίες του γιά νά καταλήξουμε στίς τελευταῖες) καί ἡ Στοά Δημόκριτος κάθε δεύτερη καί τέταρτη Παρασκευή μέ συνέχεια ἀπ' τόν πρόεδρο τῆς Στοᾶς ἀδ. Λεωνίδα Πολυμερόπουλο τῆς ἐρμηνεύσας τῆς Μπαγκαβάντ Γκιτά.

Ἐπίσης ἄν ὑπάρχουν μερικοί πού θά ἤθελαν νά μάθουν τή Θεοσοφική διδασκαλία, θά ἀνοίξω καί πάλι τό Φροντιστήριο πού ὑπῆρχε καί ἄλλοτε. Ἄν γίνει τό Φροντιστήριο αὐτό (ἀπό σᾶς ἐξαρτᾶται) θά λειτουργήσῃ κάθε Παρασκευή ἀπό 6.30' ὡς 7.30' μ.μ.

Εὐχομαι οἱ ἐργασίες μας φέτος νά εἶναι πιό γόνιμες, πιό ἀποδοτικές ἀπό κάθε ἄλλη χρονιά.

Ἄγλ. Ζάννου

ΜΥΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ Ι: ΘΕΑΤΡΟ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟ ΣΑΙΞΠΗΡ

συνέχεια από τό προηγούμενο Δελτίο

Α' ΣΚΕΥΕΣ ΤΟΥ ΟΝΕΙΡΟΥ

ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ "ΤΡΙΚΥΜΙΑ" ΤΟΥ ΣΑΙΞΠΗΡ

Ήτανε κάποια νυχτιά τοῦ περασμένου χειμώνα. Μόλις εἶχα τελειώσει τό διάβασμα τῆς "Τρικυμίας" τοῦ Σαίξπηρ. Κοίταξα τό ρολοῖ μου. Ήτανε τρεῖς τό πρωί. Πότε πέρασε ἡ ὥρα; Σωστά λένε πώς ἡ σκέψη καί τό μυαλό δουλεύουν σέ κόσμους ἄγνωρους στό χρόνο. Ἐνοιωσα τή μέση μου κουρασμένη. Γιά νά τήν ξεκουράσω λίγο ἀνάκλισα στήν καρέκλα μου. Ἡ σκέψη μου ἔτρεξε τότες πάλι σ' αὐτό πού λίγο πρὶν διάβαζα. Δίκιο εἶχε ὁ Ἀλόνσος, σκέφτηκα, νά ζητάει κάποια ἐξήγηση ἀπό τόν Πρόσπερο. Πολύ θά 'θελα νά 'ξερα ποιά ἐξήγηση νά 'δωσε μέσα στό κελλί του.

Τώρα ὅλα ὅσα γράφονται παρακάτω δέν εἶναι, ὅπως θά τό μαρτυράτε καί χωρίς νά σᾶς τό 'λεγα, τίποτες ἄλλο παρὰ εἰκόνες καί σκέφες σκιτσαρισμένες πάνω στό διάφανο πανί τοῦ ὄνειρου ἢ σάν προτιμάτε τῆς φαντασίας μου.

Ξάφνου ἀπέναντί μου εἶδα κάποιον ἄνθρωπο ντυμένον παρὰξένα νά κάθεται ἀνετα στήν πέτσινη πολυθρόνα τοῦ γραφείου μου. Γνωστή φυσιογνωμία, συλλογίστηκα, μά ποιός μπορεῖ νά 'ναι; Εἶχε μοιάκι μυτερό, μά κεῖνο πού μοῦ 'κανε τήν περσότερη ἐντύπωση ἦτανε ἡ ἀπόκοσμη λαμπρόδα τῶν ματιῶν του. Τόν ρώτησα:

"Μέ συμπαθατε, κάπου ἔχουμε γνωριστεῖ, μά μοῦ ξεφεύγει τ' ὄνομά σας. Θά 'χατε τήν καλοσύνη νά μέ βοηθήσετε νά θυμηθῶ;

Κεῖνος χαμογέλασε αἰνιγματικά κι ὕστερα εἶπε:

"Σά θές πραγματικά νά μάθεις ποιός εἶμαι, πάρε τόν ἑαυτό σου, πάρε ἕναν ὅποιον ἄνθρωπο. Αὐτός εἶμαι. Εἶμαι ὁ "Ἄνθρωπος. Ναί ὁ "Ἄνθρωπος, μιά ἀπό τίς πιό λεπτές καί τίς πιό δυνατές ὀντότητες τοῦ ὄρατου καί τοῦ ἀόρατου κόσμου. Μά βλέπω πώς δέ μπαίνεις στό νόημα κι οὔτε βρῖσκεις τήν ἀπάντησή μου μέ τά σημερινά σου μέτρα στεκάμενη. Γι' αὐτό σέ παρακαλῶ νά μέ συμπαθήσεις νά πάρω ἕνα ὄνομα γνωστό στούς πολλούς. Πές πώς μέ λένε Σαίξπηρ!

Φαντάζεστε τό ξάφνιασμά μου, πού σίγουρα θά τό δειξα καί στή φάτσα μου. Κεῖνος ὅμως εὐγενικά ἔκανε πώς δέν τό δε καί συνέχισε:

"Στόν κόσμο τούτο τῆς χωριστικότητας ἡ συνήθεια εἶναι νά παρουσιάζονται τά πρόσωπα σάν τέλεια ξεχωριστές ὀντότητες, ὅπου ἡ καθεμίιά ἔχει πλέρια διαφορετικά χαρακτηριστικά. Αὐτή εἶναι ἡ μεγάλη πλάνη καί πρέπει κάποτες ὁ καθένας κι ὅλοιμαζί νά τήν ξεπεράσουμε. Ναί. Γιά νά μπορέσουμε κάποτες νά ξεσύγουμε ἀπό τό φαῦλο κύκλο τῆς γέννησης καί τοῦ θάνατου, γιά νά πετύχουμε τή λύτρωση, πρέπει κάποτες νά νοιώσουμε ὡς τό πιό βαθιό κέντρο τοῦ εἶναι μας ὅτι ἄλλες οἱ μῦθες ἀνθρώπινες προσωπικότητες συνθέτουν, κάνουν μονάχα τή μιᾶ ἀγνωστή τώρα σέ μᾶς ὀντότητα τοῦ Γλάστη, τοῦ ἀρμιογεοῦ μας, τήν ὀντότητα "Ἀνθρωπο τῆς μιᾶς Ἀτομικότητας. Ναί, φιλιάχνουν τόν ἔξω ἀπό χρόνο καί τόπο πρωτόπλαστο Ἀδάμ πρὶν χάσει τόν Παράδεισο καί γίνει ὁ μέσα στό χρόνο αἰώνιος στρατοκόπος τοῦ μονοπατιοῦ τῆς ἐξέλιξης".

"Τότες, ἂν εἶναι ἔτσι ὅπως τό λέτε", τοῦ ἴπα ἐγώ, "ὁ καθένας ἀνθρωπος, λίγο ἢ πολύ, ἀντέθελα ἢ ἀθέλητα εἶναι συντελεστής γιά ὅ,τι καλό μά ἐπίσης κι ὑπεύθυνος γιά ὅ,τι κακό γίνεται πάνω σέ τούτο τόν πλανήτη".

"Καί βέβαια", μοῦ ἀπάντησε ὁ ἀναπάντεχος συνομιλητής μου. Κι ὕστερα συνέχισε: "Ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς οἱ γνῶσες μας γιά τόν κόσμο πού μέσα ζοῦμε καί γιά τόν ἄνθρωπο, αὐτό πού εἴμαστε, εἶναι μηδαμινές. Κι αὐτή ἡ ἀρνητική μά πρωταρχική ἀλήθεια ἔκανε τόν πιό σοφό ἀπ'τούς σοφούς, τό Σωκράτη, νά πεῖ τό ἀμίμητο "ἐν οἶδα ὅτι οὐδέν οἶδα". Αὐτό θέλησα κι ἐγώ μέ κάποιο τρόπο νά τονίσω στήν "Τρικυμία". Ἐτσι κι ὁ Πρόσπερος πού θά μπορούσαμε στά ἑλληνικά νά τόν ποῦμε ὁ πλούσιος πετυχημένος ἢ ὁ Προχωρημένος - αὐτός ὁ στοχαστής καί γνώστης τῶν μυστικῶν τῆς ἀπόκρυφης ἐπιστήμης, τελικά μοιάζει ν' ἀμοιβάλλει γιά τήν ἀξία τοῦ καλλωπισμοῦ μονάχα τοῦ μυαλοῦ καί βρίσκει πῶς πρέπει νά ἀαρνηθῆ ἰτήν τραχιά μαγεία σά μέσο, σάν καλό τρόπο γιά τήν ἐχτέλεση τοῦ σκοποῦ του, καί νά στηρίξει ἀπό δῶ καί μπρός τήν ἀπαντοχή του στήν οὐράνια μουσική".

Ἡ ἀνάμιξη τοῦ Πρόσπερου καί τῆς "Τρικυμίας" στή συζήτηση ἀπό τό συνομιλητή μου μοῦ ἴφερε τότες στό νοῦ μου τίς πολλές καί διάφορες ἀπορίες πού μοῦ γεννήθηκαν τήν ὥρα πού διάβαζα τό ἔργο. Δέν ἔχασα τήν εὐκαιρία καί ρώτησα.

"Ἀφοῦ ὅπως λέτε μπορῶ νά σᾶς πάρω καί γιά τό Σαίξπηρ, θά ἴχατε τήν καλοσύνη νά μοῦ λύσετε μερικές ἀπορίες μου σχετικές μέ τό ἔργο σας";

"Μά γι αὐτό εἶμαι δῶ", μοῦ ἀπάντησε μ' ἓνα ἀγαθό χαμόγελο.

"Εἶμαι ὀλόκληρος ἓνα αὐτί".

"Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ. Πέστε μου λοιπόν πού βρίσκεται τό νησί τοῦ Πρόσπερου καί τῆς Μιράντας, τοῦ Κάλιμπαν καί τοῦ Ἀριελ; Ἡ ἀπάντηση τοῦ Σαίξπηρ μέ ξάφνιασε.

"Ἄν ὁ Ἀλόνσος ζητοῦσε ἀπό τόν καπετάνιο του νά βρεῖ τό γεωγραφικό στίγμα τοῦ νησιοῦ, κεῖνος θά τοῦ ἀπαντοῦσε πῶς ὁ ἐξάν-

τας και οι λογαρασμοί του λένε ότι τό νησί βρίσκονταν πιο κει από τις στῆλες του Ηρακλή, πέρα στα πιο μακρινά ὄρια του ανταριασμένου Ωκεανού. Κει όπου οι παλιοί Έλληνες πίστευαν ότι βρίσκονταν ο Αδης, τό βασιλειο των σκιων. Τό νησί συμβολίζει τον αστρικό χωρο των ἀλχημιστων του μεσαιωνα, την Καμαλόκα της εσωτερικῆς φιλοσοφίας. Έξ ἄλλου ο Αριελ τους τό λέει ξεκάθαρα στην τρίτη σκηνή της τρίτης πράξης.

Είσαστε τρεις ἀμαρτωλοί κ'ή μοῖρα
πού ο κάτω κόσμος τουτος μ'ό,τι ὑπάρχει
μέσα του είναι ὄργανό της...

Ναι, ο χωρος όπου πλέκεται τό δράμα είναι τό Ὑπερέραν. Είναι ένα από τά νησιά των μακάρων κι ὅπως βλέπουμε ὄχι τό πιο καλό. Είναι ο χωρος του 7ου, του 6ου, του 5ου και του 4ου ὑποπεδίου του αστρικού κόσμου, πού οι ἐνορατικοί λένε πως έχουν ὄψη και εἰκόσμο παρόμοιο μέ της γῆς, μά ταυτόχρονα και κάπως παράξενο κι ἀλλοιώτικο, γιατί κει ο ἀνθρωπος θεωρεῖ τά πράματα μέ τις αστρικές αἰσθήσεις του πιά. Είναι ο χωρος όπου τό βίωμα τό κάρμα-σάν καλό ή κακό ἀποτέλεσμα είναι ταιριαστό μέ την καλή ή την κακή πράξη, πού γινε κάποιο καιρό από τον ἀνθρωπο πάνω στη γῆ της τραχιᾶς ὕλης. Μονάχα μέσα σ'αυτόν τό χωρο είναι μπορετό νά ζοῦν και νά κινιοῦνται λεύτερα τέτοιες ὀντότητες ἀστρικές ὅπως ο Αριελ, ο Κάλιμπαν, ή Ιριδα και ἄλλα ξωτικά".

"Τότες λοιπόν εἶπα ἐγώ, "ο Πρόσπερος και τ' ἄλλα πρόσωπα του μύθου παρασταῖνουν ἀνθρώπινες ψυχές του ἄλλου κόσμου;"

"Μά βέβαια" μου ἀπάντησε ο Σαίξπηρ κι ὕστερα από μία μικρή σιωπή συνέχισε: "Γι αυτό σύμφωνα μέ ὅσα παραδέχονταν οι παλιοί οι Αἰγύπτιοι και οι Έλληνες τους φέρνω ὄλους στό νησί μέ κάποιο πλεούμενο. Έτσι ο σοφός στοχαστής Πρόσπερος κι ή κόρη του φάνουνε στό νησί μέ πολυκαιρισμένο σκαφίδι καραβιοῦ, οι ἄλλοι ὅμως, πού θά ἔχουν νά ξανακάνουν ἀπό τό ταξίδι πολλές φορές ἀκόμα, μέ καινούργιο".

Παρατήρησα πως ο συγγραφέας της "Τρικυμίας" σ'όλα μου τά ρωτήματα εἶχε ἔτοιμη την πρόθυμη ἀπάντησή του και γι'αυτό συνέχισα νά ρωτῶ.

"Αν δέν κάνω λάθος", εἶπα, "μέ τό δράμα σας θελήσατε νά δείξετε ὀλοφάνερα και μέ τρόπο ρεαλιστικό τ'ἀποτελέσματα της δράσης του κάθε πρόσωπου του μύθου πάνω στα "ὄρῳντα πρόσωπα" κι ὄχι ο κάθε τύπος νά ἔναι τό φῶρεμα κάποιας κρυφῆς ἔννοιας, κάποιας ἀλληγορίας".

"Και τό πῶτο και τό δεύτερο και κάτι πιο πολύ. Πάσκισα νά παρουσιάσω τον καθημερινό ζωντανό ἀνθρωπο, τον ένα αἰώνιο ἀθάνατο ἀνθρωπο. Αὐτός ο ἕνας ἀνθρωπος είναι ο ἕνας ἠθοποιός πού κρύβεται κάθε φορά πίσω ἀπό κάποια μάσκα. Σάν προσέξεις θά δεῖς πως τις πιο πολλές φορές ἔκανα τή μάσκα ξεπίτηδες ἀδέξια, χοντροκομμένη, γιά νά γίνε μπορετό ο θεατής, σ' ὀλοφάνερα, πῶτο και

αυτή τή μάσκα νά δεῖ τόν ἄνθρωπο ἢ στό κάτω κάτω νά ὑποφιασεῖ πώς ἡ μάσκα δέν εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Ὁ ἠθοποιός -τό ἐγώ, ἡ ἄλη-θινή φυχή, ὁ ἀτομικός ἄνθρωπος- τό'πα καί πρίν-εἶναι ἕνας, οἱ μάσκες -οἱ ἄνθρωποι μέ τή δικιά τους προσωπικότητα- εἶναι πολ-λές, ὅπως τό ἴδιο πολλά καί μέ πλέρια διαφορετικά χαρακτηριστι-κά εἶναι τά πρόσωπα στό ἔργο. Μαζί μέ μένα κοιτάζω κι ὁ θεατής νά θελήσει νά λύσει τό ἀίνιγμα τῆς Σφίγγας. "Ποιός εἶναι ὁ ἄν-θρωπος"; "Ὅχι μονάχα ὁ πρίν 400 ἢ 2000 ἢ 4000 χρόνια μά κι ὁ σημερινός καί κεῖνος πού θά 'ναι ὁ στερνός ἄνθρωπος πάνω σέ τού-τη τή σκόνη τ' οὐρανῶ πού λεγεται Ἰη. Στήν κάθε σκηνή, στήν κάθε εικόνα τῆς κάθε λέξης, τοῦ κάθε λόγου, ἀποζητῶ τή ζωντανή παρουσία καί συμμεταχή τῆς φαντασίας τοῦ ἀναγνώστη ἢ τοῦ θεατῆ. Θέλω νά μή θεωρεῖ μονάχα τήν εικόνα μά ταυτάχρονα καί τό καθρε-φτισμα ἢ πιό σωστά τά μύρια καθρεφτίσματα. Θέλω νά ὑποβάλω στό θεατή τήν ἐνεργό πίστη ὅτι ἡ μουσική νότα τοῦ λόγου στό ποιη-τικό δράμα -στήν "Τρικυμία"- ἀπαζητάει κάθε θερά καί τό παραπλη-ρωματικό ἀκομπανιαμέντο της γιά νά μπορέσει νά γίνηι ἡ Σύνθεση ὀλοκληρωμένη. Συμφωνία".

"Ὅσην ὥρα μιλοῦσε ὁ Σαίξπηρ τόν κοιτάζα στά μάτια. Ἡ ἔντο-νη ὀλογερή φωτεινότητά τους μ'εἶχε μαγνητίσει. Τό φῶς τους ἦ-τανε πλέρια ἀλλοιώτικο. Θά μπορούσε νά πεῖ κανένας ἀπόκοσμο. Ἐμοιαζε σάν πῶς πού 'χε μπορέσει νά ξεφύγει ἀπό κάπου βαθιά, μόνο γιά νά φωτίσει. Δέν περίμενε πιά νά τόν ρωτῶ. Σά νά μάν-τευε τίς ἀπορίες μου, μιλοῦσε καί πάσκιζε νά κατεβεῖ στό ἐ-πεδό μου καί νά ἐξηγήσει.

"Ὅπως τ' ἀνθρώπινο κορμί τό ἀποτελοῦν μύρια ζωντανά κύττα-ρα, πού τό καθένα ἔχει τή δικιά του ἀνεξάρτητη ζωή καί συνείδη-ση, ἔτσι καί τήν ὄντοτητα, τόν ἕνα ἄτομικό ἄνθρωπο, τόν ἀπο-τελοῦν μύριοι ἄνθρωποι πού ὁ καθένας τους ἔχει τή δικιά προσωπικότητα. Οἱ ἄνθρωποι τῆς ἑξέχωσης προσωπικότητας γραπτό κάποτε νά χαθοῦν. Κάποιο στοιχειωμένο μεσανύχτι, κάποιο δρολάπι, κάποια "Τρικυμία", γιά πάντα θά τοῦς βουλιάξει βαθι-κάτω ἀπό τά ἀνταριασμένα κι ἄπατα νερά τῆς θάλασσας τοῦ χρό-νου. Θά μείνει ὅμως ὁ ἀγέννητος, ὁ ἀθάνατος ἄνθρωπος τῆς ἀνώ-τερης νόησης, ὁ ἄνθρωπος τῆς μιᾶς ἀτομικότητας, πιό πλούσιος, πιό γιομάτα ὀλοκληρωμένος, γιὰτί σάν αἰώνια κληρονομιά θά τοῦ μείνει ἡ ἀκριβοπληρωμένη πείρα τῆς κάθε ἑξέχωσης προσωπικότητας. Κι αὐτά ὄλα γιὰτί; Γιά νά μπορέσει νά γίνηι ὅμοιος μέ Κεῖνον, ὅμοιος μέ τόν Πλάστη τῶν πάντων. Ἀναρωτιέσαι τί παρασταίνουν τά πρόσωπα τοῦ μύθου;

Ὁ Πρόσπερος εἶναι ἡ προσωποποίηση τῆς ἀθάνατης ἀνθρώπινης ὄντοτητας, μιᾶς ἀπό τίς μύριες ὄντοτητες τίς πλασμένες ἀπό τόν Πλάστη. Συμβολίζει τό σκεπτόμενο ἐγώ, πού ὅπως τό λέει καί τ' ὀ-νομά του, εἶναι πλούσια καλλιεργημένο, μά ὄχι, ἀλοίμονο, καί πλέρια φτασμένο ἀκόμα. Εἶναι τ' ἀνθρώπινο πνεῦμα πού πασκίζει, τρυγώντας τό πικρὸ μέλι τῆς πείρας του, νά γίνηι πιό σοφὸ μέσα

στούς τέσσερις "φορεῖς του", τό αἰτιατό, τό νοητικό, τό ἀστρικό¹ καί τό φυσικό σῶμα του. Ὁ μοναδικός του πόθος εἶναι νά φτάσει τελικά στήν ὑπερσυνειδητότητα. Νά φτάσει, πᾶ νά λέμε, σέ κείνη τήν κατάσταση ὅπου ἡ κάθε προκατάληψη κι ἀνθρώπινη στενοκεφαλιά γίνονται ἀντίληψη καί ἐποπτική κατανόηση. Οἱ ἐγκεντρικές ἀπο-θυμίες γίνονται μακροθυμία, συμπάθεια, συχώρηση κι ἐγάπη. Τό χτηνῶδες ἐνστικτο καί ἡ ρουτίνα τῆς συνήθειας παίρνοντας τόν ἀνηφορικό δρόμο τῆς ἀνέλιξης ἀλλάζουν κατεύθυνση καί γίνονται ἑξῆς-οἱ ἀνθρώπου αὐτοκυριαρχία καί μοσκομουρουδιά ἀγνότητος. Τό Μιλάνο κι ἡ Νάπολη συμβολίζουν στό μύθο τό γνωστό τῆς τραχιᾶς ὕλης κόσμο. Τό ἐρημονήσι τόν ἄλλον κόσμο ἢ πιό καλά, ὅπως θάλεγε ἕνας θεόσοφος, τό ἀστρικό πεδίο. Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Πρόσπερου στό Μιλάνο καί τό κελλί τοῦ στό ἐρημόνησο, τόν κατώτερο καί τόν ἀνώτερο νοητικό χῶρο. Ὅταν ὁ Πρόσπερος ἦτανε στό Μιλάνο, μ' ἄλλα λόγια ζωντανός πάνω στή γῆ, ἀντίς νά ζεῖ τή ζωή τῆς γῆς, πού πάνω της βρέθηκε γιά κάποιον λόγο, ἀντίς νά καματεύει αὐτά πού βρῆσκονται μέσα στόν περίγυρό του, ἀντίς οἱ δύο ἀπό τίς τρεῖς σκέφες του νά 'ναι τό διαφέντεμα τοῦ δουκάτου του, ξεχωρίζει τόν ἑαυτό του ἀπό τούς ἄλλους κι ὅλος δίνεται μονάχα στόν καλλωπισμό τοῦ νοῦ του. Αὐτή ἡ μονομέρεια στήν ἔξω ἀπό τό φυσικό του περίγυρο δράση σιγά σιγά χτίζουν τά τείχια τοῦ χωρισμοῦ καί γίνεται αἷτιο πού φέρνει τελικά σάν ἀποτέλεσμα τό χάσιμο τοῦ δουκάτου. Ὁ Πρόσπερος πεθαίνει, μά ὁ χαμός του δέν πῆγε χαράμι, ἔχει γι' ἀντιστάθμισμα τήν πείρα τῆς ἀποτυχίας του. Τό μάθημα πού ἀμέλησε νά μάθει ὅταν ἦτανε στό Μιλάνο, στήν περασμένη του ζωή, ξέρεי πιά πῶς πρέπει νά τό μάθει στό γυρισμό του. Τούτη τή φορᾶ ἡ μιά ἀπό τίς τρεῖς σκέφες του θά 'ναι γιά τόν καλλωπισμό τοῦ νοῦ του κι οἱ δύο γιά τήν πράξη τῆς ζωῆς πάνω στήν τραχιά γῆ.

Στό μύθο ἡ Μιράντα εἶναι ἡ μοναδικιά ἀνθρώπινη θηλυκιά ὄν-τότητα. Τ' ὄνομά της διαλέχτηκε ξεπίτηδες γιά νά θυμίζει κάτι τό ὑπέροχο, κάτι τό θαμαστό, κι ἀκόμα πιό πολύ τό ζωντανό ἀντικα-θρέφτισια κάποιας οὐράνιας ὑπερκόσμιας ὀπτασίας. Φτάνει κανένας νά τή θεωρήσει μιά φορᾶ γιά νά γίνει σκλάβος της κι ἀμέσως νά τοῦ γεννηθεῖ ὁ πόθος νά τήν κάνει δικιά του. Κι αὐτός ἀκόμα ὁ ὑπανθρώπινος Κάλιμπαν γητεύεται ἀπό τήν ὁμορφιά της καί τήν ὀρέγε-ται γιά συντρόφισσά του καί γιά μητέρα των παιδιῶν του. Γιά νά δεῖξω τί ἡ Μιράντα συμβολίζει, τήν παρουσιάζω νά 'χει ὄλα κεῖνα τά γνωρίσματα τῆς Κόρης τῆς θεᾶς Δήμητρας λίγο πρὶν ὁ Πλούτωνας τήν ἀπαγάγει γιά τούς κάτω κόσμους. "Ἄς μὴν ξεχνᾶμε πῶς οἱ πα-λιοί οἱ Ἕλληνες πίστευαν ὅτι ἡ Δήμητρα -τό ἑλληνικό ὄνομα γιά τήν αἰγυπτιακή Ἴσιδα- ἦτανε ἡ παγκόσμια μητέρα τῆς γῆς καί τ' οὐρανοῦ, ὅλων τῶν ψυχῶν δίχως ἐξαίρεση, ἀκόμα καί τῶν κοσμογο-νικῶν θεῶν. Ἡ Μιράντα σάν οὐράνια ἀμόλευτη ψυχή ἀντιπροσωπεύει τήν πλέρια ἀγνότητα, τή ζεστή πονοφυχιά καί τήν ἄγια αἰσθαντι-

1. Τό σῶμα των συναισθημάτων

κότητα τῆς στοργῆς καί τῆς συμπάθειας. Εἶναι πανώρια μά δέν ἔχει συνείδηση τῆς ὁμορφιάς της. Μοιάζει εὐτυχισμένη δίπλα στόν πατέρα της, πού τήν ἀνατρέφει πρεπούμενα γιά τή δράση της μέσα στούς κατώτερους κόσμους, μά βαθιά μέσα της ὑπάρχει πάντα κάποια γλυκιά νοσταλγία κι ἀκαθόριστη προσμονή. Εἶναι ἡ προσμονή τῆς δεκαπεντάχρονης πάναγνης παρθένας μνηστῆς-τῆς ψυχῆς-γιά τόν ὄνειρεμένο οὐράνιο νυμφίο της, τόν "Ἰακχό της. Αὐτόν προσμένει νά παρνησιαστεῖ μπροστά της μέ κάποιο τρόπο παρατόντας τόν ἀβράδιαστο οὐράνιο κόσμο τοῦ "Ευρυερίου.

Ἀπό τίς ἄλλες ἀνθρώπινες ὀντότητες τοῦ μύθου, πού ὅλες ἔχουν διαλεχτεῖ νά παρασταίνουν χαρακτηριστικούς τύπους διαφορετικοῦ βαθμοῦ ἐξέλιξης, θαρῶ πώς ἀξίζει νά πούμε κάτι γιά τό Γονζάλο. Ὑστερα ἀπό τόν Πρόσπερο εἶναι ὁ πιό προχωρημένος στήν ἐξέλιξη ἀντρικός τύπος καί θά μπορούσαμε νά τόν χαρακτηρίσουμε σάν τόν μικρῆς θέλησης γήινο ἐκπρόσωπο τοῦ κοινοῦ μυαλοῦ, πού δέν εἶναι οὔτε πάντοτες καλός μά οὔτε καί πάντοτες κακός. Εἶναι ὁ πιστός καί ὁ ὑπάκουος συμβουλάτορας τοῦ βασιλιᾶ τῆς Κόπολης Ἀλόνοσου. Εἶναι ὁ γνώριμος τύπος πού πιστεύει πιό πολύ στή σκοπιμότητα τῆς τυφλῆς ἐχτέλεσης τῆς ἀφηλῆς προσταγῆς τοῦ ἀφέντη του παρά στή λευτεριά τῆς κρίσης του. Ὅπως ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τῆς κοινῆς ἢ πιό σωστά τῆς ρουτινιέρικης λογικῆς κοιτάει σέ κάθε περίπτωση νά βρεῖ τό γνωστό καί χιλιοπατημένο δρόμο τῆς πιό μικρῆς ἀντίστασης, δίχως ἀλοίμονο νά ξέρει πώς αὐτός ὁ δρόμος δέ συναντιέται πουθενά μέ τό στρατί τῆς λύτρωσης. Πλάστηκε λεύτερος, μά τό θεϊκό δῶρο τῆς λευτεριᾶς πού τοῦ χάρισε ὁ Πλάστης του δέν τό ἔχει διόλου συνειδητοποιήσει κι ἀσυλλόγιστα, γιά χάση τοῦ χουζουριοῦ του, δέν τό δουλεύει, μά σάν κείνον τό δούλο τῆς παραβολῆς τοῦ Εὐαγγελίου μέ τό ἕνα τάλαντο, τό ππραχώνει σ' ἄγωνα χῶματα τῆς πρόσκαιρης σκοπιμότητας τῆς γῆς μας. Λέχεται νά γίνει ὁ διορισμένος πρωτοστάτης τοῦ σχεδίου γιά τήν ἐκθρόνιση τοῦ Πρόσπερου κι ἔτσι γίνεται ὄργανο καί σκλάβος τοῦ Κάρα μ' ὄλο πού σάν ἦτανε συνειδητά λεύτερος θά μπορούσε παστρικά ν' ἀρνηθεῖ. Κεῖ πού τοῦ ἔρχεται βολικά κάνει τό καλό κι ἔτσι βοηθάει τόν Πρόσπερο μέ τά χρειαζόμενα γιά τό ταξίδι του στό ἐρημόνησο. Θεωρητικά εἶναι δίκιος κι ἔτσι σά θεωρία, ὅταν κι αὐτός βρέθηκε στό νησί, μιᾶς κι εἶναι στό χῶρο τῶν ἰδεῶν, μά περισσότερο γιά νά κάνει νά ξεδόσει τό μυαλό τοῦ πονεμένου ἀφέντη του γιά τό χάσιμο τοῦ γιοῦ του, μιλεῖ γιά τό πῶς φαντάζεται τήν ἰδανική κοινοπολιτεία.

Τώρα νοιώθω πώς θά ἔθελες νά μιλήσουμε λίγο καί γιά τίς μή ἀνθρώπινες ὀντότητες τοῦ ἔργου. Ἄς πάρουμε πρῶτα τόν Κάλιμπαν. Εἶναι ἕνα στοιχείο τοῦ νησιοῦ πού ἀλοίμονο γι' αὐτό τῆ ἴδιο, τό γέννησε ἡ σατανική σκέψη τῆς στρίγγλας μάγισσας, τῆς Συκοράκας. Εἶναι, ὅπως λέει ὁ Πρόσπερος, σπέρμα τοῦ Πειρασμοῦ, πού μ' ὅλες τίς προσπάθειές του δέ γίνηκε μπορετό νά λάβει τή σφραγίδα τῆς καλοσύνης. Ἄν καί ἡ ὄψη του ἦτανε κάτι ἀνάμεσα ἀπ' τό χτῆνος κι

ἀπ' τόν ἄνθρωπο, μέσα του φώλιαζε ἀνήμερου θεριοῦ συνείδηση. Ἡ προσπάθεια τοῦ Πρόσπερου νά ἐξάνθρωπίσει τόν Κάλιμπαν μέ τή μάθηση τῆς ἀνθρώπινης γλώσσας δέ μοιάζει νά πετυχαίνει. Μένει πάντα τό χτήνος, χτήνος πού σέ κάθε περίπτωση ξεχνώντας τό φόβο τῆς τιμωρίας, χρησιμοποιεῖ τή μάθηση τοῦ λόγου, ὅπως εἶναι φυσικό γιά μιά ὑπανάπτυκτη ψυχή, γιά νά ἐκφράζει μέ κατάρες τό μίσος του γιά τόν πιό προχωρημένο ἐγκεντρικό ἄνθρωπο πού ἐκμεταλλεύεται τή ζωτική τοῦ χτήνους δύναμη. Στήν πρωτινή καλοσύνη πού τοῦ ἔδειξε ὁ Πρόσπερος γιά νά μπορέσει νά μάθει τά κατατόπια καί τά μυστικά τοῦ νησιοῦ ἔδειξε κι αὐτός κατανόηση κι ὁμολογεῖ ὅτι τότες ἐνοιωθε ἀγάπη. Τώρα κεῖνο πού μονάχα τόν κάνει ὑπάκουο εἶναι ὁ χτηνώδης φόβος, τό πιό κακό μέσο γιά τήν προχώρηση μιᾶς ὀποιας ὀντότητας. Οἱ θεατές θαρρῶ πώς ἀδικοῦν τήν ἀνθρωπιά τους σάν τόν βλέπουν μέ τά ἴδια ἄκονα μάτια τῶν διαφορετικῶν ἀνθρώπων τύπων τοῦ ἔργου, δίχως ἐξαίρεση ἀλοίμονο κι αὐτοῦ τοῦ πιό προχωρημένου Πρόσπερου. Ἡ ἐπαφή τοῦ Κάλιμπαν μέ τόν ἄνθρωπο ἦτανε γιά τόν ἄμοιρο πείρα πικρή. Χάνει τή λευτεριά του γιατί κι αὐτός ποθύμισε τήν ὁμορφιά τῆς Μιράντας. Κι ὅμως ἡ κατάστασή του δέν εἶναι τέτοια πού νά μὴν εἶναι σέ θέση νά νοιώσει τήν κατάντια του καί τή συγκρίνει μέ τοῦ γουρουνιοῦ. Μονάχα στόν ὕπνο καί στ' ὄνειρο βρίσκει κάποια ἀνακούφιση. Κεῖ μονάχα εἶναι μπορετό ν' ἀκούει τούς ἤχους, ἀλοίμονο, μὴ ἀνθρώπινους, τῆς ἀρμονικῆς λαλιᾶς καί τήν ὑπόσχεση τῶν "πάντων διά πάντας". Στόν τύπο Κάλιμπαν θέλησα ὁ θεατής νά δεῖ τό ποιός ἦτανε κάποτες καί τό ποιός εἶναι καί τώρα, ὄχι λίγες φορές, καί νά τόν παραδεχτεῖ τελικά, μαζί μέ τόν Πρόσπερο, ὄχι σάν κάτι ξένο μας μά σάν κάτι δικό μας.

Καί τώρα ἄς ἔρθουμε στόν "Ἄριελ, σ' αὐτό τό ἀξιαγάπητο καί θαμαστό ἀγερικό. "Ἄν, σά συμβολισμό, δεχτοῦμε ὅτι ὁ Κάλιμπαν μορφοποιεῖ στό δράμα τήν κατώτερη ἀνεξέλιχτη φύση, ὁ Πρόσπερος τό μυαλό, μ' ἄλλα λόγια τήν ὀδηγήτρα κινήτρια δύναμη τῆς ὅλης ὀντότητας "ἄνθρωπος", ὁ "Ἄριελ συμβολίζει τή φαντασία, τήν πιό καλή κι ἀγαπημένη συναγωνίστρια, φιλενάδα καί χαριτωμένη συντρόφισσα τοῦ ἀνθρώπινου μυαλοῦ. Δίχως τόν "Ἄριελ ὁ σοφός μάγος Πρόσπερος πολύ λίγα θά 'χε πετύχει. Οἱ δυνατότητες τῆς ἀπό τή φύση τῆς παιχνιδιάρας φαντασίας τοῦ "Ἄριελ- εἶναι ἀμέτρητες κι ἀπεραντες, εἶναι τόσο τρεμαχτικές πού κάνουν κι αὐτόν ἀκόμα τόν Πρόσπερο στήν Α' σκηνή τῆς Δης πράξης νά τοῦ συστήσει νά βάλει φρένο στά παιχνίδια του. Γιά νά μπορέσει ὅμως νά ἐκδηλωθεῖ τοῦ χρειάζεται λευτεριά, λευτεριά ἀμάντρωτη κι ἀλάνα, λευτεριά ἀπόλυτη. Κι αὐτή τή λευτεριά στερήθηκε ὁ "Ἄριελ, ὅταν ἡ στρίγγλα μάγισσα, ἡ Συκοράκα, τόν ἔκλεισε τό δόλιο μέ τά μάγια τῆς σέ μιά σκαματιά δέντρο. Μ' ἄλλα λόγια τόν φυλάκωσε μέσα σέ μιά χαμηλή σέ βαθμό ἐξέλιξης μορφή. Ὁ Πρόσπερος τόν λευτερώνει μά γι' ἀντάλλαγμα τόν κρατᾶει γιά βοηθό του. "Ἐτσι καί πάλι ὁ "Ἄριελ νοιώθει τόν ἑαυτό του σκλάβο, σκλάβο τῆς κατώτερης νόησης τοῦ ἀνθρώπινου μυαλοῦ, πού δέ μπόρεσε ἀκόμα ν' ἀνηφορίσει στούς λεύτερους

πνευματικούς κόσμους. Είναι ο "Αριελ κείνος πού πραγματικά βοηθάει τόν Πρόσπερο νά βρεῖ κι αυτός τή λευτεριά του από τή μονομέρεια πού τόν κατέχει. Στήν ἀρχή τῆς πλοκῆς τοῦ ἔργου ἡ μοναδικιά ἐπιδίωξη τοῦ δυναμικοῦ μυαλοῦ τοῦ Πρόσπερου παρουσιάζεται νά 'ναι ἡ δίκαιη τιμωρία τῶν ὀχτρῶν του. Χάση στόν "Αριελ γένεται μπορετό νά δεῖ τά πράματα πιό πλατιά, μ' ἄλλα λόγια νά νοιώσει συμπόνια γιά τά παθήματά τους καί νά σχωρέσει αὐτός, σά λυτρωμένος πιά, ὅλους γενικά, μικρούς καί μεγάλους φταίχτες." Ἔτσι γίνεται μπορετό ὅλοι μαζί νά ξαναγυρίσουν στή Νάπολη καί στό Μιλάνο καί κεῖ νά ξαναδοκιμάσουν νά ζήσουν πιό σοφά, πιό καλά, τήν καθημερινότητα τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου πάνω στή γῆς".

Ὁ ζωντανός τρόπος πού ὁ αὐτοβαφτισμένος σέ Σαίξπηρ συνομιλητής μου ἔλεγε τήν ἀποφή του ἔδειχνε πώς σιγουριά κάποτες θά 'χε κάνει ἠθοποιός. Ἐξ ἑκάστη περίπτωση χρωμάτιζε τή φωνή του προπύμενα καί ταιριαστά μέ τό νόημα καί μ' ὄλο πού ἡ κουβέντα μας ἦτανε πιό πολύ μονόλογος καθόλου δέ μέ κούρασε κείνη τή νυχτιά. "Ἐβλεπα πώς σκοπός καί βουλή του ἦτανε πιό πολύ νά δῶ ὄχι μονάχα τό ἐξωτερικό φόρεμα τοῦ ἔργου του μά καί τό κρυμμένο ἐσωτερικό του νόημα, φωτισμένο, ὅσο ἦτανε μπορετό γιά μένα, μέ τό φῶς τῆς ὑπερβατικῆς ἀλήθειας, ὅπως τήν ἐνοιῶθε καί τή ζοῦσε τόν κатор πού ἔγραφε τήν περίφημη "Τρικυμία" του.

Αὐτή τήν ἀποφή του πάσκισα μέ τή μικρή μου τεχνική νά ἰᾶς δόσω. Ἀπό τά παραπάνω κρατήστε μονάχα κείνες τίς γυνῶμες πού τίς βρίσκετε γιά τήν ὥρα σωστές. Τίς ἄλλες ἀφήστε τες στήν ἄκρη τοῦ μυαλοῦ σας νά σβήσουνε μαζί μ' ὅλες τίς ἄλλες μορφές τοῦ κόσμου μας μέσα στήν καταχνιά τοῦ σούρουπου. Στό κάτω κάτω ὅλα αὐτά δέν ἦτανε τίποτες ἄλλο παρά εἰκόνες καί σκέψεις ἀχνά ζωγραφισμένες πάνω στό διάφανο πέπλο τοῦ ὄνειρου ἢ τῆς φαντασίας.

Δημήτρης Θεοδωρίδης

Β' ΤΟ ΧΑΜΟΓΕΛΟ ΤΟΥ ΠΡΟΣΠΕΡΟΥ

Ὁ "Αμλετ κι ὁ Πρόσπερος εἶν' ὁ ἴδιος ἀνθρώπος. Ὁ Πρόσπερος εἶναι ὁ "Αμλετ λεφτερωμένος. Ὁ "Αμλετ στό τέλος ἐξαγοράζεται ἀπ' τή ζωή. Οἱ πράξεις εἶναι μόνο σκιές πού πέφτουνε πάνω στόν τοῖχο.

Μονάχα τ' ὄνειρο λεφτερώνει. Πρέπει νά περάσουμε ἀπό τήν ἄρνηση. Ἡ ἄρνηση εἶναι τ' ἀληθινό τό τέλος τῆς λογικῆς σκέψης. Αὐτό ἡ ἐπιστήμη σπάνια στάθηκε ἄξια νά τό καταλάβει. "Αν τέτοια ὑποφία περάσει ἀπ' τό νοῦ της, τό μετανιώνει στή στιγμή. Κ' ἔπειτα ἔχει τήν ἀρχή νά μὴ δίνει προσοχή σ' αὐτά τά πράματα. Κ' ἡ τίμια ἐπιστήμη δέ γνοιάζεται γιά τ' ἀποτελέσματα.

.....

Ἡ θεϊκή γαλήνη τοῦ Πρόσπερου εἶναι νίκη τοῦ πνεύματος πού ἀρνιέται. Τό πνεῦμα μέ τήν ἄρνηση νικάει τόν ἑαυτό του. Ἡ λογική ὀδηγεῖ στήν ἄρνηση. Ὅλα εἶναι τίποτα.

Ὡστόσο τό μεγαλεῖο τῆς τέχνης ἀνασταίνει ὄλα ὅσα ἡ κρύα σκέψη καταδικάζει κ' ἐκμηδενίζει. Ἡ τέχνη εἶναι μιὰ ὠραία θέληση. Ὡς κ' ἡ θεά τοῦ τίποτα ὄνειρο εἶναι τότε σάν ὄλα τ' ἄλλα. Ἡ ὁμορφιά κ' ἡ ἀγάπη πού δίνονται στό ἔργο τό κάνουνε νά γίνεῖ ἡ μόνη πραγματικότητα.

Ὁ Πρόσπερος πέρασε ἀπ' τό τίποτα. Πάλεψε, θέλησε, δέν καταδέχτηκε. Ἀποτραβήχτηκε στό νησί τῆς Σκέφης. Ἀντιμετρήθηκε μέ τή φύση κ' ἔγινε ἀφέντης της. Τήν ἔκανε σκιάβα του - τή μάγισσα καί τό γιό της τόν Κάλιμπαν. Μά οὔτε κι αὐτό δέν ἔφτασε. Ἡ φουρτούνα ξεσπάει κι ἀνοίγει τόν οὐρανό καί τή θάλασσα σάν ποιήματα σέ δύο βιβλία. Ἡ φουρτούνα εἶναι τό ἔξικομμα ἀπ' ὅλη τήν πραγματικότητα, ἀπ' ὄλα ὅσα παίρνουμε γιά πραγματικότητες. Ὁ Πρόσπερος βάνει σέ δοκιμασία τή δύναμή του καί τήν τέχνη του. Ὁλοκα βρῖσκει τήν ἀπόδειξη τῆς παγκόσμιας ἐξουσίας του καί σιγά σιγά νιώθει βαθιά πόσο εἶναι μάταιο νά στηρίζεῖ ἐκεῖ τήν πίστη του καί τήν ἐλπίδα του. "Ὅχι, ὡς κ' ἡ τέχνη μου τίποτα δέν εἶναι ἄν δέν τήν ἀφιερῶσω σ' ὄνειρο κάποιας αἰώνιας μορφῆς". Μονάχα τῆς θεϊκῆς ἀγάπης τ' ὄνειρο ἀξίζει νά κρατήσῃ τόν καλλιτέχνη πού τό δημιουργεῖ. Ὁ Πρόσπερος ἀποτραβιέται. Βγάνει τό συμπέρασμα πού βγαλε κι ὁ Μιχαηλάγγελος. Μά ἀπό τό δυνατό τόν Τοσκάνο τόν χωρίζει ἡ ἀπεραντοσύνη τοῦ χαμόγελου. Ὁ τρομερός ὁ γλύπτης εἶναι αἰχμάλωτος τῆς ἀκατέργαστης πέτρας καί τῆς γῆς. Κόλλησε στήν ψυχή του τό θηκάρι της. Ἀκόμα κι ὅταν δραπετεύει, παίρνει τό μαρμαρόβουνο μαζί του.

Φτερωτό σάν τό Σαίξπηρ, χαριτωμένο σάν κι αὐτόνε, τό χαμόγελο τοῦ Πρόσπερου εἶναι τό μήνυμα τοῦ ποιητῆ. Τό περιστέρι χτυπάει μέ τή μύτη του τό τζάμι. Φέρνει τό κλαρί τῆς ἐλιάς στήν κιβωτό τῆς ζωῆς, ἀνάερο μέσ στη σκοτεινιά καί στήν τραγωδία τοῦ κατακλυσμοῦ. Πιό ἀνάλαφο ἀπό τόν αἰθέρα, εἶναι τό πνεῦμα πού πετάει πάνω ἀπ' τήν κάθε ὄλη. Εἶναι τοῦ θεριστῆ τό ἀπαλό τό μαϊστράλι πού χαϊδεύει τόν κάμπο τόν ἀνθισμένο καί πύργεται ἀπ' τή θάλασσα καθισμένο πάνω στό σιντεφένιο νύχι τοῦ πουρνοῦ.

Συγκρίνει τότες τό ἔργο του μέ τό τέλειο ἔργο τοῦ Θεοῦ. Ὁ Σαίξπηρ ἔχει μέ τό Θεό ἀέραντη ἐπιφύλαξη, ἀέραντη ἐμπιστοσύνη κι ἀέραντη λεφτεριά. Στό τέλος τέλος τόν Πατέρα θωροῦνε τοῦ καλλιτέχνη τά μάτια. Ὁ Θεός εἶν' ὁ ὑπέρτατος καλλιτέχνης. Ὁ κόσμος εἶναι τ' ὄνειρο τοῦ Πατέρα πού ἀγαπάει καί δημιουργεῖ.

Ἐνα ὄνειρο κ' ἕνας ὄνειρευτής, νά ποιό εἶναι τό τέραμα τῆς πίστεως καί τῆς σκέψης.

Ἀντρέ Σουαρές (André Suarès, 1868-1948), γάλλος λογοτέχνης, συγγραφέας τοῦ "Ἰδού ὁ ἄνθρωπος" κ.κ. Ἀπό τό "Τραγικός ποιητής - δοκίμιο γιά τόν Πρόσπερο" (1903-1907), βιβλίο δημοσιευμένο τό 1916, πού γιορταστήκανε τά τρακόσια χρόνια ἀπό τό θάνατο τοῦ Σαίξπηρ.

Μετάφραση Μαρίας Οικονόμου

Γ' ΣΤΑ ΕΩΤΙΚΑ

ΠΡΟΣΠΕΡΟΣ Νεράϊδες τοῦ βουνοῦ, τῶν ποταμῶν,
Τῆς λίμνης τῆς τρεχάμενης, τοῦ λόγγου
Καί σεῖς πού ὅταν τραβιέται ὁ Ποσειδάνας
Στές ἀρμονδιές του τρέχετε κατόπι
Χωρίς ν' ῥήνουν χνῆρια οἱ πατοὺς ἐς σας
Καί φεύγετε μπροστά του ὅταν γυρίζει,
Καί σεῖς μικρά κουκλάκια πού τό βράδυ
Στό φῶς τοῦ φεγγαριοῦ μέ τοὺς χορούς σας
Κάνετε ἀλώνια ἀπό ξυνά χορτάρια
Ὅθε δέ βόσκει πρόβατο, καί σεῖς
Πού γιά ξεφάντωσή σας τοὺς μανίτες
Κάνετε τοῦ μεσάνυχτου καί πού
χαρά σας εἶνε τοῦ σπερνοῦ ν' ἀκούτε
Τῆ σοβαρή καμπάνα νά σημαίνει,
Ἐσεῖς πού μέ τό βόηθειο σας (κι' ἄς εἶστε
Τεχνίτες λιγοδύναμοι μονάχοι)
Μεσημερνά ἐσκοτείνιασα τόν ἥλιο,
Ἐσήκωσα ἀνυπόταχτους ἀνέμους
Κι' ἀνάμεσα στήν πράσινη τήν ἄρη
Καί στό γαλάζιο θόλο τήν ἀντάρα
Ἐστησα τοῦ πολέμου -στή βροντή
Πού τρομερά ἀντηχάει φωτιά ἔχω δώσει,
Καί μέ τοῦ Δία ἔχω σκίσει τό πελέκι
Τό δυνατό τό ἰδρὺ' ἀκρωτήρια πλέρια
Θεμελιωμένα τᾶκαμα νά τρέμουν
Καί σύρριζους τοὺς πεύκους καί τοὺς κέδρους
Ἀνάσπασα καί μέ τήν προσταγή μου
Τάφοι τοὺς ὑπνοκόπους τοὺς ξυπνήσαν
κι' ἔξω νά βγοῦν τοὺς ἄφησαν ὅση ἦταν
Ἡ δύναμη τῆς τέχνης μου. Μά τώρα
Ἐδῶ ἀπαρνιέμαι τήν τραχιά μαγεία,
Κι' ἀφοῦ μιά οὐράνια μουσική διορίσω
(Αὐτό ὀλονένα κᾶνω) νά ἐνεργήσει
Στό νοῦ τους τό σκοπό μου, πού γιά κεῖνον
Γίνονται αὐτά τ' ἀέρινα τὰ μάγια,
Θά σπᾶσω τό ραβδί μου, θά τό θάξω
Ὅργυιές μέσα στή γῆ καί θά βουλήσω,
Σέ βάθος πού δέν ἔπιασε ποτέ
Σκαντήλι τό βιβλίό μου.

Οὐίλλιαμ Σαίξπηρ (William Shakespeare). Ἀπό τήν
"Τρικυμία" (πράξη Ε' σκηνή α'). Μετάφραση Κ. Θεοτόκη

Δ' ΝΑ ΖΕΙ ΚΑΝΕΙΣ Η ΝΑ ΜΗ ΖΕΙ

ΑΜΛΕΤ

Νά ζεῖ κανεῖς ἢ νά μὴ ζεῖ, -νά αὐτό εἶν'τό ζήτημα.
 Τί εἶναι πιό ἀνώτερο στό πνεῦμα, νά ὑποφέρει
 πετριές καί βέλη ἀδικῆς τύχης, ἢ ἐπανάσταση
 νά κάμει ἐνάντια σ' ἕνα πέλαγος κακῶν
 καί μέ τήν ἄρνησή του νά τοῦς δώσει τέλος;
 Θάνατος, -ὕπνος, - τίποτ' ἄλλο· κι ἂν εἰποῦμε
 πῶς μέ τόν ὕπνο παύει τῆς καρδιάς ὁ πόνος
 καί τῆς ζωῆς τά χίλια βάσανα, πού ἡ σάρκα
 τά χει κληρονομήσει, -αὐτό εἶναι μιά συντέλεια
 πού νά τήν εὐχεταί κανένας μέ κατάνυξη.
 Θάνατος, -ὕπνος... Ὑπνος. Ἴσως ὄνειρα: εἰ,
 ἐδῶ εἶν'τό μπλέξιμο· γιατί σ' αὐτόν τόν ὕπνο
 τοῦ θανάτου, σάν τί ὄνειρα θά ἔρθοῦνε
 σάν θά χουμε πετάξει αὐτό τό σαρκοκούβαρο;
 Αὐτό μᾶς κόβει· τούτη ἡ ἔγνοια εἶναι πού κάνει
 τή δυστυχία νά ζεῖ τόσο πολύ. Ἰαί, γιατί
 ποιός θά δεχόταν τοῦ καιροῦ ντροπές καί χάλια,
 τήν ἀδικία τοῦ δυνατοῦ,
 τόν ἐξευτελισμό τοῦ φαντασμένου,
 τό βάσανο τοῦ περιφρονημένου τοῦ ἔρωτα,
 τήν ἄρρητα τοῦ νόμου, τοῦς τραμπουκισμούς
 τῆς ἐξουσίας καί τίς κλωτσιές πού ἡ ταπεινή
 ἢ κῆξία τρώει ἀπ' τόν ἀνάξιον, ἂν μπορούσε
 νά δώσει μόνος του κανεῖς στόν ἑαυτό του
 τή λύτρωση μ' ἕνα μαχαίρι; Ποιός θά τό θελε
 νά φέρονει εὐθύνες, νά γρουλλίζει καί νά ἰδρώνει
 ἀπό τό βάρος τῆς ζωῆς, ἂν ἡ τρομάρα
 μὴν εἶναι κάτι μετά θάνατον, στόν κόσμο
 τόν ἄλλο, ἀπ' ὅπου δέ γυρίζει ταξιδιώτης,
 δέ σάστιζε τή θέληση καί δέ μᾶς ἔκανε
 νά προτιμᾶμε νά τραβᾶμε αὐτά τά βάσανα
 παρά νά πάμε σ' ἄλλα πού δέν τά γνωρίζουμε;
 Ἔτσι ἡ συνείδηση μᾶς κάνει ὄλους δειλοῦς
 κι ἔτσι τό χρώμα τῆς ἀπόφασης τό γνήσιο
 ἀπ' τήν ὥρᾴ μογιά τῆς σκέψης ξεθωριάζει
 κι εἶναι προσπάθειες πνοῆς μεγάλης κι εὐκαιρίας
 πού μέ τήν ἔγνοια αὐτή ξεκόβεται ἡ ὁρμή τους
 καί χάνουν τό ὄνομα τῆς πράξης.....

Ὁ Γουίλλιαμ Σαίξπηρ (William Shakespeare) Ἀπό τόν "Αμλετ"
 (πράξη Γ' σκηνή α') Μετάφραση Β. Ρῶτα

Ε' Ο ΟΒΡΙΟΣ

Ὁ Ὀβριός μάτια δέν ἔχει; δέν ἔχει ὁ Ὀβριός χέρια, ὄργανα, μάκρος, φάρδος, μυρωδιά, χαρά, λύπη, πάθος; τρώει ἢ ὄχι τό ἴδιο φωμί; λαβώνεται ἢ ὄχι μέ τά ἴδια ἄρματα, παθαίνει τίς ἴδιες ἀρρώστιες, γιαιτρέβεται μέ τά ἴδια γιαιτρικά, κρούνει, ζεσταίνεται ἀπ'τόν ἴδιο χειμώνα κι ἀπ'τό ἴδιο καλοκαίρι ὅπως ὁ Χριστιανός ἢ ὄχι; Σά μᾶς τρυπᾶτε δέ ματώνουμε; σά μᾶς γαργαλάτε δέ γελοῦμε; σά μᾶς φαρμακῶνετε δέν πεθαίνουμε;

Οὐίλλιαμ Σαίξπηρ. Ἐπό τόν "Ἐμπορο τῆς Βενετίας (πράξη Γ' σκηνή α')

Μετάφραση Ἀλέξ. Πάλλη

Ζ' ΣΚΕΨΕΙΣ ΤΟΥ ΣΑΙΕΝΗΡ

α' Παντοῦ ὅπου φτάνει τ' οὐρανοῦ τό μάτι εἶναι λιμάνια γιά τό φρόνιμο ἀνθρώπο κι εὐλογημένα ἀραξοβόλια.

Ἐπό τό "Βασιλιά Ριχάρδο Β' (πράξη Α' σκηνή γ')

Μετάφραση Κ. Καρθαίου

β' Γελλιά τῆς φυλακῆς σου μὴν κάνεις τούς δικούς σου στοχασμούς.

Ἐπό τό "Ἀντώνιος καί Κλεοπάτρα" (πράξη Β' σκηνή β')

Μετάφραση Δημήτηρ Θεοδωρίδη

γ' Προδοτές μᾶς βγάξει ὁ φόβος πλειότερο ἀπ'τά ἔργα.

Ἐπό τό "Μάκβεθ" (πράξη Δ' σκηνή β')

Μετάφραση Κ. Θεοτόκη

δ' Ἐ ἀρετή τολμάει κι ἡ καλοσύνη ποτέ δέ φοβᾶται.

Ἐπό τό "Μέ τό ἴδιο μέτρο" (πράξη Γ' σκηνή α')

Μετάφραση Β. Ρῦτα

ε' Ἐάφρεπε τάχατες νά κάνουμε ὅ,τι ἡ συνήθεια λέει, ν' ἀπαρτοῦμε ἀσάρωτη τῆ σκόνῃ τῶν καιρῶν, ν' ἀφήνουμε νά ὀρθώνεται τό λάθος, γιά νά μὴν εἶναι μπορετό πάνω ἀπ' αὐτό ἡ ἀλήθεια νά θωρεῖ.

Ἐπό τόν "Κοριολανό" (πράξη Β' σκηνή γ')

Μετάφραση Δημήτηρ Θεοδωρίδη

ς' Τό κορμί μας εἶναι τό περιβόλι πού γιά κεῖνο ὁ περιβολάρης εἶναι ἡ θέλησή μας.

Ἐπό τόν "Ἐθέλλο (πράξη Α' σκηνή γ')

Μετάφραση Κ. Θεοτόκη

Κάποι'οί άνθρωποι

ζ' είναι κύριοι τῆς τύχης τους. Δέ φταίει
τό ἄστρο μας, φίλε Βροῦτε,
πού εἴμαστε δούλοι· εἶναι δικό μας λάθος.
'Από τόν "Ἰούλιο Καίσαρα" (πράξη Α' σκηνή β')

Μετάφραση Κ. Καρθαίου

η' Ψυχή μιᾶς κάποιας καλοσύνης
βρίσκεται μέσ στό κάθε τό κακό,
πού νά τήν ἀποστάξουνε μποροῦν
ἄνθρωποι ἀνοιχτομάτηδες μονάχα.
Ἔτσι μποροῦμε ἀπ'τά ζιζάνια
μέλι γλυκό καί μυρουδάτο νά τρυγήσουμε
κι ἄγιο νά κάνουμε κι αὐτόν τό διάβολο.
'Από τό "Βασιλιά Ἐρρίκο Ε' (πράξη Δ' σκηνή α')

Μετάφραση Δημήτρη Θεσδώριδη

θ' Λεύτερη ἢ ζωὴ μᾶς ἀπ'τῆς πολιτείας τὴν τύρβη.
Βρίσκει στά δέντρα γλῶσσα, στά νερά γραφές,
Λόγους στὶς πέτρες καί παντοῦ τό σπλάχνος.
'Από τό "Ὅπως σᾶς ἀρέσει" (πράξη Β' σκηνή α')

Μετάφραση Μανώλη Σκουλούδη

ΜΥΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΙΙ ΜΥΘΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Α' Ο ΚΑΡΝΑ ΚΑΙ Η ΚΟΥΝΤΙ

Μονόπραχτη δραματική παραβολή.

Ἡ σήγισσα τῶν Ξαντάβα, ἡ Γούντι, πρὶν
παντρευτεῖ εἶχε ἓνα γιό, τόν Κάρνα. Ὅταν
ἀντρώθηκε ὁ Κάρνα γίνηκε ἀρχηγός τῆς φυ-
λῆς τῶν Καουράβα. Γιά νά κρύφει τὴ ντροπή
τῆς, μόλις γεννήθηκε τόν ἀπαράτησε στούς
δρόμους καί ἀπὸ τότες σάν δικό του γιό τόν
μεγάλωσε ὁ ἀρματηλάτης Ἀντχιράθα.

ΚΑΡΝΑ. Εἶμαι τοῦ ἀρματηλάτη Ἀντχιράθα ὁ γιός, ὁ Κάρνα,
καί ἐδώ στόν ὄχτο τοῦ ἱεροῦ μας Γάγγη κάθομαι στόν ἥλιο νά
προσευχηθῶ πού βασιλεύει. Πές μου ποιά εἶσαι ἐσύ.

ΚΟΥΝΤΙ. Εἶμαι ἡ γυναίκα κείνη πού σ'έκανε νά γνωριστεῖς μέ τοῦ-
το ἐδώ τό φῶς πού τώρα ἐσύ λατρεύεις.

ΚΑΡΝΑ. Ἐξήγηση καμμιά τά λόγια σου σέ μέ δέ δίνουνε, τίποτες
δέν καταλαβαίνω. Μά εἰπές μου ὁμορφη Κυρά, γιατί τά μάτια σου
κάνουν νά μαλακώνει ἡ καρδιά μου ὅπως ὁ ἥλιος τοῦ πουρνοῦ τά
χιόνια τῶν βουγοκορφῶν, γιατί ἡ φωνή σου μέσα μου ξεσηκώνει αὐ-
τή τὴ θλίψη τὴν τυφλὴ πού τό αἶτιο μπορεῖ νά βρίσκεται πιό πέ-
ρα ἀπὸ τὴν πρώτη θύμηση; Πές μου πρᾶξενη γυναίκα, ποιό τάχα -

τες μυστήριο τῆς γέννησής μου μέ σένανε μ'ένώνει;
ΚΟΥΝΤΙ. Γιόκα μου κάνε ὑπομονή. Στό ρώτημά σου ἀπάντηση θά δόσω
παρευτός μόλις τῆς σκοτεινιάς τά βλέφαρα κλειστοῦν καί δέ μπο -
ροῦν νά δοῦν τά μάτια τῆς ἡμέρας. Στό μεταξύ μάθε πώς μ'όνομά -
ζουν Κούντι.

ΚΑΡΝΑ. Κούντι. Τοῦ Ἀρτζούνα ἡ μάνα;

ΚΟΥΝΤΙ. Στ'ἀλήθεια ναί, τοῦ ἀντίπαλου σου Ἀρτζούνα ἡ μάνα. Γι
αὐτό μή μέ μισήσεις. Στή θύμησή μου ἀκόμα μένει ζωντανή κείνη
ἡ μέρα τῶν ἀγώνων στ'ἄρματα στό στίβο τῆς Χαστίνα, πού σ' ὄλους
ἄγνωστος, γιομάτος θάρρος μπῆκες ν'ἀγωνιστεῖς ὅπως ἡ πρώτη ἀχτί-
δα τῆς αὐγῆς μ'ἄλα τ'ἀστέρια τῆς νυχτιᾶς ἐνάντια. Μαντεύεις μή--
πως ποιά νά 'τανε κείνη ἡ δόλια ἡ γυναίκα πού μέ ματιές ὄγρες
ἀπό τά δάκρυα τ'ἀδύνατο κορμί σου γιόμιζε φιλιά κι ἀπ'τὴν καρ-
διά της σ'εὐλογοῦσε; Ναι, ναι ἦταν τοῦ Ἀρτζούνα ἡ μάνα. Κι ὅ-
στερα τῶν ἀγώνων ὁ ἀφέντης εἶπε φωναχτά. "Δέ γίνεται, δέν εἶναι
μπορετό νιός γέννας χαμηλῆς ν'ἀγωνιστεῖ ἐνάντια στόν Ἀρτζούνα".
Σύ ἀμίλητος στεκόσουνα παρόμοιος σάν τό μαῦρο σύγγεφο τῆς κατα-
γίδας κεῖ πά στόν οὐρανό τῆς δύσης, τό φῶς τῆς ἀστραπῆς δύσκολα
κρῦβοντας. Μά τάχατες μαντεύεις ποιά μπόρειγε νά 'ταν κείνη ἡ
γυναίκα πού σιωπηλά ἔνοιωθε τὴν καρδιά της τὴ φτωχιά νά καίγε -
ται γιὰ τή ντροπή καί τὴν ὀργή σου; Ὁ Ντουργιοχάνα ἄς εἶναι
εὐλογημένος πού τὴν ἀξία σου μπόρεσε νά ἰδεῖ καί βασιλιά τῆς
"Ανγκα τότες σ'έκανε κι ἔτσι μπορέσανε οἱ Καουράβα πρωταθλητῆ
τρανό σ'έσένα ν'ἀποχτήσουνε. Τότες ὁ ἀρματηλάτης Ἀνχιράθα ἀπ'
τὴ μεγάλη τύχη σου συνεπαρμένος, μέσ'ἀπ'τόν κόσμο πέρασε νά ρθεῖ
κοντά σου καί σύ μόλις τόν εἶδες ἔτρεξες καί τὴ βασιλικιά κορώ-
να σου ἀπίθωσες στά πόδια του, γιὰ τῶν Παντάβα τά πειράγματα καί
τά χαμόγελα πλέρια ἀδιαφορόντας. Μά ὑπῆρχε μιὰ γυναίκα τοῦ βα -
σιλικοῦ Σπιτιοῦ τῆς χώρας τῶν Παντάβα, πού ἀπό χαρά ὅλη ἔλαμπε
γι αὐτὴ σου τὴν περήφανη τὴν πράξη τῆς ταπεινίας κι ἄς ἦτανε τοῦ
Ἀρτζούνα ἡ μάνα.

Κ'ΑΡΝΑ. Μά τόσων βασιλιάδων μάνα, πές μου τί σ'έκανε νά ρθεῖς
ἐδῶ;

ΚΟΥΝΤΙ. Νά σοῦ ζητήσω κάποια χάρη.

ΚΑΡΝΑ. Ὅ,τι κι ἂν εἶναι πρόσταξε κι ἂν ἡ τιμὴ ἡ ἀντρίκια τῶν
Κσατρίγια τό σχωρνάει στά πόδια σου θά σοῦ τὴν ἀπιθῶσω.

ΚΟΥΝΤΙ. Ἦρθα γιὰ νά σέ πάρω.

ΚΑΡΝΑ. Νά πάω ποῦ;

ΚΟΥΝΤΙ. Στὴν ἀγκαλιά μου μέσα, πού τόση δίψα νοιώθει γιὰ τὴ δι-
κιά σου ἀγάπη.

ΚΑΡΝΑ. Σὺ μάνα τυχερὴ πέντε γενναίων βασιλιάδων, ποῦ θά βρεῖς
θέση καί γιὰ μέ, τόν πιό μικρὸ ἀρχηγὸ γενιᾶς φτωχιᾶς καί χαμη -
λῆς;

ΚΟΥΝΤΙ. Πιό μπρός ἡ θέση σου εἶναι ἀπὸ τῶν ἄλλων γιῶν μου.

ΚΑΡΝΑ. Μά νά τὴν πάρω ποιὸ δικαίωμα ἔχω;

ΚΟΥΝΤΙ. Μέ τό δικό σου δικαίωμα, τό άπ'τό Θεό δοσμένο στην αγάπη τής μητέρας σου.

ΚΑΡΝΑ. Μέ τά σκοτάδια τής βραδιάς ή γής σκεπάζεται και τά νερά τή σιγαλιά άγκαλιάσανε, μά ή φωνή σου μ'όδηγάει πίσω στά μωρουδίστικά μου χρόνια, πού χάνονται μέσ στό μισόφεγγο τής θύμησης. Όμως, ότι κι άν είναι, όνειρο ή κουρέλι πραγματικότητας λησμονημένης, έλα κι ακούμπησε τό χέρι σου στό μέτωπό μου. Λένε πώς άπ'τή μάνα πού μέ γέννησε σέ Ξένα χέρια άπαρατήθηκα μωρό. Πόσες φορές στόν ύπνο μου κείνη δέν ήρθε δίπλα μου, μά σάν τής φώναζα "Σήκω τό πέπλο σου, τό πρόσωπό σου δείξε μου" κείνη χανόταν σάν άχνός. Μήπως και τώρα Ξύπνιος τ'όνειρο τό παλιό μου βλέπω; Κοίταξε πέρα. Οι λάμπες έχουν άναφτεϊ μπροστά στίς τέντες του στρατόπεδου του γιου σου, από του ποταμιου την άλλη τη μεριά. Κι άπ'τή μεριά την άπ'έδω για δές τίς θολωτές τίς τέντες των Καουράβα, πού σάν τής κυματούσας θάλασσας κερφές πυργώνονται και μένουνε στητές κι άναποφάσιστες λές και τους κάνω μάγια. Πές μου γιατί ή φωνή τής μάνας του αντίπαλου μου 'Αρτζούνα προτου του αύριανου άγώνα ή άντάρα έδώ σ'αυτά τά χώματα ξεσπάσει, έρχεται νά μου φέρει μήνυμα μητρότητας πού άπολησμονήθηκε; Γιατί σά μουσική, τόσο γλυκά ν'ακούγεται τ'όνομα τό δικό μου, σάν τό λαλουν τά χείλια τά δικά της; Και την καρδιά μου ξεριζώνοντας κοντά σ'έκεινον και στους άδερφους του νά την πάνε;

ΚΟΥΝΤΙ. Λοιπόν γλυκέ μου γιόκα μή χασομεράς, έλα μαζί μου.

ΚΑΡΝΑ. Ναι, ναι, μαζί σου θά ρθω δίχως ρωτήματα κι άμφιβολίες. Στο κάλεσμα σου ή καρδιά μου άπάντησε. Κι ό άγώνας για τή νίκη, για τή δόξα, μαζί μέ τό θυμό, τό μίσος, φαίνονται όλα ψεύτικά, μοιάζουνε τά φαντάσματα και τά όνειρα τά έφιαλτικά, πού άξαρνα σβήνονται μέσα στό γαλήνεμα τής χρυσανγής. Πές μου, πού θά μέ πιάς;

ΚΟΥΝΤΙ. 'Από την άλλη τη μεριά του ποταμιου, κεϊ πέρα πού οι φωτιές φωτάν τη νεκρική των άμμων τη χλωμάδα.

ΚΑΡΝΑ. Και κεϊ τη μάνα τη χαμένη μου για πάντα θά βρω;

ΚΟΥΝΤΙ. "Ω γιόκα μου γλυκέ."

ΚΑΡΝΑ. Τότες γιατί μακριά σου μ' έδιωξες, ξεριζωμένο λούλουδο μέ πέταξες μακριά από τά χώματα τά πατριά, μ'άφησες νά πλανιέμαι δίχως καλύβα και σκεπή μέσ στά νερά τά ντροπιασμένα; Γιατί τέτοιο γκρεμό βαθύ ν'άνοιξεις μέ τά χέρια σου άνάμεσα σέ μένα και τόν 'Αρτζούνα κι έτσι τη φυσική την έλλη τής συγγένειας μίσος και χωρισμό νά κάνεις; Μιλιά δέν είναι μπορετό νά βγάλεις. 'Απ'τή ντροπή σου τη μεγάλη πήξανε τά σκοτάδια κιό πολύ κι άθωρα νοιώθω μέσ στό είναι μου νά μπαίνουνε και νά μέ κάνουν νά ριγώ. Στο ρωτημά μου άπάντηση μή δώσεις κι ούτες έξήγηση καμμιά, γιατί, γιατί άπ'τήν αγάπη σου τη μητρική τό γιό σου λήστεφες; Πές μου μονάχα τούτο. Γιατί νά μέ καλέσεις τούτη τη

βραδιά στά έρείπια του παράδεισου πού μέ τά χέρια τά δικά σου χάλασες;

ΚΟΥΝΤΙ. "Αχ, ποιά θανάσιμη κατάρα, σάν τό πιστό σκυλί μ' ακολουθεῖ κι εἶναι πιό φοβερή κι από τό δίκιο σου τό μάλωμα, πιό τρομερή κι άπ'τό πικρό σου τό παράπονο. Τί κι άν όλόγουρά μου βρίσκονται πέντε λεβέντες γιοί; Νοιώθω σάν τή γυναίκα πού όλους τούς γιούς της έχασε κι έχει ή καρδιά της μαραθεῖ. Άπ'τήν πληγή πού άνοίχτηκε, άπ'ό χαμό του πρωτογιου μου, κύλησε κι έφυγε ή χαρά τιας ζωής, ολάκερης. Κείνη τή μέρα τήν καταραμένη πού τή μητρότητα άπαρτίον των δέ μύρωμας λέξη νά πεις. Σήμερα ή άπιστη μητέρα σου ζητιάνα γίνεται για κάποιο λόγο σου καλό, γενναίο. Συχώρια σου ζητάει κι άσε ή φωτιά της τό κρίμα της νά κάψει.

ΚΑΡΝΑ. Μάνα φτωχιά, τά δάκρυά μου σου τά χαρίζω όλόφυχα.

ΚΟΥΝΤΙ. Άπαντοχή καμμιά δέν είχα νά σε κερδίσει ή άγκαλιά μου σάν ξεκίνησα μά θέλησα όλο τό δίκιο σου νά βρεῖς στό μερτικό σου. "Έλα και πάρε το σάν γιός του βασιλιά, ίσιος μ'όλα τ'άδέρφια σου.

ΚΑΡΝΑ. Του άρματηλάτη γιός είμαι περσότερο στ'αλήθεια και διολου δέ φιλοδοξώ για πιό τρανή φαμίλια.

ΚΟΥΝΤΙ. Όπως θαρρείς και θέλεις, μά τό βασίλειο σου νά ξαναπαρρεις έλα γιατί δικό σου είναι.

ΚΑΡΝΑ. Πώς σύ μπορείς, πού μιá φορά παλιά νά μου χαρίσεις κιό τεφες τή μητρική σου άγάπη, μέ δωρο ένα βασίλειο τώρα νά μέ πείσεις; Οι ρίζες οι συγγενικές νωρίς κοπήκανε, μαράθηκαν και πέθαναν. Νά αναστηθουν δέν είναι μπορετό. Εά 'ταν ντροπή για μένανε μάνα νά πω πως έχω τή μάνα πέντε βασιλιάδων και τή δικιά μου ψυχομάνα ν'αρνηθώ στό φτωχικό του άρματηλάτη.

ΚΟΥΝΤΙ. Εἶσαι μεγάλος για μου. "Α. Πώς ό Θεός, άθώρητα σά θε νά τιμωρήσει, κάνει τό σπόρο τό μικρό γίγαντας νά γενεῖ. Κείνο τό βρέφος τό άμοιρο, πού ή μάνα του τό 'χε άπαρνηθεῖ, δίχως καμμιά βοήθεια, λεβεντονιός ξαναγυρνάει, μέσ'άπ'της μοίρας τό λαβύρινθο, άδεσφοχτόνος νά γενεῖ.

ΚΑΡΝΑ. Φόβο μή νοιώθεις μάνα. Σίγουρα θά νικήσουν οι Παντάβα.

"Ας είναι όλουθε σιγαλιά μέσ στή νυχτιά, μέσ στήν καρδιά μου άκούγω μουσική του άνέλπιδου άγώνα. Μή μου ζητάς ν'απαρνηθώ, νά άπαρατήσω αήτους πού ή μοίρα κατάδίκασε σε θάνατο. "Ασε τό θρόνο νά κερδίσουν οι Παντάβα, μιās κι έτσι πρέπει. Θά μείνω έγώ κοντά στους άμοιρους κι άπελπισμένους. Όταν μέ γέννησες, γυμνό και δίχως όνομα στήν άγκαλιά της νύχτας μ'άφησες. Άκόμα μιá φορά άσε με μόνο κι ήρεμο νά περιμένω τό πουρνό νά νικήθώ και νά πεθάνω.

Ραμπιντρανάθ Ταγκόρ
Λεύτερη άπόδοση Δημήτρη Θεοδωρίδη

Μεταφράζοντας στά ελληνικά τό μονόπραχτο δράμα τοῦ μεγάλου λυρικοῦ Ἰνδοῦ μυστικιστῆ Ραμπιντρανάθ Ταγκόρ "Ὁ Κάρνα καί ἡ Κούντι" σταμάτησα πολλές φορές γιά νά ἀναρωτηθῶ μήπως κάτω ἀπό τήν πλοκή τοῦ μύθου ὁ συγγραφέας θέλησε νά κρύψει κι ἄλλες ἀ- λήθειες συμβολικά λεγμένες.

Μπορεῖ νά 'ναι ἀπλή φαντασία μου, μά θαρρῶ πώς βλέπω κάποιο συμβολισμό. Τολμῶ νά σᾶς τόν πῶ.

Σ'αυτό τό δράμα τοῦ Ταγκόρ δυό εἶναι οἱ φωνές, ἡ μιά τῆς Κούντι καί ἡ ἄλλη τοῦ Κάρνα.

Ἡ φωνή τῆς Κούντι μποροῦμε νά δεχτοῦμε σάν θέλουμε πώς συμβολίζει τήν ἀποψη τοῦ κάθε σαρκικοῦ ἀνθρώπου, τή βασισμένη πάνω στά πέντε του αἰσθητήρια ὄργανα (ἴσα σέ ἀριθμό μέ τούς βασιλιάδες τούς γιούς τῆς Κούντι).

Ὁ Κάρνα πάλι μποροῦμε νά πάρουμε ὅτι συμβολίζει τή φωνή τῆς χαμένης γιά τόν κοινό σημερινό ἀνθρωπο ἔκτης αἴσθησης, κείνης τῆς πρωτότοκης αἴσθησης πού σύμφωνα μέ τίς σημερινές ἀντιλήψεις μας γιά τό δίκιο θάπρεπε νά 'χει τά περσότερα δικαιώματα πάνω μας. Ἡ ἕκτη αἴσθηση γεννιέται ταυτόχρονα μέ τό μορφικό ἀνθρωπο καί προτοῦ ἀκόμα γεννηθοῦν οἱ ἄλλες αἰσθήσεις καί πάρουν τό μερτικό τους στό βασίλειο τῆς Γνώσης τοῦ "Ἐνα Κόσμου, μά γλήγορα τήν παραμεριάζουμε καί διώχνοντάς τη ἀπό κοντά μας τήν ἀπαρτιόμαστε ὅπως ἔκανε καί ἡ Κούντι.

Μά ἡ φωνή αὐτή, ἔν κι ἀδύναμη τόν πρῶτο καιρό μετά τή γέννησή της(τήν ἐκδήλωσή της), δέν πεθαίνει, δέν εἶναι μπορετό νά χαθεῖ, γιατί τό ὄργανο τῆς ἐκδήλωσής της δέν εἶναι χωματένιο, φτιαγμένο ἀπό κύτταρα τῆς ἀδρῆς ἕλης, ὅπως τ'ἄλλα τά πέντε γνωστά σαρκικά αἰσθητήρια ὄργανα.

Ἡ ψυχή, πού στό δράμα συμβολίζεται ἀπό τόν ἀρματηλάτη 'Ανχιράθα καί τή γυναίκα του, τήν περιμαζεύει καί τή μεγαλώνει σά δικό της παιδί καί τρέφοντας καί δυναμώνοντάς τη μέ τό γάλα τῆς 'Αλήθειας τήν πλάθει σέ ἀδάμαστο κι ἀνυπόταχτο πολεμιστή, ἀρχηγό ὄλων κείνων τῶν ἄγνωστων ψυχικῶν δυνάμεων πού ἀκούραστα ἀγωνίζονται συνέχεια γιά τή λευτεριά καί τήν ἀποκατάστασή τους μέσα στό βασίλειο τῆς ὀλοκληρωμένης ὄντότητας "Ἀνθρωπος".

Ἡ ἕκτη αἴσθηση μόλις ἀποχτήσει συνείδηση τῆς δυνάμεις της δέν κρατιέται πιά. Δίχως μικροσυλλογισμούς παρακατιανούς, πού γεννιένται ἀπό συμπλέγματα κατωτερότητας, τρέχει ἀπρόσκλητη δίχως κανένα δισταγμό καί κάνει θαρρετά αἰσθητή τήν παρουσία της σέ κάθε στίβο εὐγενικοῦ ἀγώνα μόνο καί μόνο γιά ν'ἀποδείξει τήν ὑπεροχή της νικώντας καί νά δώσει χειροπιαστό μάθημα ταπεινίας ἀπιθώνοντας τήν κορώννα τοῦ βασιλιᾶ, πού ἐπάξια κέρδισε, στά πόδια τῆς ψυχῆς.

Μιά κάποια λύση, γιά τά συνηθισμένα ἀνθρώπινα μέτρα καλο-στεκούμενη, θά 'τανε ὁ Κάρνα(ἡ ἕκτη αἰσθηση) νά δεχτεῖ ἀπό τή μετανοιωμένη μορφική ἀνθρώπινη ὕπαρξη (τήν Κούντι) τήν προσφο-

ρά του μερτικοῦ του. Μά δέν τή δέχεται. Ἡ ἔκτη αἴσθησις, πού μάς θυμίζει τό δαιμόνιο τοῦ Σωκράτη, τή φωνή πού μιλάει στή Ζάν ντ' "Αρκ, τή μυστική φωνή πού ἀκοῦνε οἱ μύριοι μάρτυρες τῆς ὁποίας θρησκείας ἢ εὐγενικιάς ιδέας, ἀρνιέται τή δίχως ἀγώνα ἀποκατάστασή της, δέν καταδέχεται τήν ἀργά πιά δοσμένη παραχώρησι τοῦ νόμιμου ἀπό τό φθαρτό κορμί (τήν Κούντι). Βλέπει πώς δέ στέκει σ' ἕναν Κσατρίγια πού φωτίστηκε ἀπό τό Φῶς τοῦ Ἰλίου πού βασίλευε πιά νά περάσει ἀπό τήν ἄλλη μεριά τοῦ ποταμοῦ καί νά περπατήσει πάνω στόν ἄμμο (στό μὴ στέρια ἔδαφος) πού χλωμά, νεκρικά τόν φωτίζουν οἱ ἀνθρώπινες λάμπες.

Εἶναι ἀγωνιστῆς πρῶτος νά θυσιάσῃ, δέν εἶναι πιά νοσταλγός τρυγητῆς τῆς φθαρτῆς σοδειᾶς τοῦ κόσμου μας, τοῦ κόσμου τῆς πλάνης. Δέν ἀποθυμᾷ πραγματικά τό βασίλειο τοκοσμικό. Προτιμᾷει μένοντας στόν ὄχτο του νά περιμένει τόν ἐρχομό τῆς χρυσαυγῆς, γιατί ξέρει πιά πώς χαρίζοντας τήν πρόσκαιρη ζωὴ του στό θάνατο μένει ἀληθινά πιστός στήν πραγματικιά ἀθάνατη φύση του. Τόν ἀγώνα τοῦ καλοῦ θά τόν ἀγωνιστεῖ, ὄχι γιά νά νικήσει πιά, μά γιά νά θυσιάσῃ μαζί μέ τούς κατατρεγμένους καί ἔτσι νά μπορέσει νά ὀδηγήσει τήν καρδιά του πρὸς τόν συντροφὸ τῆς τοῦ Θεοῦ.

Δημήτρης Θεοδωρίδης

Γ' ΧΑΜΕΝΗ ΦΕΓΓΟΒΟΛΙΑ

Ἰνδιανός μῦθος

Σύμφωνα μ' ἕνα κείμενο παλιό¹, τήν Ἀγκάνα Σούττα, ἡ προοδευτική ὑλοποίηση τοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ περιγυροῦ του ἔγινε ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι οἱ ἀρχέγονοι καί "ροῦλικοί", πού ἀχτιδοβολοῦσαν σάν ἀστέρια καί πετοῦσαν στόν ἀέρα, ἀρχίσανε νά τρῶνε χῶμα ὅταν ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς ξεπετάχθηκε μέσ' ἀπό τὰ νερά. Κεῖνο τ' ἀρχέγονο τό χῶμα ἦτανε χρωματιστό καί μυρωμένο καί γλυκό. Μά σάν τό φάγανε οἱ ἄνθρωποι χάσανε τή φεγγοβολιά τους. Τότες παρουσιάστηκαν ὁ ἥλιος καί τό φεγγάρι, οἱ μέρες κ' οἱ νύχτες, τό ἐξωτερικό τό φῶς μέ τίς ἐναλλαγές του καί μέ τή διάρκεια τῆ μετρητῆ. Ἀργότερα τό χῶμα ἔπαφε νά ναι φαγώσιμο. Μόνο πού βγανε φαγώσιμα φυτά. Ἀκόμα ἀργότερα λίγα μονάχα φυτά μποροῦσε ὁ ἄνθρωπος νά φάει. Καί χρειάστηκε μέ κόπους σκληροῦς τήν τροφή του ν' ἀκριβοπληρώνει. Τά πάθη καί οἱ κακίες καί μαζί καί τὰ βάσανα εἶχανε μεῖς λίγο λίγο στόν κόσμο.

Τούς μῦθους πού σάν κι αὐτόνε δῶ ἀνιστοροῦνε τό πῶς σκλήρηνε ἡ ὑπόστασις ἡ πρωταρχική καί μαζί τῆς κ' οἱ καρδιές τούς ἀπαντᾷ παντοῦ. Κι ὅπως ὅλα τὰ παραδοσιακά δεδομένα τὰ βασικά, ἀποτελοῦνε μαρτυρία πού τ' ἀχνάρια τῆς χάνονται στά βάθη τῶν αἰώνων. Πάει νά πει πώς εἶναι μέρος τοῦ ἀνθρώπου ἀναπόσπαστο.

Φρίτχιφ Συόν (Frithjof Schuon), σύγχρονός μας γάλλος φιλόσοφος. Ἄπό τίς "Εἰκόνες τοῦ πνεύματος". Μετάφρ. Μαρίας Οἰκονόμου

1. Σημ. μετ. Γραμμένο στήν ἰνδική διάλεχτο πάλι, ὅπου εἶναι γραμμένον τὰ παλιά τὰ ἱερά βιβλία τοῦ βουδισμού.

ΜΥΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΙΙΙ: ΧΟΡΟΣ

Η ΙΕΡΗ ΧΟΡΕΥΤΡΙΑ
ΚΑΙ ΤΟ ΙΝΔΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Θά ήταν ίσως μορετό *a priori* νά γίνει πιστευτό ότι τό θέατρο πρόβαλε ξεσηκώνοντας τά έξωτερικά καμώματα τῆς ζωῆς, ἀφοῦ καθρεφτίζει τίς ἐκδηλώσεις της καί τά γεγονότα της. Μιά δέν εἶναι ἔτσι.

Παντοῦ ὅπου φανερώθηκε ξεπήδησε ἀρχικά ἀπό τ' ἀπόκρυφα τῆς χωνιασμένης ζωῆς μέ ποιητική μαγεία. Αυτό φαίνεται καλύτερα στίς Ἰνδίες καί στήν Ἑλλάδα, ὅπου τό δράμα βγήκε ἀπό τά πιό βαθεία μυστήρια τῆς θρησκείας. Φτάνει νά διαβάσει κανείς τή Βισνοῦ—Πουράνα γιά νά καταλάβει τόν πρωταρχικό ρόλο πού παίζει ἡ ἱερή χορεύτρια (ἡ ν τ ε β α ν τ ἄ σ ι) στήν Ἰνδική θρησκευτική ζωή καί στήν Ἰνδική τέχνη.

Ὁ ποιητικός θρύλος τοῦ Κρισνά μάς δείχνει πώς ὁ θρησκευτικός χορός στάθηκε τήν ἠρωική ἐποχή στίς Ἰνδίες τῆς ἴδιας τῆς τέχνης ἡ πηγή καί πώς ἐξακολούθησε νάναί ἄξονας καί ἐμπνευστής ὡς τά χρόνια τοῦ ξεπεσμοῦ. Τότε ἀναπτύχθηκε τό θέατρο.

Σάν ὁ νέος Κρισνά, ἐνσάρκωση τοῦ θεοῦ καί τύπος τοῦ τέλειου μύστη, νίκησε τό δράκο, πού συμβολίζει τά κτηνώδη πάθη, ξεμοναχιάζεται ἀνάμεσα στούς βοσκούς τοῦ βουνοῦ Μερού γιά νά στοχαστεῖ τή μεγάλη του ἀποστολή. Καί κεῖ, κάτω ὑπό τά φηλά κέδρα, στή δροσιά τῶν τροπικῶν νυχτιῶν, κάτω ἀπό τό ροδόχρωμο φῶς τοῦ φεγγαριοῦ δασκαλεύει τίς γυναῖκες καί τίς κοπέλες τῶν Γκόπι τή μουσική καί τούς ἱερούς χορούς. Τίς μαθαίνει μέ συνοδεία τόν ἥχο ἀπό τά νταούλια καί τά πολύχορδα ὄργανα νά λυγίζουν τά κορμιά τους. Μά δέν τό κάνει μόνο καί μόνο γιά τήν εὐχαρίστηση τῆς κίνησης, τό κάνει γιά νά ζωντανεύουν τίς πράξεις τῶν θεῶν καί τῶν ἠρώων.

Αὐτή λοιπόν τήν ἐποποιία πού ὁ Κρισνά τούς ἱστορεῖ, αὐτά τά θαυμαστά ὀράματα πού ἀπό ἄλλο του κατέχει καί πού πανοραμικά ξετυλίγονται στή μνήμη του δέν τά παρασταίνει μέ τίς λυγερές χορεύτριες. Αὐτές εἶναι βουβές. Μήτε διάλογος μήτε δραματική πράξη ὑπάρχει. Ὁ χορός δέν ἀναπαρασταίνει τά ἐπεισόδια τῆς ἱερῆς ἐποποιίας. Ὁ Κρισνά τό μαθαίνει αὐτό τό ἱερό μπαλέτο τό πρωτόγονο νά εἰκονίζει μέ χειρονομίες καί στάσεις τά κυρίαρχα αἰσθήματα καί τίς κυβερνήτριες ἰδέες πού ὑπάρχουν σ' αὐτά τά ἱστορήματα. "Ἐτσι οἱ Γκόπι μέ αὐτή τήν ὁμαδική γλώσσα ἐκφράζουν τήν ὀργή τοῦ Ἰνδρα γιά τό θεό τοῦ σκοταδιοῦ, τήν ἀφοσίωση τοῦ Ραμά στόν πατέρα του, τόν πόνο τῆς Σίτας γιά τό χωρισμό της ἀπό τόν ἄντρα της κ.τ.λ. Δέ μοροῦμε λοιπόν ἐδῶ νά

μιλήσουμε για καθ'αυτό δράμα. Είναι εκφραστικός χορός και πλαστικός λυρισμός.

Η έμπνευσμένη χορεύτρια ζωντανεύει την έπική ιστόρηση όπως οί εικόνες του κινηματογράφου δείχνουν στο πανί τό θρόλο τόν εικονισμένο μέ φωτεινή διαφάνεια. Άργότερα οί δύο αυτές τέχνες, ή έπική ιστόρηση και ό έμφυχωμένος χορός, θ' ανταμύσουν στό ζωντανό λόγο, στή δράση τήν πραγματική και στήν αντικειμενική παράσταση του δράματος.

Μά γιατί ό Κρισνά νά παίρνει για έρμηνεύτριες τής ιερής αὐτῆς τέχνης γυναίκες και όχι άντρες; Η έξήγηση είναι ύπερβατική.

Τά προβεδικά χρόνια οί παλαιοί Ρίσχι, θεμελιωτές τῆς λατρείας του Άγκνι (τῆς ιερῆς φωτιᾶς), εἶδαν τόν κόσμο μέ ἀπ'τό Αἰώνιο Άρσενικό, τό δημιουργικό Γνεῦμα, πού μά τήν ἀλήθεια είναι Άνδρόγυνος και κλείνει μέσα του τό Αἰώνιο Θηλυκό σαν ἀνείπωτη αἰθερουσία.

Η βραχμανική Ἰνδία αντίθετα, και πιά πολύ ό μεγάλος έμπνευστής Κρισνά, εἶδανε τόν κόσμο μέ ἀπ'τό Αἰώνιο Θηλυκό, τή Φύση, τήν πλαστική δύναμη.

Γιά νά καταλάβεις όμως τή βαθειά σημασία του Αἰώνιου Θηλυκοῦ και τῆς γυναίκας στή βραχμανική θρησκεία και στήν Ἰνδική ποίηση, πρέπει νά συνδέσεις τό θρόλο του Κρισνά μέ τον ξεχωρο μύθο των Ἀπσάρα, πού δέν είναι λιγότερο χαρακτηριστικός.

Οί βεδικοί ὕμνοι, όπως και ή Ραμαγιάνα και ή Μαχαμπάρατα, αναφέρουν ότι τόν Ἰνδρα, τόν ἡλιακό θεό, τόν περιτριγυρίζουν οὐράνιες νύμφες, οί Ἀπσάρα, ύπεργήινες ψυχές μέ αστραφτερή όμορφιά. Αὐτές είναι οί μαντατοφόρες και αὐτές μεσιτεύουν για τούς ανθρώπους. Πότε τίς στέλνουν οί θεοί για νά βοηθοῦν καινά έμπνέουν τούς μεγάλους σοφούς, πότε για νά τούς δοκιμάζουν και νά τούς πειράζουν όταν αὐτοί τούς γίνονται κίνδυνος μέ τό βάθος και τήν ένταση του στοχασμοῦ τους. Ἄν πάλι, όπως συνήθως συμβαίνει, ό πειρασμός νικήσει τούς άσκητές, από τό σμίξιμο του Ρίσχι μέ τήν Ἀπσάρα γεννιέται κάποιος βασιλιάς ή κάποιος ήρωας. Κάποτε κάποτε ό άσκητής αντίστέκεται, γιατί μέ τή δική του δύναμη συλλαμβάνει και δημιουργεί μιá Ἀπσάρα πιά όμορφη ἀπ'αὐτές πού φτιάχνουν οί θεοί. Μά τότε τό ξεχωριστό αὐτό πλάσμα γίνεται τό ταίρι κάποιου τέλειου μονάρχη, όπως έγινε ή Οὐρβάση.

Η μορφή λοιπόν τῆς Ἀπσάρα ἀναιπροσωπεύει στήν Ἰνδική μυθολογία διαλεχτές ψυχές σε άνωτερο κόσμο γεννημένες πού κατεβαίνουν σαν οὐράνιες παρτίσασκτες νά φυλακιστοῦν στή γήινη ζωή και στήν ανθρώπινη εξέλιξη.

Έτσι είναι φανερό πως ή ιερή χορεύτρια, ή ντεβαντάσι, έπαίξε στήν πρωτόγονη κοινωνική ζωή τῆς Ἰνδίας τό ρόλο πού παίξει ή Ἀπσάρα στήν Ἰνδική μυθολογία. Είναι ή έρμηνεύτρια των θεῶν στους ανθρώπους, μεσιτεύει για τούς ανθρώπους στους θεούς.

Συντροφεύοντας, ζωντανεύοντας, εικονίζοντας τά ποιητικά λαλήματα τῶν Ἰνδῶν ραψωδῶν οἱ ἱερεῖς χορευτρίες τῶν ναῶν αἰῶνες πολλοὺς ἀντιπροσωπεύανε μὲ κάποιο τρόπο τὴν παρουσία τῶν Θεῶν στὴ γῆ. Αὐτό γινόταν καί μὲ τά πρόχειρα στρίποδα τῶν Ἀρίων νομάδων τοῦ Ἰράν καί μπροστά στίς Ἰνδικές παγόδες, στό προαύλιο τῶν θεόρατων αὐτῶν ναῶν, πού εἶχαν ἀπάνω στίς σκεπές τους πυραμίδες ἀπὸ θεοῦς. Ἐκεῖ ξετυλιγόταν ὁ ἱερός χορός μέσα σέ μιὰ θρησκευτικὴ ὑπερούσια κατάνυξη.

"Ἔτσι ὑστερότερα, ἀφοῦ σιγὰ σιγὰ ἀναπτύχθηκε τὸ Ἰνδικὸ δράμα, ἴσως μὲ πρότυπο τὸ ἑλληνικὸ θέατρο, φερμένο στὴ Βακτριανὴ ἀπὸ τὸ Μεγαλέξαντρο, χρησιμοποιεῖ τούς παλιούς θρόλους. Καί ἡ Ἀσάρα, ἡ οὐράνια αὐτὴ νύμφη, ἐξακολουθεῖ νὰ παίζει ξεχωριστὸ ρόλο.

Στό "Ἡ νύμφη καὶ ὁ ἥρωας" τοῦ Καλιντάσα ἡ εὐθράση εἶναι μιὰ Ἀσάρα ἐνσαρκωμένη στὴ γῆ. Στὴ "Σακουντάλα" τοῦ Ἰδίου ποιητῆ ἡ ἡρώιδα εἶναι κόρη Ἀσάρας. Στὴν "Ἀκολουθία τοῦ Ράμα" τοῦ Μπαβαμποῦτι, ἡ Σίτα, ἀφοῦ ἄδικα κατηγορεῖται ἀπὸ τὸ Ράμα γιὰ συζυγικὴ ἀπιστία, καταλυεῖται στὴ δοκιμασία τῆς φωτιᾶς καί μεταμορφώνεται. Καί σέ ἀποθέωση τὴν ὑποδέχονται ἡ Θεά τοῦ Γάγγη καί ἡ Θεά τῆς Γῆς.

"Ἔτσι ξεπετιέται τὸ θέατρο στὴν ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ μὲ κάποιο θρησκευτικὸ δράμα, πού ξετυλίγεται σέ κάποια περιοχὴ ἀνάμεσα στὴ γῆ καί στὸν οὐρανὸ σάν παραδεισένιο ἄσπλο εἰδύλλιο πού ξεδιπλώνεται πέρα ἀπὸ τά βίαια πάθη ὅπου ξεφωνίζουν τὸ μίσος καὶ ὁ ἀφηνιασμένος ἔρωτας, ὅπου βασιλεύουνε μὲ κυρίαρχη ἀγριότητα ἡ ἡδονὴ καί ὁ θάνατος.

Ἀναπνέεις τίς αὔρες τῶν Ἰμαλαῶν πού γλιστρᾶν στίς τροπικὲς δεντροκορφές, ἀλλὰ δὲν ἀκούγεται οὔτε τῶν θεριῶν τὸ μουγκρητό οὔτε τὸ περιπαιχτικὸ λέλημα τῶν πουλιῶν.

Γιὰ νὰ πειστεῖ κανεὶς πόσο μεγάλο ρόλο παίζει ἡ ἱερὴ χορευτρία στῆς Ἰνδίας τὴ θρησκεία καί τὴν ποίηση, φτάνει νὰ περιδιαβάσει τούς ναοὺς τοῦ Ἀνκόρ-Τόμ καί τοῦ Ἀνκόρ-Βάτ στό Καμπότζ, ὅπου ὁ πλατύς ὁ Μεκόνγκ μὲ τὸ ἀπέραντο ξεχείλισμα τοῦ νεροῦ του πλουτίζει τ'ἀδιαπέραστα παρθένα δάση. Ἐκεῖ, μπροστά σ'ἐκεῖνες τίς θεόρατες παγόδες τίς πνιγμένες μέσα σέ ὀργιαστικὴ βλάστηση, ὀλόκληρη ἡ Ραμαγιάνα φαντάζει ἀνάγλυφα σκαλισμένη στά γιγάντια τεῖχη. Ἐκεῖ τ'ἀριθμητὰ στίφη τοῦ Ράμα βάλθηκαν νὰ καταλάβουν τὴν Κεϋλάνη. Ἄρμα πίσω ἀπὸ ἄρμα, καβαλλάρηδες πίσω ἀπὸ καβαλλάρηδες, ὅλο αὐτὸ τὸ πλῆθος, ὅπου οἱ μαῖμοῦδες ἀγωνίζονται δίπλα στοὺς ἀνθρώπους, ξεχύνεται σέ φοβερὴ ἐφόρμηση. Μὰ νά, πάνω ἀπ'αὐτὴ τὴ φοριχτὴ σύγκρουση ἐμφανίζονται οἱ μανταφόρες τοῦ Ἰνδρα, οἱ Ἀσάρα. Κρέμονται σὰ στεφάνια γύρω ἀπ'τὴ ζωοφόρο καί πέφτουνε μιὰ μιὰ πλαγιαστά, βυθίζονται στὸν ἐγώνω. Μὲ τίς καμπανόμορφες φορεσιές τους μοιάζουν οὐράνιες πεταλοῦδες νὰ φτερουγίζουν πάνω ἀπ'τὸ ἀνθρώπινο πανδαιμόνιο. Για-

νάλαφρες σά λιμπελοῦλες ζωντανεύουν ἀκόμα καί σήμερα μπροστά
στά θαμπωμένα μάτια μας τόν ὑπερφυσικό καί ἐμπνευστικό ρόλο τῆς
ιερῆς χορεύτριας στήν Ἰνδική τέχνη καί στό Ἰνδικό δράμα.

Νά φανταστεῖ κανεῖς στά περίχωρα μιᾶς ἀρχαίας πρωτεύουσας
τῆ μεγάλη παγόδα μέ τήν πυραμιδόσχημη σκεπή της καί τίς ἱερές
λιμνοῦλες γύρω. Νύχτωσε. Ἡ κάφα τῆς μέρας ἔφυγε, ἡ ἀπολαυστική
δροσιά τῆς νύχτας τυλίγει τήν ἀτμόσφαιρα. Λαμπυρίζουν τ' ἄστρα
στό βαθύ στερέωμα πυκνά πυκνά, τόσο πού θαρρεῖς κ' εἶναι παспа -
λισμένο μέ ροκανίδια ἀπό ξύλο τοῦ σαντάλ. Σ' αὐτό τό σκηνικό κά-
νει τήν κυρίαρχη τῶν ἐμφάνισή του ἡ φεγγάρι. Μοιάζει σάν κύ-
κνος νά κολυμπᾷ σέ λίμνη. Δαυλοί φωτίζουν τήν αὐλή. Νά καί ὁ βα-
σιλιάς σέ μιᾶ ἐξέδρα μέ τήν ἀκολουθία του. Γύρω του πυκνές ὄλες
οἱ τάξεις τοῦ λαοῦ του, ἀκόμα καί οἱ παρίες, καί μέσ' ἀπ' τήν ἀ-
πλωμένη σιωπή ἢ φωνή τοῦ ραψωδοῦ, ὄρθιου μορστά στό ναό νά ζων-
τανεῦει τά παλιά τά χρόνια καί τόν ἡρωικό τόν κόσμο. Καί τώρα
ἀπό τή λαμπροφωτισμένη πύλη τῆς παγόδας ξεπροβάλλει ἡ πομπή πού
σχηματίζουν οἱ ἱερατικές χορεύτριες. Ἔχουνε κουδουνάκια σά
στραγάλια, κἀσκες καί τιάρες στό κεφάλι. Τά λυγερά τους τά κορ-
μιά εἶναι τυλιγμένα σέ μεταξένεια λ α ν γ κ ο υ τ ῖ , οἱ ὄμοι
τους στολισμένοι μέ μικρές μικρές φτεροῦγες καί μέ φλόγες χρυ-
σαφένιες.

Ἡ ὑπέροχη κορυφαία φορᾷ τή βασιλική ταινία, τό διάδημα,
καί πανοπλία ἀστραφτερή ἀπ' τά πετράδια. Τά ἔγχορδα ἀντηχοῦν, τά
μπαμπού κρατᾷνε τό ρυθμό καί οἱ ἱερές χορεύτριες ἀρχίζουν νά
χορεύουν. Ἐνώνονται σέ γιρλάντες ἢ σκορπίζονται μπροστά στήν
παγόδα σά μαργαριτάρια ἀπό γιορντάνι. Ἐπειτα συγχρονίζοντας τά
βήματά τους μέ τή μουσική καί ἐρμηνεύοντας τό τραγούδι τοῦ ρα-
ψωδοῦ προσκυνοῦν σέ ἔνδειξη λατρείας τήν ὑπέροχη κορυφαία, πού
ἀντιπροσωπεύει τό Ράμα ἢ τή Σίτα ἢ τό θεό Κρισνά. Ἐπειτα συμ-
μαζεῦονται σέ ἐκφραστικές ομάδες, λυγερές σάν κοτράνια μέ τά
ρευστά τους χέρια καί τά αἰσθαντικά τους δάχτυλα.

Τότες οἱ φωτεινές ντεβαντάσι μέ τά κεκριμπαρένια καί ὀπάλι-
να πρόσωπα, μέ τά ὀρθάνοιχτα μάτια, ἔχουν πραγματικά γίνεῖ οἱ
μαντατοφόρες τῶν Ντέβα, οἱ Ἰδιες οἱ Ἀπάρα. Γιατί μοιάζουν νά
φέρνουν στούς ἀνθρώπους τίς φυχές τῶν ἡρώων μέσα στίς τρυφερές
παρθενικιές τους ἀγκαλιές, νά τίς ἐνσαρκώνουν σά τρεμάμενα κορ-
μιά τους σάν σέ ἀγνοῦς καί εὐωδιαστούς κάλυκες. -

Ἐντουάρ Συρέ (Edouard Schuré). Ἀπό τό "Ἡ γέννηση τῆς
τραγωδίας".

Μετάφραση Χρυσῆς Ι. Καφαλοπούλου

ΜΥΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ IV ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

Ένα από τὰ ἀγαπητότερα θέματα στους τεχνίτες τῆς χριστιανικῆς τέχνης ἦταν τὸ τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἀπεικόνισις τῆς Γεννήσεως καὶ τὰ διάφορα ἐπεισόδια πού συνδέονται μὲ αὐτὴν ὑπῆρξαν εἰκονογραφικὸ θέμα προσφιλέσ στὴν τέχνη καὶ τοὺς καλλιτέχνες ὅλων τῶν αἰώνων πού μὲ τὰ ποιητικώτερα μέσα ἐπροσπάθησαν νὰ προσδώσουν στό προαιώνιο μυστήριον τῆ ζωῆ καὶ τῆ δροσιά μιᾶς νεότητος πού ἀνανεοῦται διαρκῶς.

Στὴ μακρὰ διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἐξέλιξη τῆς ἀπεικόνισεως ἡ ψυχὴ τοῦ ζωγράφου, ψυχὴ χριστιανοῦ συνάμα καὶ καλλιτέχνου, ἐπόθητε ὅσες μπορούσε νέες ἀενάως ἐμπνεύσεις γιὰ νὰ παραστή τὴ ἀέναον καὶ νέο τὸ παλαιὸ μυστήριον. Γιατί καὶ τὸ θεῖον Βρέφος πού γεννήθη αἰώνια νέον ἦταν ἀλλὰ καὶ πρό αἰώνων ὑπῆρχε. Ἐγεννήθη Παῖδιον νέον ὁ πρό αἰώνων Θεός...

Ἡ ἐξεικόνισις τῆς Γεννήσεως ἐμφανίζεται στὴ χριστιανικὴ τέχνη ἀπὸ τὸν πρῶτον πενιχρὸ καὶ ἀπέριττον κύκλον τῆς χριστιανικῆς εἰκονογραφίας, πού ἀνεπτύχθη στὴν ὑπόγειον Ρώμην καὶ τίς γύρω ἀπ' αὐτὴν κατακόμβες καὶ ὅπου περιωρίσθη σέ συμβολικὰς παραστάσεις τῆς διδασκαλίας τοῦ δόγματος.

Εἰκονίζεται γιὰ πρώτη φορά ὅταν ἡ χριστιανικὴ τέχνη ἀρχίζει νὰ ἐξελισσεται ὀλίγον κατ' ὀλίγον στὴν ἱστορικὴ τῶν γεγονότων ἀναπαράσταση.

Τὴν πρώτην τοιχογραφία, συνάμα δὲ καὶ τὸν ἀρχικὸν τύπον τῆς ἀπεικόνισεως, εὐρίσκουμε τὸν 4^{ον} αἰῶνα, στό κρημνιστὸν τοῦ Ἀγίου Σεβαστιανοῦ. Ἡ παράσταση ἀνάγεται στὴν ἀπλούστερη μορφή της. Ἡ φάτις, τὸ νεογνόν, τὰ δύο ζῶα. Αὐτὰ εἶναι τὰ ἀρχικὰ εἰκονογραφικὰ στοιχεῖα τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, πού δὲ λείπουν φυσικά ἀπὸ καμμιά παράσταση τῆς χριστιανικῆς βυζαντινῆς τέχνης. Ἡ ἐξεικόνισις ἔπειτα ἀρχίζει νὰ ἐξελισσεται, ἡ χριστιανικὴ ψυχὴ ποθεῖ νὰ περιβάλλῃ τὸ Βρέφος μὲ κάθε ἐπεισόδιον πού μπορεῖ νὰ τὸ ἐξυψώσῃ. Ἐνωρὶς ἤδη, ἀπὸ τὸν 4^{ον} μάλιστα δὲ ἀπὸ τὸν 6^{ον} αἰῶνα, ἐρχονται οἱ ποιμένες νὰ προσκυνήσουν, ἔπειτα οἱ μάγοι πού κομίζουσι τὰ δῶρα στό νεογνόν, πού τὸ κρατεῖ στὰ γόνατα της ἡ Θεοτόκος. Καὶ τέλος ὁ ἀστὴρ λάμπει καὶ ὀδηγεῖ τοὺς Μάγους πρὸς τὸ Ἰσραὴλ. "Ἄγγελοι μετὰ ποιμένων δοξολογοῦσι, μάγοι δὲ μετὰ ἀστέρος ὁδοιποροῦσι...". Ἔτσι ἀπὸ τὸ ἀπλούστατον σύμβολον τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ -τῆ φάτις- ἡ χριστιανικὴ τέχνη ἀνελισσεται βαθμηδόν σέ πραγματικὴ καὶ ἱστορικὴ ἐξεικόνισις τοῦ καινοφανοῦς μυστηρίου καὶ τῶν ἐπεισοδίων πού μεγαλύνουσι αὐτό.

Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ 7^{ου} ἰδίως κατὰ πρῶτον αἰῶνα, ἐν συνεχείᾳ δὲ ἀπὸ τοῦ 8^{ου}, μπορεῖ ἡ ἱστορία τῆς τέχνης νὰ παρακολουθῆσθῃ τὴν ἐξέλιξιν

τῆς ἀπεικονίσεως τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ στή βυζαντινὴ εἰκονογραφία. Ἦδη ἀπὸ τοῦ 5' αἰῶνος εὐρίσκομεν στὴν παράσταση τῆς Γεννήσεως τοὺς μάγους ὀδηγουμένους ἀπὸ τὸν ἄγγελο. Τὸν ἴδιο αἰῶνα εὐρίσκομεν τοὺς ποιμένες γὰ ξεκινοῦν πρὸς τὸ σπήλαιον, προηγούμενου ἀστέρος ἢ νὰ προσβλέπουν ἐκστατικοί πρὸς τὸν οὐρανόν, δόξασαν κατεβαίνει ὁ ἄγγελος ὁ "ἀποβουκολήσας αὐτοὺς τῶν θερμμάτων!"

Νέα στοιχεῖα εἰκονογραφικὰ συγκεντρώνονται ὀλοένα γύρω ἀπὸ τὸν πυρῆνα αὐτὸν τοῦ 5' αἰῶνος. Τὸ μυστήριον τελεῖται σέ ὄρος ἢ βράχο καὶ μέσα σέ σπηλαίον, ὅπου τὰ ζῶα, ἡ Φάνη, τὸ Βρέφος. Ἀργότερα, τὸν 6' αἰῶνα, δύο ἄγγελοι, ὑποδετημένοι συμμετρικὰ ἀπὸ τὸ ἓνα καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, προσκυνοῦνε τὸ Βρέφος καὶ τὸν ἀστέρα. Ἄλλος νεωτερισμός, πού εἶχε μεγάλη ἐπιτυχία στή βυζαντινὴ τέχνη, εἶναι οἱ θεραπεινίδες πού λούζουν τὸ νεογνόν ἢ μιὰ ἀπ' αὐτὲς πλένει τὸ νεογέννητο σέ λεκάνη καὶ ἡ ἄλλη τῆς χύνει μέ ἄμφορέα νερό. Ἡ Θεοτόκος ἐπάνω στὴν κλίνη καὶ παραπλεύρως στή φάτην καὶ ὁ Ἰωσήφ, πού κάθεται στὴν ἄκρη τῆς σκηνῆς, συμπληροῦν τὴν εἰκόνα, πού εὐρίσκεται ἤδη τὸν 6' αἰῶνα τελείως διαμορφωμένη. Ἄλλο ἀπὸ ποῦ ἐνεπνεύσθη ἡ φαντασία τοῦ καλλιτέχνη γιὰ νὰ συναπαρτίσῃ τὴν παράσταση αὐτή; Ποῦ εἶρε τὰ διάφορα στοιχεῖα, πού συγκεντρούμενα ὀλίγο κατ' ὀλίγο συναπετέλεσαν τὴν εἰκόνα τῆς κυρίας πλέον μορφῆς τοῦ μεγάλου μυστηρίου, πού τὴ θαυμάζομε σέ χειρόγραφα καὶ σέ τοίχους, στό παρεκκλήσιον τοῦ Παλέριου, στό Μηνολόγιον τοῦ Βασιλείου, στό Καχριέ Τζαμί τῆς Κωνσταντινουπόλεως, στὴν Παντάνασσα τοῦ Μιστρά: Τὰ στοιχεῖα παρέσχε ἡ ἀπλὴ ἀφήγησις τῶν Εὐαγγελιστῶν κατ' ἀρχάς, τοῦ Ματθαίου καὶ τοῦ Λουκά. Ἰδίως ὅμως οἱ θρύλοι κ' οἱ παραδόσεις γύρω ἀπὸ τὴν Γέννησι τοῦ Χριστοῦ πού διηγήθησαν τὴν ἀφήγησίν τους τὰ ἀπόκρυφα εὐαγγέλια.

Ἄλλὰ καὶ στὴν ἀρχαία τέχνη εὐρίσκει ὁ χριστιανὸς καλλιτέχνης πλεῖστα ὄσα πρότυπα. Ἀπὸ αὐτὴ προέρχεται τὸ εἰκονογραφικὸ θέμα τοῦ λουτροῦ. Ἀγαπητὴ ἦταν ἐπίσης ἡ παράσταση βουκολικῶν σκηνῶν σέ ἀρχαῖα ἀνάγλυφα, ὅπου ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς ἡ ἀπεικόνισις τῶν ποιμένων τῆς Γεννήσεως. Ἄλλὰ καὶ τῆς κυρίας παραστάσεως εὐρίσκει πρότυπα ὁ χριστιανὸς καλλιτέχνης στὰ ἀνάγλυφα πού παριστάνουν τὴν γέννησι θεῶν ἢ ἡρώων κ' οἱ ἄγγελοι πού ὀδηγοῦσαν τοὺς μάγους ὑπεθυμίζουσι τὴν φτερωτὴν Νίκην τῆς ἀρχαιότητος. Ἡ μελέτη μιᾶς παραστάσεως τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, σ' ἔναντι ἀπὸ τοὺς σπουδαίους σταθμούς τῆς βυζαντινῆς τέχνης, θά μᾶς δεῖξῃ πῶς συνεχώνησεν ἡ χριστιανικὴ ψυχὴ τοῦ καλλιτέχνου τὰ διάφορα αὐτὰ στοιχεῖα, ὥστε ν' ἀποτελέσῃ ἀφ' ἑνὸς καλλιτέχνημα ἀληθές, κ' ἀφ' ἑτέρου σύμβολο γραφικὸ τῆς πίστεως καὶ τοῦ δόγματος. Θὰ ἐχρειάζετο χῶρος πολὺς, εἴαν ἠθέλαμεν ἐπιμείνειν εἰς τὴν λεπτομερῆ περιγραφὴν μιᾶς τοιαύτης παραστάσεως. Ἀρκεῖ νὰ σημειωθῇ ὅτι οἱ βυζαντινοὶ ζωγράφοι εἶχαν φθάσει σέ ἀπροσπέλαστο ὕψος καλλιτεχνικῆς ἀποδόσεως καὶ ἰδιοτύπου κάπως ἀναπαραστάσεως τῆς ὅλης σκηνῆς τῆς Γεννήσεως. Καὶ ἀπὸ τὸν ἄλλο σταθμὸν τῆς βυζαντινῆς τέχνης ἂν ἔλθωμε στοὺς

πρώτους ζωγράφους τῆς Ἱταλικῆς Ἀναγεννήσεως, τόν Cimabue τόν Duccio, τόν Giotto, τόν Fra Angelico καί τούς ἄλλους πού ζωγράρισαν τή Γέννηση τοῦ Χριστοῦ, παρὰ τήν ἀπέραντη ποικιλία τῶν ἐπεισοδιακῶν διακοσμήσεων θά εὕρουμε πάλι μιᾶ ἀπήχηση τῆς παραστάσεως, ὅπως τήν συνέλαβαν καί τή διέγραψαν σέ χειρόγραφα καί σέ τοίχους νῶν οἱ ζωγράφοι τοῦ Ἑλληνικοῦ Μεσαιῶνος, (ἀποσπάσματα).

Τάκης Μπαρλᾶς

ΓΙΟΓΚΑ

ΤΟ ΙΔΑΝΙΚΟ ΜΙΑΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

συνέχεια ἀπό τό προηγούμενο Δελτίο

Νά ἰσορροπήσεις ἄρμονικά ὅλες αὐτές τίς τέσσερις κατευθύνσεις, νά τό θρησκευτικό μου ἰδανικό. Γιαί σ' αὐτή τή θρησκεία φτάνει κανεῖς μέ ὅ,τι ἐμεῖς στίς Ἰνδίες ὀνομάζομε Γιόγκα=Ἐνωση.

Γιά τόν ἄνθρωπο τῆς ἐνέργειας, εἶναι ἔνωση μεταξύ τοῦ ἀνθρώπου κι ὀλόκληρης τῆς ἀνθρωπότητος. Γιά τόν μυστικοπάθο, μεταξύ τοῦ κατωτέρου καί τοῦ ἀνωτέρου ἐγώ του. Γιά τόν ἐραστή, μεταξύ του καί τοῦ Θεοῦ τῆς Ἀγάπης. Καί γιά τόν φιλόσοφο, ἔνωση ὅλων τῶν ὑπάρξεων.

Αὐτό σημαίνει ἡ Γιόγκα. Εἶναι ἕνας σανσκριτικός ὄρος κι αὐτές οἱ τέσσερις ὑποδιαιρέσεις τῆς Γιόγκα ἔχουν στά σανσκριτικά διαφορετικά ὀνόματα.

Ὁ ἄνθρωπος πού ἀναζητᾷ αἰτοῦ τοῦ εἶδους τήν ἐνότητα ὀνομάζεται Γιόγκιν. Ὁ ἀθλητής τῆς ἐνέργειας λέγεται Κάρμα-Γιόγκιν. Ἐκεῖνος πού ἀναζητᾷ τήν ἐνότητα μέ τήν ἀγάπη λέγεται Μπακτή-Γιόγκιν. Ἐκεῖνος πού τήν ἀναζητᾷ μέ τόν μυστικισμό λέγεται Ράγια-Γιόγκιν κ' ἐκεῖνος πού μέ τή φιλοσοφία Νιάνα-Γιόγκιν. Ἐτσι ἡ λέξη τούτη: "Γιόγκιν" τοὺς περικλείει ὅλους.

Τώρα ἐπιτρέφετέ μου νά σᾶς μιλήσω πρῶτα πρῶτα γιά τή Ράγια-Γιόγκα. Τί εἶναι αὐτή ἡ Ράγια-Γιόγκα, αὐτή ἡ πειθαρχία τοῦ νοῦ;

Στόν τόπο σας ὅταν ἀκούσετε τή λέξη Γιόγκα ἀναπηδοῦν στό νοῦ σας ἕνα σωρό φαντασμαγορίες. Γι' αὐτό πρέπει νά σᾶς πῶ πῶς ἡ Γιόγκα δέν ἔχει καμμιά σχέση μ' αὐτά τά πράματα. Καμμιά ἀπό αὐτές τίς Γιόγκα δέν παραιτεῖται ἀπό τό λογικό, καμμιά δέ σᾶς ζητάει ν' ἀφήσετε νά σᾶς δέσουν τά μάτια ἢ νά παραδώσετε τό λογικό σας στά χέρια ὀποιουδήποτε ἱερέα. Καμμιά δέ σᾶς ζητάει νά ὑποταχεῖτε σέ κανένα ὑπεράνθρωπο ἀπεσταλμένο.

Καθεμιᾶ τους ἀπεναντίας, σᾶς προτρέπει νά πιαστεῖτε ἀπό τό λογικό σας, νά μὴν τό ἀφήσετε ποτέ.

Σέ ὅλα τά ὄντα βρίζομε τρία γνωστὰ ὄργανα. Τό πρῶτο εἶ-

ναι τό ένστικτο, πού εΐναι πολύ άνεπτυγμένο στά ζῶα. Αυτό εΐναι τό κατώτερο γνωστικό ὄργανο.

Ποιό εΐναι τό δεύτερο γνωστικό ὄργανο; Ἡ λογική. Ἡ λογική εΐναι ἐξαιρετικά άνεπτυγμένη στόν άνθρωπο. Τό ένστικτό του ὅμως εΐναι αρκετά άτροφημένο. Ἡ περιοχή ὅπου έντός της ενεργοῦν τά ζῶα εΐναι πολύ περιορισμένη καί μέσ'στά σύνορα αὐτά ἐργάζεται τό ένστικτο.

Όταν φτάσoμε στους ανθρώπους βλέπομε πώς τή μεγαλύτερη θέση τήν παίρνει τό λογικό. Ἡ σφαίρα τῆς ενεργείας επίσης πλαταίνει ἐδῶ. Όμως καί τό λογικό άκόμα εΐναι άνεπαρκές. Τό λογικό μπορεΐ νά προχωρήσει λίγο κ' έπειτα σταματάει, δέν μπορεΐ νά πάει πιό πέρα. Κι άν προσπαθήσετε νά τό σπρώξετε, τό άποτέλεσμα θά εΐναι άνυπόφορη σύγχυση, τό ίδιο τ τό λογικό θά καταντήσει παρά-λογο. Ἡ λογική θά γίνει φαῦλος κύβος.

Άς πάρoμε γιά παράδειγμα τή βάρη των αΐσθητῶν άντιλήψεων, τήν ενεργεία καί τήν ὕλη.

Τί εΐναι ἡ ὕλη; Αυτό πού κινητοποιεΐται από τήν ενεργεία. Κ' ἡ ενεργεία; Αυτό πού ενεργεΐ πάνω στην ὕλη. Βλέπετε τήν πολυπλοκότητα αὐτοῦ πού οἱ φιλόσοφοι τῆς λογικῆς ὀνομάζουν ἐξάρτηση; Μιά ιδέα ἐξαρτᾶται από μιάν ἄλλη κ' ἐκείνη πάλι ἐξαρτᾶται από αὐτήν. Ὑψηλός φράχτης ὀρθώνεται μπρός στό λογικό, πού ἡ λογική δέν μπορεΐ νά τόν διαβεΐ. Κι ὅμως διαρκῶς λαχταρίζει νά προχωρήσει πιό πέρα, στή σφαίρα τοῦ Ἄπειρου.

Αὐτός ὁ κόσμος, αὐτό τό σύμπαν πού νοιώθoμε μέ τίς αΐσθήσεις μας ἡ πού συλλογιούμαστε μέ τό μυαλό μας δέν εΐναι παρά ἕνα ἄτομο πού τινάχτηκε πάνω από τό κατώφλι τῆς συνείδησης. Καί μέσα σ' αὐτά τά στενά σύνορα, πού τά ὀρίζει τό δίχτυ τῆς συνείδησης, κι ὄχι πιό πέρα, ἐργάζεται τό λογικό μας.

Γι' αὐτό πρέπει νά ὑπάρχει κάποιο ἄλλο ὄργανο πού θά μᾶς ὀδηγήσει πιό πέρα κι αὐτό τό ὄργανο ὀνομάζεται ἔμπνευση. Ἐτσι ένστικτο, λογικό κ' ἔμπνευση εΐναι τά τρία γνωστικά ὄργανα. Τό ένστικτο άνήκει στά ζῶα, τό λογικό στόν άνθρωπο κ' ἡ ἔμπνευση στους θεανθρώπους. Μά σέ ὅλους τούς ανθρώπους ὑπάρχουν λίγο ἡ πολύ καλλιεργημένα τά σπέρματα κι από τά τρία αὐτά γνωστικά ὄργανα. Γιά νά μπορέσουν νά ξετυλιχτοῦν αὐτά τά ὄργανα πρέπει νά προῦπάρχουν τά σπέρματα.

Κι αὐτό άκόμα πρέπει νά θυμόμαστε: τό ἕνα ὄργανο εΐναι ἡ συν-χεια τοῦ ἄλλου κ' ἐπομένως δέν αντιφάσκουν μεταξύ τους. Τό λογικό ξετυλίγεται σέ ἔμπνευση κ' ἐπομένως ἡ ἔμπνευση δέν αντιτίθε-ται στό λογικό, παρά τό συμπληρώνει.

Ό,τι δέν μπορεΐ νά φτάσει τό λογικό μᾶς γίνεται φανερό μέ τήν ἔμπνευση κι αὐτή δέν αντιφάσκει πρὸς τό λογικό.

Ό γέρος δέν εΐναι ἡ αντίφαση τοῦ παιδιοῦ, παρά συμπληρώνει τό παιδί.

Πρέπει πάντα νά ἔχετε στό νοῦ σας πώς ὁ μεγάλος κίντυνος εΐ-

ναι νά πάρετε τό κατώτερο ὄργανο γιά τό ἀνώτερο. Πολλές φορές μᾶς παρουσιάζουν τό ἐνστικτο γιά ἔμπνευση κι ἀρχίζουν οἱ φεύτικες φωνές γιά τό δῶρο τῆς προφητείας. Ἐνας τρελλός ἢ μισοπάλαβος νομίζει πῶς ἡ σύγχυση πού βασιλεύει στό μυαλό του εἶναι ἔμπνευση καί θέλει οἱ ἄνθρωποι νά τόν ἀκολουθήσουν. Οἱ πιό ἄλληλοσυγκρουόμενες παλαβομάρες πού κηρύχτηκαν ποτέ στόν κόσμο εἶναι ἀπλούστατα τό ἐνστικτώδες παραλήρημα θολωμένων τρελλῶν μυαλῶν πού προσπαθεῖ νά περάσει γιά γλώσσα τῆς ἔμπνευσης.

Πρῶτο γνῶρισμα τῆς σωστῆς διδασκαλίας εἶναι τοῦτο: Δέν ἀντιτίθεται στό λογικό. Καί μορεῖτε νά δεῖτε πῶς αὐτή εἶναι ἡ βᾶση ὄλων αὐτῶν τῶν Γιόγκα.

"Ἄς πάρομε τή Ράγια-Γιόγκα, τήν ψυχολογική Γιόγκα, τόν ψυχολογικό δρόμο γιά τήν ἔνωση. Εἶναι μεγάλο τό θέμα καί δέν μπορῶ σήμερα νά σᾶς μιλήσω παρά γιά τήν κεντρική ἰδέα αὐτῆς τῆς Γιόγκα. Δέν ἔχομε παρά ἓνα μονάχα τρόπο ν' ἀποκτήσομε τή γνώση. Ἀπό τόν κατώτερον ἄνθρωπο ἕως τόν ὑψηλότερο Γιόγκιν, ὅλοι εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά μεταχειριστοῦμε τήν ἴδια μέθοδο. Κι αὐτή ἡ μέθοδος εἶναι αὐτό πού ὀνομάζομε σ υ γ κ έ ν τ ρ ω σ η.

Ὁ χημικός πού ἐργάζεται στό ἐργαστήρι του συγκεντρώνει ὄλες τίς δυνάμεις τοῦ μυαλοῦ του, τίς ρίχνει σέ μιάν ἐστία καί τίς ξεποστέλνει στά στοιχεῖα. Ὑποβάλλει τά στοιχεῖα σέ ἀνάλυση καί ἔτσι ἀποκτᾷ τίς γνώσεις του. Ὁ ἀστρονόμος ἐπίσης συγκεντρώνει τίς δυνάμεις τοῦ νοῦ καί τίς ρίχνει σέ μιάν ἐστία καί τίς ξεποστέλνει σ' ἀντικείμενα μέ τό τηλεσκοπίο του. Τ' ἄστρα καί τά ἡλιακά συστήματα ξετυλίγονται μπρός στά μάτια τσου καί τοῦ ἀποκαλύπτουν τά μυστικά τους.

"Ἐτσι γίνεται σέ κάθε περίπτωση. Ὁ καθηγητής στήν ἔδρα, ὁ μαθητής μέ τό βιβλίο του, κάθε ἄνθρωπος πού προσπαθεῖ νά μάθει.

Μέ ἀκοῦτε κι ἂν τά λόγια μου σᾶς ἐνδιαφέρουν, τό μυαλό σας θά συγκεντρωθεῖ ἀπάνω τους. Καί τότε ἂν ὑποθέσομε πῶς χτυπήσει ἓνα ρολοῖ δέ θά τό ἀκούσετε. Κι ὅσο περισσότερο εἴστε ἱκανοί νά συγκεντρωθεῖτε, τόσο καλύτερα θά μέ καταλάβετε, κι ὅσο περισσότερο συγκεντρώνω τήν ἀγάπη μου καί τή δύναμη μου, τόσο καλύτερα θά μπορέσω νά ἐκφράσω ὅ,τι θέλω νά σᾶς κάνω νά καταλάβετε. Ὅσο μεγαλύτερη εἶναι αὐτή ἡ δύναμη τῆς συγκέντρωσης τόσο περισσότερες γνώσεις ἀποκτᾷτε, γιατί αὐτή εἶναι ἡ μοναδική μέθοδος ν' ἀποκτήσει κανεῖς γνώσεις.

Ἀκόμα κι ὁ τελευταῖος λουστράκος ἂν συγκεντρωθεῖ περισσότερο, θά γυαλίσει καλύτερα τά παπούτσια. Ὁ μάγειρας μέ συγκέντρωση θά μαγειρέψει ἓνα ἔξοχο φαί. Ὅσο μεγαλύτερη εἶναι ἡ δύναμη πού συγκεντρώνεται, τόσο καλύτερα κερδίζεις λεφτά ἢ ὕμνεῖς τόν θεό ἢ κάνεις ὅ,τιδήποτε ἄλλο. Αὐτή εἶναι ἡ μοναδική φωνή, ὁ μοναδικός χτύπος πού ἀνοίγει ὄλες τίς θύρες τῆς πλάσης κι ἀφήνει νά ξεχυθοῦν ποταμοί φῶς. Αὐτή ἡ δύναμη νά συγκεντρώνεται εἶναι τό μοναδικό κλειδί πού ἀνοίγει τούς θησαυρούς τῆς γνώσης.

Τό σύστημα τῆς Ράγια-Γιόγκα ἀσπυλεῖται σχεδόν μόνο μέ αὐτό. Στή σημερινή κατάσταση πού βρίσκεται τό σῶμα μας εἴμαστε τόσο ἀφηρημένοι πού τό πνέμα μας σκορπιέται σέ χίλια πράματα. Μόλις προσπαθῆσω νά καθησυχάσω τίς σκέψεις μου καί νά καθησυχάσω τό νοῦ μου σ' ἓνα ὁποιοδήποτε θέμα γνωσιολογικό, χιλιάδες ἀνεπιθύμητες ὀρμές, πού δέν ἤθελα νά τίς παραδεχτῶ, χιλιάδες σκέψεις ἐρχονται καί μέ ἀπασχολοῦν. Γῶς νά τίς σταματήσω, πῶς θά βάλω σέ τάξη τό νοῦ, αὐτό θά τό μάθομε μέ τή μελέτη τῆς Ράγια-Γιόγκα.
(Συνεχίζεται.)

Σβάμι Βιβεκανάντα. Μετάφραση Ἑλένης Σαμίου

ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΗΣ ΘΑΝΑΤΙΚΗΣ ΠΟΙΝΗΣ

Ἐμπνευσμένοι ἀπό τίς ιδέες τοῦ μεγάλου Ἰταλοῦ ἐγκληματολόγου Τσέζαρε Μπεκκάρια (Cesare Beccaria, 1738-1794), τοῦ νικητῆ τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου, δυό ὀνομαστοί συγγραφεῖς τοῦ 10' αἰῶνα ὁ Ἰταλός Νικκολό Τομμαζέο μέ τό "Ἐχτέλεση Ἰταλοῦ στήν Ἑρέκτρα" καί ὁ γάλλος Βικτόρ Οὐγκό μέ τό "Ἡ στερνή μέρα τοῦ κατάδικου", κάνανε τόν κόσμο δυνατά νά αἰσθανθεῖ πόσο τόν ντροπιάζει ἡ θανατική ποινή, αὐτό τό ἀπαίσιο ἀπομεινάρι ἀπό βάρβαρες ἐποχές.

ΠΕΛΕΓΓΑΝ

Α' Ἡ ΠΟΙΝΗ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

Βεβαιώνουνε μερικοί πῶς ἡ κατάργηση τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου ταιριάζει μόνο σέ κοινωνίες πολύ πολιτισμένες. Αὐτό πάει νά πεῖ πῶς ἡ ποινή τοῦ θανάτου εἶναι δεῖγμα κατώτερου πολιτισμοῦ. Μά ἐπειδή τά δεῖγματα καί τ' ἀποτελέσματα γίνονται ἐπειτα παραδείγματα καί αἰτίες, πρέπει νά βγάλουμε τό συμπέρασμα ὅτι αὐτό τό δεῖγμα βαρβαρότητας θά τή συνεχίσει τή βαρβαρότητα ἀσταμάτητα. Ὅμοιο σόφισμα μεταχειρίζονται ὅλοι ὅσοι ἐμποδίζουνε τοὺς ἄνθρώπους καί τοὺς λαούς λέφτερα ν' ἀσκήσουνε τά δικαιώματά τους καί λένε: Ὅταν μάθετε νά μὴν κάνετε κατάχρηση, θά μπορέσετε νά κάνετε χρήση. Ὅμως ἂν δέν ἀρχίσουν οἱ ἄνθρωποι νά κάνουνε χρήση, πῶς θ' ἀποδείξουνε πῶς εἶναι ἱκανοί νά κάνουνε χρήση καλῆ;

Ἡ κρεμάλα μέ τόν ἑαυτό της ἀποδείχνει τόν ἑαυτό της. Ἐπάρχει ἐπειδή πρέπει νά ὑπάρχει. Καί πρέπει νά ὑπάρχει ἐπειδή ὑπάρχει. Ὅχι παιχνίδι μέ τίς λέξεις, παιχνίδι μέ τό σκοινί. Συλλογισμός μέ ἔλλειψη τῆς γενικῆς πρότασης καί μέ συμπέρασμα ἀνατριχιαστικό. Χοντροκοπιὰ διαλεχτικῆς, πού τροχίζει τό τσεκούρι. Ἀπόδειξη πῶς ἡ κρεμάλα δέν εἶναι ἰδέα, πῶς εἶναι παραλογισμός φριχτός.

"Μά εἶναι φῶς μέγα γιά σένα ὁ τάφος τοῦ πατέρα", τοῦ λέει ἡ

1. Σημ. σύντ. Γιά τόν πόλεμο τοῦ Μπεκκάρια ἐνάντια στή θανατική ποινή βλ. τεύχος 24(Φθινόπωρο 1964) σελ. 51-52 (στο ἀποσπασμα ἀπό

Ἰοκάστη τοῦ Οἰδίποδα στό Σοφοκλῆ¹. Μά τό μαῦρο τό φῶς ὅπου βγαίνει ἀπ'τό λάκκο τοῦ κατάδικου εἶναι στύλος καπνοῦ κι ὄχι φλόγας. Δέ φωτίζει τό δρόμο τῶν ζωντανῶν, πληγώνει τά μάτια καί θλίψη σκορπάει. Εἶναι σάν τίς φλογίτσες πού ξεπετιοῦνται πᾶ νεικροταφεῖα καί κεῖνον πού τίς βλέπει μέ τρομάρα καί τό βάνει στά πόδια τόν παίρνουν ξωπίσω, μά φεύγουνε μακριά ἀπ'αυτόν πού πάει καταπάνου τους. Αὐτή ἡ ποινή δημιουργεῖ κοινωνία ὅπου ἡ δύναμη διαφεντεύει τόν ἑαυτό της ἐναντία στή δύναμη. Ὅτι - μωρός δέν εἶναι πάντα ὁ πιό δυνατός, δέ μπορεῖ πάντα νά τό πιστέψει πώς εἶναι ὁ πιό δυνατός. Καί τότες ἀρματώνει καί τό μπράτσο, ἀρματώνει καί τό μυαλό. Καί τοῦτα τά δύο τά ὅπλα μερδεύονται κι ἀντίς τό ἕνα νά βοηθάει τ'ἄλλο, τό ἕνα ἀδυνατίζει τ'ἄλλο. Ἡ ποινή ἔχει νά προσέξει νά μήν εἶναι οὔτε ὑπερβολικά μεγάλη οὔτε ὑπερβολικά μικρή, ἔχει νά φοβηθεῖ μή δέν εἶν'ἀρετή ἢ μήν πάει καί περσέψει. Μήν τή μισήσουνε ἢ μήν τήν καταφρονέσουνε.

Εἶναι σωστό τό ρητό: "Ὅποιος δέν τιμωρεῖ τά ἐγκλήματα προκαλεῖ νέα ἐγκλήματα". Μά νά τιμωρήσεις τό ἐγκλημα δέν πάει νά πεῖ νά θάψεις τόν ἐγκληματία. Γιατί ἂν ἄλλο δέν κάνεις παρὰ νά τότε θάψεις, ἀπό τά κόκκαλά του θά φυτρώσουν ἐγκλήματα, θά βρυάξει ὁ κόσμος ἀπό δαῦτα. Σωστή εἶναι κ'ἡ παροιμία: "Ὅποιος λερώσει νά σαρώσει". Καί ἡ κοινωνία, πού κακά παραδείγματα ἔδωσε, πού ἔτοιμάσε τόν κατήφορο, πού δέ στάθηκε ἄξια νά συγκρατήσῃ τό πέσιμο ὅσο ἦταν ἀκόμα καιρός, οὔτε καί νά δώσει ἀπ'τὴν ἀρχή ἀρχή στόν πεσμένο τή δύναμη νά ξανασηκωθεῖ καί νά σταθεῖ στά πόδια του, δέν ἔχει τό δικαίωμα νά τότε σπρώξει μέ μίσος στό γκρεμό κι ἀφοῦ κάνει ἐτούτη τήν πράξη τή γεννημένη ἀπό τό μί - σος νά δεηθεῖ γιά τήν ψυχή του.

Ἡ αἰτιολογία τῆς θανατικῆς ποινῆς δέν εἶναι τελικά τίποτα ἄλλο ἀπό τό συλλογισμό τοῦ νόμου τῆς ἀνταπόδοσης. "Κατάκαυμα ἀντί κατακαύματος, τραῦμα ἀντί τραύματος"². Μά ὁ νόμος τῆς ἴσης ἀνταπόδοσης σκοπό ἔχει νά δώσει μιὰ συμβολική εἰκόνα τοῦ κακοῦ πού θά πάθουν ὅποιοι κάνουν τό κακό, εἰκόνα συνταιριασμένη μέ τή διάνοια ἀνεξέλιχτης κοινωνίας. Δέ θέλουμε ν'ἀρνηθοῦμε πώς ἡ ποινή αὐτή - ὅπως ὅλοι οἱ θεσμοί πού πολύν κα:ρό διατηρηθήκα - νε σέ πολλές καί διάφορες χῶρες καί ἐποχές - ἔχει αἰτία ἕνα γνήσιο ἐνστικτο, τό αἶσθημα τῆς ἰσότητος, πού ὀδηγεῖ στήν ἰδέα τῆς δικαιοσύνης. Καί γιά τή δικαιοσύνη τίτλος τιμῆς εἶναι ἡ ἰσονομία. Μά ἴσα ἴσα ἔ γινόμενος τῆς ἰσότητος λείπει ἀπό τήν ποινή

τὴν ομιλία τοῦ ἀδ. Τίμου Βρατσάνου τό δημοσιευμένο μέ τόν τί - τλο "Τί ἔχει γίνεϊ γιά τήν κατάργηση τῆς θανατικῆς ποινῆς".

1. Σημ. μετ. Βλ. Οἰδίποδα Τύραννο, στίχ. 987 μετάφρ. Δ. Σάργου.

2. Σημ. μετ. Κάψιμο, γιά κάψιμο, λαβωματιά γιά λαβωματιά. Βλ.

"Ἐξοδ. ΚΑ' 25 (συνέχεια τοῦ "Ὄφθαλμόν ἀντί ὀφθαλμοῦ, ὀδόντα ἀντί ὀδόντος").

τοῦ θανάτου. Γιατί θάπρεπε τό κεφάλι τοῦ ἔνοχου νά μὴν ἔχει οὔτε μεγαλύτερη οὔτε μικρότερη ἀξία ἀπό τό κεφάλι τοῦ σκοτωμένου, θάπρεπε ὁ πόνος πού αἰσθάνεται ὁ ἔνοχος ὅταν θανατώνεται νά μὴν εἶναι μήτε περισσότερο μήτε λιγότερο δυνατός ἀπό τόν πόνο πούδωσε ὅταν σκότωσε. "Ἄν εἶναι μεγαλύτερη ἢ ἀξία, ἂν εἶναι πιό δυνατός ὁ πόνος, εἶναι ἡ δικαιοσύνη ἄγρια καί σκληρή. "Ἄν εἶναι ἡ ἀξία μικρότερη ἢ ὁ πόνος λιγότερος, ἡ δικαιοσύνη εἶναι ἀνίκανη. "Ὅμως ἐτούτη ἡ ἰσότης δέ μπορεῖ ν' ἀποδειχτεῖ, δέ μπορεῖ νά ὑπάρχει. Μιά τράξη τόσο σοβαρή, τόσο χειροπιαστή, ἡ ἀφαίρεση ἀνθρώπινης ζωῆς, οὔτε καί σέ προεργασία ἰσότητας δέ στηρίζεται. Στηρίζεται σέ κάτι πού δέ μπορεῖ νά γίνει πιστευτό.

.....

Ἡ ἀνθρωποκτονία δέ σημαίνει πώς ὁ ἀνθρωποκτόνος πρέπει νά πεθάνει μέ τόν ἴδιο θάνατο, ὅπως δέ σημαίνει πώς πρέπει αὐτός νά γεννήσει ἄλλον ἀνθρώπο πού νά μπεῖ στή θέση τοῦ σκοτωμένου. Μά μπορεῖ νά γίνει ὁ φονιάς καλύτερος ἀνθρώπος καί νά κάνει στήν κοινωνία καλό μεγαλύτερο ἀπό κεῖνο πού θά μπορούσε νά κάνει ὁ σκοτωμένος ἂν ζοῦσε ἢ ὁ ἴδιος ὁ φονιάς ἂν δέν εἶχε κάνει τό φονικό. Διαφορετική ἀπό τό ἔγκλημα πρέπει νά εἶναι καί ἡ ἐπανόρθωση καί ἡ ποινή γιά νά εἶναι σωστή καί ἡ μιά καί ἡ ἄλλη. Αὐτό ἀποτελεῖ νέο ἐπιχείρημα κατά τῆς θανατικῆς ποινῆς, πού τίποτα δέν ἰσοζυγιάζει, τίποτα δέν ξαναφτιάχνει.

Ὅπως ἡ ἰατρική, λέει ὁ μέγας στοχαστής τοῦ Ἀκουῖνου, δέν πρέπει νά τυφλώσει τό μάτι γιά νά γιαιτρέψει τή φτέρνα, ἔτσι καί ἡ τιμωρία δέν πρέπει νά φέρει κακό μεγαλύτερο ἀπό κεῖνο πού πάει νά σταματήσει. Καί μάλιστα δέ θέλει ὁ Ἅγιος Θωμᾶς νά ἐμποδίσει μόνο τό κακό ἢ τιμωρία, θέλει καί νά μπορέσει ἡ τιμωρία νά παρακινήσει στό καλό.

Ἡ ποινή δέ διαστρέφει, δέν ἀποστρέφει. Μεταστρέφει. Αὐτός ὁ ὠραῖος, ὁ μεγάλοπρεπος λόγος κλείνει μιά ὁλόκληρη διδασκαλία μέσα σέ μιά εἰκόνα. Γιά ν' ἀλλάξει ἡ ἀνθρώπινη ψυχή καί νά γίνει καλύτερη φτάνει νά δεῖ τά πράγματα ἀπό ἄλλη πλευρά, ἀπό ἄλλη σκοπιά. Ἀπό τό πάθος νά ὑψθεῖ στήν ἰδέα, ἀπ'τό βορριά στροφή νά κάνει πρὸς τήν ἀνατολή. "Τό πρόσωπο σου γύρνα κατά κεῖ πούχεις τή ράχη γυρισμένη". Μά δέ φτάνει νά γυρίσεις. Πρέπει μέ τό πνευματικό τό μάτι ν' ἀντιληφτεῖς τό καλό καί μ'αὐτό νά ἐνωθεῖς. Αὐτό θά πεῖ "μεταστροφή".

Ὅλοι παραδέχονται πώς ἅμα περάσει ὁ κίντυνος εἶναι ἀπάνθρωπο νά σκοτώσεις αὐτόνε πούκανε τήν ἐπίθεση, ἅς εἴτανε κι ἄδικη. Εἶναι βέβαιο πώς ὁ ἀνθρώπος, ὅσο θυμός καί νά τότε πιάσει, ὅσο μεγάλη κι ἂν εἶναι ἡ λύπη του, ποτέ ἅμα τελειώσει τό πάλημα, δέ

1. Σημ. μετ. Καθολικός θεολόγος καί ἀριστοτελικός φιλόσοφος (1225-1274)

2. Ντάντε "Παράδεισος" (τραγούδι II στίχ. 96)

θά χυμήξει καταπάνου στόν αντίπαλό του μέ τήν ἴδια μανία πού θά τόν κυρίευε τήν ὥρα πού γινότανε τό πάλεμα. Τήν ὥρα πού ὁ αντίπαλός του τόν χτυποῦσε καί τόν μαχαίρωνε. "Ἔτσι κι ὁ δικαστής, ἔτσι κι ὁ εἰσαγγελέας, ὅσος κι ἂν εἶναι ὁ ζῆλος τους γιά τή δικαιοσύνη, ὅσος καί ἂν γεννήθηκε φόβος, ὅσος κι ἂν δημιουργήθηκε κίντυνος ἀπό τό κακούργημα πού πρέπει νά τιμωρηθεῖ, ἀνίσως κ'ἦταν ἀναγκασμένοι αὐτοί, μέ τό ἴδιο τους τό χέρι, νά μεταχειριστοῦνε τό ὄπλο γιά τήν ἐχτέλεση καταπῶς μεταχειρίζονται τήν πέννα τους ἢ τή γλώσσα τους, θά νιώθανε νά τρέμει τό χέρι τους, νά τρέμει ἢ ψυχή τους.

Ἡ τρέλα τοῦ κακούργου πού ἔρχεται σέ σύγκρουση μέ τήν κοινωνία λύπηση θάπρεπε νά μᾶς κάνει κι ὄχι θυμό νά μᾶς φέρει ἢ φόβο. Μά ἡ σύγκρουση τῆς κοινωνίας μέ δαύτονε σῶμα καί μέ ὄπλα τόσο ἄνισα τήν ἐξευτελίζει τήν κοινωνία. "Ἄν ὁ ἐγκληματίας εἶναι νικημένος πολεμιστής, συνεχίζοντας ἐσεῖς τόν πόλεμο μέ τό νικημένο δέν κάνετε μονάχα πράξη χυδαία καί παράλογη. Ἀρνιόσαστε τήν ἴδια σας τή νίκη, καταστρέφετε τό ἀποτελέσμα της, δεχόσαστε νά γίνει ὁ ἀδύνατος δυνατός. Μέ τό φόβο σας ἐσεῖς, πού λιγότερο φοβισμένοι φαινόσαστε τήν ὥρα τοῦ πολέμου παρά ἔπειτα ἀπό τόν πόλεμο, ἀντιστρέφετε τούς ὄρους. Ὁ νεκρός εἶναι νικητής τόσο πιό τρομερός. Γιατί δέ μπορεῖτε νά τόν καταστρέψετε μήτε νά τόν πιάσετε, νά τόν φτάσετε. Δέν εἶναι μέσ στὸν τάφο, εἶναι μέσ στήν ψυχή σας, εἶναι παντοῦ.

Νικκολό Τομμαζέο (Niccolò Tommaseo , 1802-1874) .
 'Ἀποσπάσματα ἀπό τό "Ἐχτέλεση Ἰταλοῦ στήν Κέρκυρα"
 Μετάφραση Μαρ. Οἰκονόμου

Β' Η ΠΟΙΝΗ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

Αὐτοί πού δικάζουνε καί καταδικάζουνε λένε πῶς ἡ θανατική ποινή χρειάζεται. Πρῶτα πρῶτα ἐπειδή εἶναι ἀνάγκη ν'ἀποκοπεῖ ἀπό τήν κοινωνία τό μέλος πού τήν ἐβλάψε καί πού θά μπορούσε καί πάλι νά τή βλάψει. "Ἄν αὐτό εἶναι καί τίποτα ἄλλο, τά ἰσόβια δεσμά φτάνουνε. Τί χρειάζεται ὁ θάνατος; Ἐχετε τήν ἀντίρρηση πῶς μπορεῖ κανένας νά δραπετέφει ἀπό τή φυλακή; Κάνετε καλύτερα τή φρούρησή σας. Ἄν δέν ἐμπιστευόσαστε τά σιδερένια κάγκελα, πῶς τολμάτε νά ἔχετε θηριοτροφεῖα;

Νά μήν ὑπάρχει δήμιος, ὁ δεσμοφύλακας φτάνει.

Μά, ἀντιλένε, ἡ κοινωνία πρέπει νά ἐκδικηθεῖ, ἡ κοινωνία πρέπει νά τιμωρηθεῖ. Οὔτε τό 'να οὔτε τ'ἄλλο. Ἐκδικιέται τό ἄτομο, τιμωρεῖ ὁ Θεός.

Ἡ κοινωνία στέκεται ἀνάμεσα. Ἡ τιμωρία εἶναι πιό πάνω ἀπ' αὐτή, ἡ ἐκδίκηση πιό κάτω. Πράμα τόσο μεγάλο καί πράμα τόσο μικρό δέν τῆς ταιριάζουνε. Δέν πρέπει νά "τιμωρεῖ γιά ἐκδίκηση", πρέπει νά διορθώνει τό ἄτομο, γιά νά τό κάνει καλύτερο. Κάνετε

αυτή τήν ἀλλαγὴ στή διατύπωση τῶν ἐγκληματολόγων. Τὴν καταλαβαίνουμε καὶ συμφωνοῦμε.

Μένει ὁ τρίτος καὶ τελευταῖος λόγος, ἡ θεωρία γιὰ τὸ παράδειγμα. Πρέπει νὰ γίνεται παραδειγματισμός. Μὲ τὸ θέαμα τῆς τύχης πού περιμένει τοὺς ἐγκληματίες πρέπει νὰ τρομάξουμε κείνους πού θά ἔχουνε ἴσως τὸν πειρασμό νὰ τοὺς μιμηθοῦνε. Νά κατὰ λέξη πάνου κάτου ἢ αἰώνια φράση πού παραλλαγές της λίγο ἢ πολὺ χτυπητές εἶναι ὅλα τὰ κατηγορητήρια πού ἀπαγγέλλονται στὰ πεντακόσια τὰ δικαστήρια τῆς Γαλλίας. "Ἐ λοιπόν. Ἄρνιόμαστε πὺς τὸ θέαμα τῆς ποινῆς φέρνει τὸ ἀποτέλεσμα πού περιμένουνε μερικοί. Καθόλου δέν τὸν ἠθικοποιεῖ τὸ λαό. "Ἰσα ἴσα τότε κάνει ἀνήθικο. Καταστρέφει μέσα του κάθε εὐαισθησία, ἄρα κάθε ἀρετὴ.

.....

Δέν τὸ βλέπετε πὺς τίς θανατικές ἐχτελέσεις τίς κάνετε κρυφά; Πὺς φοβόσαστε καὶ ντρεπόσαστε γιὰ τὸ ἔργο σας; Πὺς κλονίζόσαστε, σαστίζετε, ἀνησυχεῖτε; Πὺς δέν εἴσαστε σίγουροι ὅτι ἔχετε δίκιο; Πὺς ἡ γενικὴ ἀνησυχία σᾶς μεταδίνεται, πὺς κόβετε κεφάλια ἀπὸ ρουτίνα καὶ χωρὶς νὰ πολυξέρετε τί κάνετε; Δέν αἰσθανόσαστε στὸ βάθος τῆς καρδιάς σας ὅτι τὸ λιγότερο πού μποροῦμε νὰ ποῦμε εἶναι πὺς χάνετε τὸ ἠθικὸ καὶ κοινωνικὸ αἶσθημα τῆς αἵματηρῆς ἀποστολῆς πού οἱ προκάτοχοί σας τὴν ἐκπληρώνανε μὲ τόσο ἡσυχὴ τῆ συνείδησή τους; Τῆ νύχτα δέ στριφογυρνᾶτε πιό συχνά ἀπὸ κείνους τὸ κεφάλι σας στὸ μαξιλάρι σας; "Ἄλλοι πρὶν ἀπὸ σᾶς διατάζανε θανατικές ἐχτελέσεις, μὰ νομίζανε πὺς κάνανε καλὰ. Πιστεύανε πὺς ἦτανε δικαστές. Ἄβσεῖς μέσα σας δέν εἴσαστε πέρα γιὰ πέρα σίγουροι πὺς δέν εἴσαστε φονιάδες....

Γκρεμίζονται ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα πού στηρίζουνε τὴν ποινὴ τοῦ θανάτου. Ὅλοι οἱ συλλογισμοὶ οἱ δικαστικοὶ γίναν ἕνα τίποτα. Ὅλα αὐτὰ τὰ σὺβαλα ἀπὸ τὰ κατηγορητήρια στᾶχτη καταντήσανε. Τ' ἄγγιγμα τῆς λογικῆς διαλύει τοὺς σκάρτους τοὺς συλλογισμούς.

"Ἄς μὴ γυρεύουνε κεφάλια οἱ ἄνθρωποι τοῦ νόμου ἀπὸ μᾶς τοὺς ἐνόρκους, ἀπὸ μᾶς τοὺς ἀνθρώπους, ἐξορκίζοντάς μας μὲ φωνὴ γλυκερὴ στ' ὄνομα τῆς κοινωνίας, λέγοντας πὺς πρέπει νὰ τὴν προστατέψουμε, πὺς εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιβληθεῖ ἡ ποινὴ γιὰ τὸ γενικὸ καλὸ, πὺς χρειάζεται παραδειγματισμός. Ρητορεία εἶν' ὅλα τούτα, φούσκα, μηδενικὸ. Ὅλες αὐτές οἱ ὑπερβολικὲς ἐκφράσεις μ' ἕνα τσίμπημα τῆς καρφίτσας ξεφουσκώνουνε. Στὸ βάθος ἐτούτης τῆς γλυκανάλατης λογοκοπίας θά βρεῖτε μονάχα σκληρόκαρδη, ἀπάνθρωπη βαρβαρότητα, ἐπιθυμία γιὰ ἀπόδειξη ζήλου, ἐπιθυμία γιὰ ὠφελήματα. Σπαάστε μανδαρίνοι. Κάτου ἀπ' τὸ βελουδένιο χέρι τοῦ δικαστῆ αἰσθάνεται κανένας τοῦ δήμιου τὰ νύχια.

.....

Σούρχεται ὁ πειρασμός νὰ πιστέφεις πὺς οἱ ὑπερασπιστές τῆς θανατικῆς ποινῆς δέν ἔχουνε καλοσκεφεῖ τί πράμα εἶναι ἡ θανατικὴ ποινὴ. Μὰ ζυγιάστε το λίγο, στή ζυγαριὰ ὅποιος ἐγκλη -

ματικῆς πράξης καὶ νάναι, αὐτό τό ἐξωφρενικό δικαίωμα πού αὐ -
θαίρετα παίρνει ἡ κοινωνία, τό δικαίωμα ν'ἀφαιρεῖ κεῖνο πού δέν
ἔδωσε. Ζυγιάστε τῆ αὐτή τήν ποινή, τήν πιό ἀνεπανόρθωτη ἀπ' ὅ -
λες τίς ἀνεπανόρθωτες.

Ἡ λογική εἶναι μέ τό μέρος μας, τό αἶσθημα εἶναι μέ τό μέ -
ρος μας. Εἶναι καί ἡ πείρα μέ τό μέρος μας. Στά ὑποδειγματικά
κράτη ἔπου καταργήθηκε ἡ θανατική ποινή, ὁ σωρός τῶν θανατικῶν
ἐγκλημάτων λιγοστεύει ἀπό χρόνο σέ χρόνο. Ζυγιάστε τό αὐτό.

.....
Βικτόρ Οὐγκό (Victor Hugo 1802-1885). Ἀποσπάσματα ἀπό τόν
πρόλογο τοῦ "Ἡ στερνὴ μέρα τοῦ κατὰδικου". Μετ. Μαργ. Οἰκονόμου

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΕΣ ΘΕΡΑΠΕΙΕΣ

Α' ΤΑ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ

Σ' ὅλες τίς ἐποχές τήν προσοχή τῶν ἀνθρώπων τήν τράβηξαν κυ -
ρίως τά θεραπευτικά ἀποτελέσματα τῆς προσευχῆς. Ἀκόμα καί σή -
μερα στοὺς κύκλους ἐκείνους πού προσεύχονται μιλοῦν πολύ συχνά
γιὰ γιαιτριές πού ἔγιναν χάρη στίς παρακλήσεις πού ἀπευθύνθη -
καν στό Θεό ἢ στοὺς ἁγίους του. Μά ὅταν πρόκειται γιά ἀρρώστει -
ες πού συνήθως γιαιτρεύονται αὐτόματα ἢ μέ τίς συνηθισμένες θε -
ραπευτικές μεθόδους εἶναι δύσκολο νά βροῦμε ποιός στάθηκε ὁ
πραγματικός συντελεστής τῆς γιαιτρείας. "Ἐτσι τά ἀποτελέσματα
τῆς προσευχῆς διαπιστώνονται μέ βεβαιότητα μόνο στίς περιπτώ -
σεις ὅπου εἶναι ἀνεφάρμοστη κάθε θεραπευτική μέθοδος ἢ πού κι
ἂν ἐφαρμόστηκε ἀπέτυχε. Γι' αὐτό, τό ἱατρικό γραφεῖο τῆς Λούρ -
δης πρόσφερε μιὰ μεγάλη ὑπηρεσία στήν ἐπιστήμη ἀποδεικνύοντας
τήν πραγματικότητα αὐτῶν τῶν γιαιτριῶν. Τά ἀποτελέσματα τῆς
προσευχῆς ἔρχονται μερικές φορές κεραυνοβόλα. Πολλοί ἀρρωστοί
γιαιτρέθηκαν σχεδόν στιγμιαία ἀπό σοβαρές παθήσεις ὅπως ἡ φυ -
ματίωση τοῦ δέρματος, ὁ καρκίνος, οἱ παθήσεις τῶν νεφρῶν, τά
ἔλκη, ἡ φυματίωση τῶν πνευμόνων, τῶν ὀστῶν ἢ τοῦ περιτοναίου.
Τό φαινόμενο τῆς γιαιτρείας παράγεται σχεδόν πάντα μέ τόν ἴδιο
τρόπο. Ἐνας μεγάλος πόνος, καί κατόπι τό αἶσθημα πώς γιαιτρεύ -
τηκες. Σέ μερικά δευτερόλεπτα, τό πολύ σέ λίγες ὥρες, τά συμ -
πτώματα ἐξαφανίζονται καί οἱ ἀνατομικές βλάβες θεραπεύονται.
Τό θαῦμα χαρακτηρίζεται ἀπό μιὰ ἐξαιρετική ἐπιτάχυνση ὄλων ἐ -
κείνων τῶν φυσιολογικῶν λειτουργιῶν πού προορίζονται γιά τήν ἄ -
μυνα τοῦ ὀργανισμοῦ ἐναντίον τῆς ἀρρώστειας, γιά τή γιαιτρεία.
Ποτέ ὡς σήμερα οἱ χειροῦργοι καί οἱ φυσιολόγοι δέν παρατήρησαν
στίς περιπτώσεις πού τοὺς ἔτυχαν μιὰ ἀνάλογη ἐπιτάχυνση.

Γιά νά συμβοῦν αὐτά τά φαινόμενα δέν εἶναι ἀνάγκη νά προσ -
ευχηθεῖ ὁ ἴδιος ὁ ἀρρωστος. Στή Λούρδη γιαιτρέθηκαν ἀκόμα καί
μικρά παιδιά πού δέν μποροῦσαν νά μιλήσουν, ὅπως καί ἄπιστοι.
Κάποιος ὅμως κοντά τους προσευχόταν. Ἡ προσευχή, ὅταν γίνεται

για κάποιον, είναι πάντα πιο καρποφόρα απ'τὴν προσευχή πού γίνεται για τὸν ἴδιο τὸν προσευχόμενο. Καί τὸ ἀποτέλεσμα φαίνεται πὺς ἐξαρτᾶται απ'τὴν ἔνταση καί τὴν ποιότητα τῆς προσευχῆς.

Στὴ Λούρδη γίνονται λιγότερα θαύματα σήμερα απ'ὅσα γίνονταν πρὶν σαράντα ἢ πενήντα χρόνια. Γιατί οἱ ἄρρωστοι δὲ βρῖσκουν πιά τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς βαθειᾶς κατάνυξης πού βασίλευε τότε. Οἱ προσκυνητὲς ἔρχονται σὰν ἀπλοὶ περιηγητὲς, κ'οἱ προσευχέες τοὺς μένουν χωρὶς ἀποτέλεσμα.

Αὐτὰ εἶναι τ'ἀποτελέσματα τῆς προσευχῆς πού γνωρίζω μὲ βεβαιότητα. Κοντὰ σ'αὐτὰ ὑπάρχει ἓνα πλῆθος ἀπὸ ἄλλα. Ἡ ἱστορία τῶν γίων, ἀκόμα καί τῶν νεωτέρων, ἀναφέρει πολλὰ καταπληκτικὰ γεγονότα. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία πὺς τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ θαύματα πού ἀποδίδονται στὸν ἑφημέριο τῆς Ars εἶναι ἀληθινὰ. Αὐτὸ τὸ σύνολο τῶν φαινομένων μᾶς φέρνει σ'ἓναν καινούργιο κόσμο, πού ἡ ἐξερεύνησή του δέν ἄρχισε ἀκόμη καί πού ὅταν ἀρχίσει θὰ παρουσιάσει ἓνα σωρὸ ἐκπληξέεις. Ἐκεῖνο πού ξερούμε ἀπὸ τώρα μὲ βεβαιότητα εἶναι πὺς τ'ἀποτελέσματα τῆς προσευχῆς εἶναι χεραστά. Κι ὅσο παράξενο κι ἂν φανεῖ τὸ πράμα, πρέπει νὰ δεχτοῦμε πὺς εἶναι ἀληθινὸ τὸ "ὁ αἰτῶν λαμβάνει" καί "τῷ κρούοντι ἀνοιγῆσεται".

'Αλ. Καρρέλ (Alexis Carrel, 1873-1944), γάλλος χειρουργὸς καί βιολόγος. 'Απὸ τὸ "Ἡ προσευχή". Μετ. Χ.

Β' ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΙ ΘΕΡΑΠΕΥΤΕΣ

Ἡ δύναμη πού ἔχουνε μερικοὶ νὰ γιατρεύουνε μὲ τὸ βλέμμα ἢ ἀγγίζοντας τὸν ἄρρωστο ἢ βάνοντας ἀπάνω του τὰ χέρια εἶναι μιὰ ἀπὸ τίς μορφές πού παίρνει τῆς πνευματικῆς ἐνέργειας ἢ ἐπίδραση στὸν κόσμο. Ὁ Θεός, ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς, εἶναι καί τῆς σωματικῆς υἰείας ἢ ἀρχὴ καί τῆς ἡθικῆς τελειότητος καί τῆς ὑπερσάτης ὁμορφιᾶς. Μερικοὶ ἄνθρωποι μὲ τὴν προσευχὴ καί μὲ τὴν ἐξάρση τοῦ μαγνητισμοῦ τοὺς τραβᾶνε πάνω τοὺς κεῖνο τὸ ρεῦμα, κείνη τὴν ἀχτινοβολία τῆς θεϊκῆς δυνάμης, πού ὅλα τὰ διώχνει τ' ἀναγνα τὰ ρεῦματα, τίς πηγές τὸσων πόνων. Ἡ ἀγάπη γιὰ τὸ διπλανό μας, ἡ ἀφοσίωση πού φτάνει ὡς τὴ φύσις, πού σὲ κάνει νὰ ξεχνᾶς τὸν ἑαυτὸ σου, εἶναι ὄροι ἀπαραίτητοι γιὰ νὰ τὴν ἀποκτήσεις αὐτὴ τὴ δύναμη, ἓνα ἀπὸ τὰ πιο θαυμάσια δῶρα πού ἔκανε ὁ Θεὸς στὸν ἄνθρωπο.

Αὐτὴ ἡ δύναμη, αὐτὴ ἡ ὑπεροχὴ τοῦ πνεύματος ἀπέναντι στὴν ὕλη, παρατηρήθηκε σ'ὅλες τίς ἐποχές. Ὁ Βεσπασιανὸς μὲ ἐπίθεση τῶν χειρῶν του γιάτρεφε ἓναν τυφλὸ κ'ἓναν κατάκοιτο (Τάκιτος "Ἱστορία" βιβλ. Δ' κεφ. 81). Δέν εἶναι λιγότερο ὀνομαστὲς οἱ θεραπεῖες τοῦ Ἀπολλωνίου τοῦ Ἰουανέα. Ὅλες τίς ἔχουνε ξεπεράσει οἱ θεραπεῖες τοῦ Χριστοῦ καί τῶν Ἀποστόλων, πού γίνανε σύμ-

1. Σημ. μετ. Ὁ ἑφημέριος τῆς Ars εἶναι ἀπ'τοὺς νεώτερους ἀγίουσ τῆς Δυτ. Ἐκκλησίας. Ἐξῆσε ἀπὸ τὸ 1786-1859.

φωνα μέ τούς ἴδιους νόμους.

Τῆ νεώτερη ἐποχή, γύρω ἀπ'τά 1830, ἕνας ἅγιος ἱερέας βαναρός, πρίγκηπας τοῦ Χοενλόε, εἶχε τούτη τῆ θαυμαστή τῆ δύναμη. Ἐνεργοῦσε πάντα μέ τήν προσευχή καί μέ τήν ἐπίκληση. Καί οἱ θεραπεῖες του γίνανε ξακουστές σ' ὅλη τήν Εὐρώπη. Γιάτρευε τυφλοὺς, κουφούς, μουγγούς. Ἐνα σωρό ἄρρωστοι καί σακάτηδες, ὄλο καί καινούργιοι, περικυκλώνανε τήν κατοικία του.

Πιό κοντά στήν ἐποχή μας ἄλλοι θαυματοποιοί τραβήξανε κοντά τους κοπάδια πονεμένους κι ἀπελπισμένους. Ὁ Κασανιέ (Cahagnet), ὁ Πουσεγκύρ (Puységur), ὁ ντύ Ποτέ (du Pote), ὁ Ντελέζ Deleuze, ὁ Ἀντουάν (Antoine) καί οἱ μαθητές τους κάνανε θαύματα. Ἀκόμα καί σήμερα κάμποσοι θεραπευτές πετυχαίνουνε λίγο ἢ πολύ στίς θεραπεῖες τους μέ τῆ βοήθεια τῶν Πνευμάτων.

Αὐτοί οἱ ἀπλοὶ ἄνθρωποι, αὐτοί οἱ θεοφοβούμενοι, εἶναι αἰνίγματα ἐνοχλητικά γιά τήν ἐπίσημη τήν ἱατρική ἐπιστήμη, τήν τόσο ἀνίσχυρη μπροστά στόν πόνο, μ' ὅλες τίς περήφανες τίς ἔξιώσεις της. Ὁ Σαρκό (Charcot), ὁ προικισμένος μέ τόση παρατηρητικότητα καί μέ τόση ὀξυδέρκεια, στό τέλος τῆς ζωῆς του παραδέχτηκε τῆ δύναμή τους. Σέ μιά ἀγγλική ἐπιθεώρηση ἔγραφε μιά μελέτη πού ἔγινε ὀνομαστή, τήν "Πίστη πού γιάτρευει" ("The Faith Healing"). Κι ἀλήθεια, μπορεῖ νά γίνεи καλά ὁ ἄρρωστος χωρίς νά χρειαστεῖ τίποτα ἄλλο ἀπό τήν πίστη. Τό ἔποδειχνουνε τά πρᾶματα μέ ἀκαταμάχητη εὐγλωττία. Στούς πιό διαφορετικούς κύκλους ἄνθρωποι καλοί, ὁ ἐφημέριος τῆς "Ἀρ (Ars), ὁ Βίνι (Vigne), διαμαρτυρούμενος ἀπό τίς Σεβέν (Cévennes), ὁ παπά-Γιάννης ἀπό τήν Κρονστάδη κι ἄλλοι, τόσο στά ἱερά τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ὅσο καί στοῦ Ἰσλάμ καί στῆς Ἰνδίας, ἔχουνε κάνει ἀμέτρητες θεραπεῖες μέ τήν προσευχή.

Αὐτό εἶν' ἀπόδειξη πώς πάνω ἀπ' ὅλες τίς ἀνθρώπινες Ἐκκλησίες, ἔξω ἀπ' ὅλες τίς τελετουργίες, ἀπ' ὅλες τίς αἰρέσεις, ἀπ' ὅλους τούς τύπους ὑπάρχει μιά ὑπέρογη ἐστία καί πώς μπορεῖ νά ὑψωθεῖ ἡ ψυχὴ ὡσαύτῃ μέ τίς ἐξάρσεις τῆς πίστεως καί νά πάρει δύναμη, βοήθεια καί φῶς πού δέ μπορεῖ κανένας νά τᾶ ἐχτιμήσει οὔτε καί νά τᾶ καταλάβει ἂν δέν ἀναγνωρίζεи τό Θεό καί δέ θέλει νά προσευχηθεῖ. Πραγματικά ἡ μαγνητική θεραπεία δέν ἔχει ἀνάγκη ἀπό πάσες οὔτε ἀπό εἰδικές φράσεις τυποποιημένες. Τά μόνα πού τῆς χρειάζονται εἶναι ὁ φλογερός ὁ πόθος νά ἀνακουφίσουμε τόν ἄλλονε καί ἡ ἐπίκληση πού μέ εἰλικρίνεια ἀπό τό βᾶθος τῆς καρδιάς μας κάνομε στό Θεό, τήν ἀρχή καί τήν πηγὴ ὄλων τῶν δυνάμεων.

Ἀπ' αὐτά πού εἶπαμε ἕνα συμπέρασμα βγαίνει. Πώς ἀδιάκοπα σ' ὅλες τίς ἐποχές ὁ ἀόρατος κόσμος συνεργάστηκε μέ τόν κόσμο τῶν ζωντανῶν καί πλουσιοπάροχα τοῦ χάρισε τίς ἐμπνεύσεις του καί τίς βοήθειές του. Τά θαύματα τῶν περασμένων καιρῶν εἶναι τὰ φαινόμενα τοῦ τωρινοῦ καιροῦ. Μονάχα τᾶ ὀνόματα ἀλλάζουνε. Τά

πνευματικά γεγονότα είναι αιώνια.

"Έτσι όλα μπορούν να εξηγηθούν, όλα φωτίζονται, ξεκαθαρίζονται, γίνονται κατανοητά. Πάνω από το τεράστιο το πλαίσιο του περασμένου καιρού σούβει ο στοχαστής με τον πυρσό του πνευματισμού στο χέρι. Και κάτω απ' αυτό το φως ή σκόνη απ'τά συντρίμια της ιστορίας λαμποκοπάει σά σπίθες χρυσές.

Λεόν Ντενί (Leon Denis), πνευματιστής φιλόσοφος. 'Από το "Μέσα στο άορατο" (" *ans l' Invisible"). Μετ. Μαργ. Οικονόμου

Γ· ΤΟ ΦΩΣ ΣΟΥ ΡΕΕΙ

Τέλειε Πατέρα, το φως Σου ρέει μέσα απ'τό Χριστό, μέσα από τους αγίους όλων των θρησκειών, μέσα από τους διδασκάλους των 'Ινδιών και μέσα από μένα. Το ουράνιο αυτό φως βρίσκεται μέσα σε όλα τά μέρη του σώματός μου. Είμαι καλά.

Παραμαχάνσα Γιογκανάντα. 'Από τις "Επιστημονικές Θεραπευτικές βεβαιώσεις" Μετάφρ. 'Ελένης Βάλβη

('Ανατυπώνεται από το επιστημονικές θεραπευτικές βεβαιώσεις (Scientific Healing Affirmations (του Paramahansa Yogananta με άδεια του εκδότη) της εταιρείας Self. Realization Fellowship Λός "Αντζελες, Καλιφόρνια

ΑΞΙΟΠΡΟΣΕΧΤΗ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ

Ο άδ. Λεωνίδας Γολυμερόπουλος δημοσίεψε μιά πολύ αξιόλογη μελέτη με τίτλο "Οι κύλινδροι της Νεκρῆς Θαλάσσης" και με θέμα μιά απ'τίς πιό καταπληχτικές ανακαλύψεις του αιώνα μας.

Αυτοί οι "κύλινδροι" είναι παλιές περγαμηνές περιτυλιγμένες σε πανί αλειμμένο με πίσσα πού τίς πρώτες τυχαία τίς βρήκε τήν άνοιξη του 1947 ένας μικρός βεδουϊνος γιδοβοσκός μέσα σε στάμνες αραδιασμένες στο βάθος μιᾶς σπηλιάς κοντά στην Νεκρά Θάλασσα. Όταν διαβαστήκανε τουτα τά τυλιχτάρια, δημιουργήθηκε κατάπληξη, ιδιαίτερα στους θεολογικούς, στους φιλόλογους και στους αρχαιολογικούς κύκλους. Οί έρευνες με ραδιενεργό άνθρακα δείξαν πώς ήταν γραμμένα πριν απ'τή γέννηση του Χριστού. Κι όμως υπάρχουνε μέσα κει πράματα πού έχουνε χτυπητές όμοιότητες με τήν επί του Όρους Όμιλία και με άλλες περικοπές της Καινῆς Διαθήκης.

Συνεχίζονται οί έρμηνευτικές προσπάθειες και οί διαφωνίες. Η βιβλιογραφία όλο και πλουτίζεται. Η σύντομη και πολύ περιεχτική και κατατοπιστική πραγματεία πού έγραψε ο άδ. Γολυμερόπουλος αναφέρει και τίς πολλές και διάφορες γνώμες των έρευνητών για τή λύση πού πρέπει να δοθεῖ στα προβλήματα τά γεννημένα απ'αυτά τά σημαντικά κείμενα. Αυτή η πραγματεία έπαινεθήκε και βραβεύτηκε από τήν Αυτόυ Παναγιότητα τόν Πατριάρχη της Κωνσταντινούπολης 'Αθηναγόρα.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

(συνέχεια)

ΓΙΟΓΚΑ		Σελ.
Σβάμι Βιβεκανάντα	Τό ιδανικό μιᾶς παγκόσμιας θρησκείας	45
ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΤΗΣΗ ΤΗΣ ΘΑΝΑΤΙΚΗΣ ΠΟΙΝΗΣ		
Ν. Τομμαζέο	Ἡ ποινή τοῦ θανάτου	48
Β. Ούγκό	Ἡ ποινή τοῦ θανάτου	51
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΕΣ ΘΕΡΑΠΕΙΕΣ		
Ἰ. Αλ. Καρρέλ	Τά θεραπευτικά ἀποτελέσματα τῆς προσευχῆς	53
Λεόν Ντενί	Πνευματικοὶ θεραπευτές	54
Παραμαχάνσα Γιογκανάντα	Τό φῶς Σου ρέει	56

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΘΥΡΣΟΣ

Ἰ. Αν. Μπέζαντ	Οἱ βασικοὶ νόμοι τῆς θεοσοφίας (μετ. Τ. Βρατσάνου)	δρ. 25
Αἰμέ Μπλέκ.	Στούς πονεμένους (μετ. Μ. Οἰκονόμου)	" 20
Μεΐμπελ Κόλλις	Φωνή ἀπό μακριά (μετ. Μ. Οἰκονόμου)	" 10
Τ. Βρατσάνου	ὁ ἑπτασύνθετος ἄνθρωπος	" 10
Καλ. Κουτσογιάννη	Θεοσοφικαὶ ὁμιλίαι (τόμ. Α')	" 25
Ἰ. Αν. Μπέζαντ	Ἡ ἀρχαία σοφία (μετ. Τ. Βρατσάνου)	" 60
Καλ. Κουτσογιάννη	Θεοσοφικαὶ ὁμιλίαι (τόμ. Β')	" 20
Δημ. Νομικοῦ	Θεοσοφικαὶ μελέται	" 25
Α. Πολυμερόπουλου	Ἡ ροδοσταυρική θεραπεία	" 15
Ἰ. Ἐμμετ Φόξ	Ἡ ἐπί τοῦ ὄρους Ὁμιλία καί ἡ Κυριακὴ Προσευχή (μετ. Κ. Πάγκαλου)	" 30
Ἰ. Μεΐμπελ Κόλλις	Τό φῶς ἐπί τῆς Ἀτραποῦ (μετάφρ., εἰσαγ., σχόλια Κ. Στεφανίδη)	" 35
	Τό φαινόμενο τοῦ θανάτου	" 10
Α. Πολυμερόπουλου	Οἱ κύλινδροι τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης	" 40

